

CONGRES VOORSTELLEN

VOOR HET CONGRES VAN
17 EN 18 JANUARI 2015

PARTIJ VAN DE ARBEID

INHOUD

Aanbiedingsbrief partijvoorzitter	5
Aanbiedingsbrief presidium	7
Resolutie 'De bakens verzetten & de economie terug naar de mensen'	9
Technische Bijlage	16
Politiek van waarde- rapport van de commissie 'Einde aan de machteloze politiek'	25
Resolutie 'Politiek van waarde'	33
'De leden zijn de baas - op weg naar directe ledendemocratie'	35
Analyse uitslagen 'Enquête voorstellen ledendemocratie'	47
Resolutie 'Ledendemocratie'	50
Congresvoorstel Stemverhouding	53
Congresvoorstel Voorkomen van belangenverstremgeling	54
Congresvoorstel Hoe om te gaan met giften	59

14 november 2014

Beste partijgenoot, beste partijgenote

Hierbij bied ik u met veel genoegen de congresstukken aan voor ons congres op 17 en 18 januari 2015. Met alle gewesten en afdelingen in opperste paraatheid voor de aanstaande Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen en vervolgens die voor de Eerste Kamer belooft het een levendig congres te worden.

In deze bundel van congresstukken vindt u wijzigingsvoorstellen Statuten en Reglementen, de resolutie 'De bakens verzetten', het verslag van de commissie 'Einde aan de machteloze politiek' met een resolutie en vervolgens de notitie met voorstellen van de werkgroep Ledendemocratie. We zullen spreken over onze idealen, onze waarden en over een politiek die tussen de mensen staat. Daarnaast stomen we onze partij klaar voor de toekomst.

De afdelingen hebben tot en met maandag 1 december 10.00 uur de mogelijkheid om amendementen in te dienen op de amendeerbare stukken. Dit kan via de 'amendeertool', te vinden op mijn.pvda.nl. Hier is ook een handleiding te vinden voor het amenderen via deze 'amendeertool'. Ik zou u willen aanraden niet tot het laatste moment te wachten met het indienen van de amendementen, en er voor de zekerheid op tijd mee te beginnen. Hetzelfde geldt voor het indienen van moties.

Tijdens het congres zullen we ook de kandidatenlijst voor de Eerste Kamer vaststellen, kiezen we een gedeeltelijk nieuw presidium en Beroepscommissie, en de nieuwe leden van de PES-delegatie. De voordrachten hiervoor ontvangt u in de beschrijvingsbrief. Deze beschrijvingsbrief, met daarin tevens de ingediende amendementen en preadviezen op de bijgaande congresvoorstellen, kunt u uiterlijk op zaterdag 13 december verwachten.

Namens het Partijbestuur wens ik u en uw afdeling een goede voorbereiding en een mooi en bewogen congres toe.

Met hartelijke groet,

Hans Spekman
voorzitter

LEDENDEMOCRATIE: VERNIEUWING IN DE PVDA EN OP HET CONGRES

Van het Presidium

Ter voorbereiding van het congres in februari 2014 heeft het presidium u voorgesteld deels te vergaderen “à la Noten”. Voor degenen die niet zijn aangehaakt: het komt erop neer dat leden meer worden betrokken bij de partij. Bijvoorbeeld door meer debat tussen leden en door meer invloed van leden op de agenda van het congres en de standpunten. Daarnaast zo veel mogelijk direct stemrecht voor leden. Ook zou stemmen-op-afstand (digitaal) mogelijk moeten worden.

We hebben tijdens het laatste Congres vooruitlopend op nadere voorstellen voor meer ledendemocratie, geëxperimenteerd: 1e: andere discussie-techniek (bij behandeling rapport Melkert), 2e: meer spreektijd voor standpunten die veel steun vanuit de vergadering hebben (“likes”, net als bij Facebook), en 3e: interactieve sessies voorafgaand aan plenaire behandeling (onderwerp Ledendemocratie). Uit de evaluatie die we achteraf hebben gehouden onder de aanwezigen bleek zeer grote steun en waardering voor de experimenten, uiteraard met de diverse aanbevelingen.

We zijn nu een jaar verder. De werkgroep Ledendemocratie is ingesteld door het congres om met concrete voorstellen te komen om de ledendemocratie echt in te vullen. Deze werkgroep, waar het presidium in zit, heeft in september geadviseerd aan het partijbestuur; het concept-rapport is besproken op de Politieke Ledenraad (25 oktober 2014), op basis hiervan en is nu onderdeel van de Congresbundel.

De voorstellen van de werkgroep Ledendemocratie geven invulling aan de wens van het presidium om meer focus te hebben op de hoofdzaken van de vergaderingen (Congres en Politieke Ledenraad). Soms zijn er per agendapunt duizend (!!!) amendementen. De veelheid gaat ten koste van de kwaliteit en aandacht per amendement. Het voorstel van de werkgroep om te komen tot maximaal 5 te bespreken amendementen doet recht aan het feit dat uiteindelijk eigenlijk nooit meer dan een handvol amendementen echt bepalend zijn voor de koers van de partij. De rest zijn ofwel tekstsuggesties die kunnen worden meegenomen, ofwel voorstellen met weinig draagvlak. Wat zou het mooi zijn wanneer de discussie over die 5 amendementen ging, dan konden we een stevige, diepgaande en belangrijke discussie op het congres afronden met een zwaarwegend besluit!

Een voorstel is om het stemgewicht van de afgevaardigden en de leden nu alvast te wijzigen. Wanneer dat wordt vastgesteld op het congres en de notaris heeft het verwerkt in de statuten, kan dit op de eerstvolgende Politieke Ledenraad al worden gehanteerd. Een mooie tussenstap in het proces.

Verder zullen we net als vorig jaar experimenteren. Wat en hoe... dat merkt u op het congres. We bouwen voort op de experimenten van het vorige congres. Uiteraard doen we dit niet dan nadat we het aan het congres hebben voorgelegd. In ieder geval wil ik verklappen dat we werken aan een mooi wandelgangen-programma, zodat u kunt ervaren wat anderen doen en hen kunt ontmoeten.

We hebben er zin in!

DE BAKENS VERZETTEN & DE ECONOMIE TERUG NAAR DE MENSEN

INVESTEREN IN WERK EN INNOVATIE

Resolutie ten behoeve van het PvdA-partijcongres op 17 en 18 januari 2015.

Met dank aan de leden en ondersteuning van de resolutiecommissie: Hans Spekman, Ad Melkert, Monika Sie, Naomi Woltring, Bas van Drooge, Martin van Leeuwen, Hubert Schakenbos, Marieke Benoist, Pieter-Paul Slikker

Toenemende urgentie

(NIET AMENDEERBAAR)

Een jaar geleden leek de oproep om de bakens te verzetten samen te vallen met eerste tekenen van een ommekeer: voorzichtig economisch herstel en een lichte daling van de werkloosheid. Dat stemde hoopvol maar deed niets af aan de oproep in het rapport om de structurele oorzaken van de crisis van een lange termijn antwoord te voorzien om herhaling te voorkomen.

Helaas is er inmiddels alle aanleiding tot het afkondigen van een nieuwe alarmfase.

Ecologisch wordt het steeds warmer. De temperatuurverhoging van de aarde zet door terwijl internationale onderhandelingen vooralsnog vastzitten, Europa steeds meer steenkool verbrandt en in Nederland de uitvoering van het Energieakkoord een goede eerste stap is die niet alleen uitvoering maar vooral ook intensivering vergt.

Economisch en sociaal dreigt het opnieuw kouder te worden. De Duitse groei stagneert nog voordat de Nederlandse motor van de economie op stoom gekomen is. De werkloosheid in de Eurozone neemt nauwelijks af terwijl de publieke schuld blijft groeien. Het saldo van deze twee sommen is onhoudbaar. Bijna twintig miljoen werklozen betekent desinvestering in talent. Ondertussen verandert de arbeidsmarkt continu en is er perspectief noodzakelijk voor met name werknemers met een bescheiden opleiding of wiens banen op termijn bedreigd worden door robotisering. De groeiende kloof tussen mensen met een bescheiden opleiding en een hoge opleiding moet geslecht om iedereen perspectief te bieden. Hoogst noodzakelijke publieke investeringen blijven achter als de focus, Duitsland voorop, eenzijdig op een sluitende begroting is gericht. Het door de nieuwe Europese Commissie aangekondigde investeringspakket (€ 300 miljard) om innovatie, productie en werkgelegenheid in de Europese Unie te stimuleren, kan een belangrijke eerste stap zijn. Maar om definitief de bakens te verzetten is meer nodig dan een incidenteel pakket.

Wereldwijd is nu de belastingheffing in beeld. Het grote graaien van multinationals die belasting ontwijken door hun kapitaal over de aardbol te verschuiven wekt overal irritatie. Dat schreeuwt om een stevige internationale aanpak. In Europa en in eigen land vergroten we nog steeds de werkloosheid en verslechteren we het milieu door arbeid zwaar te belasten en de aantasting van de aarde praktisch buiten beeld te laten. Dat moet precies andersom, met als uitgangspunt verschuiving van lasten die drukken op arbeid naar andere grondslagen voor belastingheffing zoals kapitaal, vermogen, milieubelasting en grondstoffenverbruik

Daarom luiden wij de alarmbel. In drie decennia waarin neoliberale economische recepten de dienst uitmaakten, groeiden de kiemen van de diepste naoorlogse crisis. Zeven jaren vol klassieke methoden van crisisbestrijding hebben niet de verhoopde ommekeer teweeg gebracht. Het is dan ook de hoogste tijd de bakens te verzetten.

Namens het Partijbestuur en de commissie,

Hans Spekman
Ad Melkert

Er is een alternatief

(AMENDEERBAAR)

Deze resolutie geeft de richting aan die al onze leden, in welke positie dan ook tot inspiratie dient om de Partij van de Arbeid voorop te laten gaan in het veranderen van een wereld die kansen en gezonde ruimte biedt aan iedereen.

Vrije mensen die zich deel voelen van een samenleving waarvoor ze zich verantwoordelijk weten. Dat is ons mensbeeld. Dat gaat niet samen met het verlies aan vertrouwen dat velen de afgelopen jaren ondervonden.

Nu de kruitdampen van de crisis langzaam optrekken, zien we de schade die is aangericht. Het falen van markt, toezicht en bestuur heeft diepe sporen getrokken in de samenleving. Financiële markten zijn losgezongen geraakt van de alledaagse waarden van de meerderheid van hardwerkende mensen. Veel mensen hebben het gevoel geen grip meer te hebben op de samenleving en zoeken een overtuigend alternatief.

De oorzaak van de schade ligt besloten in drie decennia van eenzijdige focus op korte termijn financieel en economisch rendement, ofwel op de “financialisering” van de samenleving. Deze eenzijdige fixatie miskent de waarde van alles dat niet in geld is uit te drukken.

Mensen hebben elkaar steeds meer als individuele consument en belegger aangesproken met steeds minder oog voor onze collectieve belangen als medemens, burger en werkende.

We moeten eerlijk erkennen dat sociaaldemocraten te vaak te ver hierin zijn meegegaan. De verheerlijking van het ‘onbegrensde’ individu en de fascinatie voor de macht van een globale financiële elite kregen onvoldoende weerwoord. Met de crisis is het rechtse recept onhoudbaar gebleken. Het is aan links het werkende alternatief te bieden en hiervoor actief steun te verwerven.

Er is in de allereerste plaats een mentale verandering nodig, die de dominantie van het financiële denken vangt door een bredere afweging tussen economische, sociale en ecologische belangen en door een veel bredere deelname aan de besluitvorming daarover. De economie terugbrengen naar de mensen die haar maken en die zij moet dienen, dat is de kern. Met het verzetten van vijf cruciale bakens kunnen we dichter bij die kern geraken:

1. Werkgelegenheid als maatstaf van herstel en evenwicht;
2. Omslag naar duurzaam in hogere versnelling;
3. Innovatie en motivatie voor economische prestatie;
4. Transparantie: verantwoording en zeggenschap versterkt;
5. Evenwicht: vizier op de lange termijn gericht.

De koersverlegging heeft als doel:

- *Twee tekorten tegelijk weg te werken: die van de schuldenlast en van de werkloosheid, in samenhang met lange termijn prijsstabiliteit.*
- *Drie innovatie revoluties in te zetten als voorwaarde voor hogere productiviteit en groenere groei: gericht op fundamenteel en toegepast onderzoek, versnelling van investeringen in duurzaamheid, vernieuwing van onze sociale organisatie met een betere combinatie van werk en prive? en met volledige en volwaardige deelname aan arbeidsmarkt en samenleving.*
- *Onze mentale instelling meer te richten op gedeelde maatschappelijke verantwoordelijkheid en verantwoordingsplicht en op ‘humanisering’ als het alternatief van ‘financialisering’ – want het kapitaal zit in de mensen.*
- *Gezamenlijk de blik naar voren en naar buiten te richten, daar waar de kansen liggen: werkzaam, duurzaam, innovatief.*
- *Perspectief te scheppen voor werknemers met een bescheiden opleidingen en voor werknemers wiens banen bedreigd worden door voortgaande robotisering door innovatie te richten op de vraag naar arbeid.*
- *Een sociaaldemocratisch antwoord te bieden in de discussie over de belastingherziening. Met als uitgangspunt verschuiving van lasten die drukken op arbeid naar andere grondslagen voor belastingheffing zoals kapitaal, vermogen, milieubelasting en grondstoffenverbruik; met maximale beperking van werkgeverslasten, in het bijzonder voor relatief laaggekwalificeerd werk, en een verhoging van netto lonen.*

Baken 1: Werkgelegenheid als maatstaf van herstel en evenwicht

Volledige werkgelegenheid, dat is de ambitie van de Partij van de Arbeid. Want mensen en hun kans om naar vermogen bij te dragen aan economie en samenleving vormen het hart van onze duurzame groeiagenda. Drie decennia van markt en individualisme eindigden met het monster van massawerkloosheid. Markten creëren weliswaar het meeste werk, maar ze vernietigen ook banen als onvermijdelijke voorwaarde voor productiviteit, productie en winst. De politiek schept voorwaarden voor goed functionerende markten en voor toegang tot opleiding en werk voor iedereen. Hier dient de overheid niet terug te treden, maar op te treden.

Meer samenhang is nodig tussen alle kernonderdelen van sociaaleconomisch beleid. De politieke en monetaire autoriteiten in Europa zullen niet alleen het begrotingstekort, de staatsschuld en de inflatie, maar ook werkgelegenheid en lange termijn investeringen evenwaardig centraal moeten stellen in hun beleid.

Net zo als in andere grote economieën is het van belang het mandaat van de Europese Centrale Bank en van De Nederlandsche Bank aan te vullen: behalve het bewaken van prijsstabiliteit ook het bevorderen van maximale werkgelegenheid.

De PvdA roept op het EMU Stabiliteitsverdrag aan te vullen met een norm voor werkloosheid van maximaal 5% ijkpunt als richtsnoer van politiek handelen. Dat hebben we rond de eeuwwisseling weten te bereiken: het is dus mogelijk en opnieuw geboden. Dat kan en moet structureel samen gaan met het streven naar een tekort dat niet hoger is dan 3%. De overheidsschulden in Europa zijn nu gemiddeld te hoog. Maar de afgelopen jaren maken ook duidelijk dat zonder duurzame groei de schulden nauwelijks dalen. Gezond verstand vereist inzet op groei, innovatie, investering en werk teneinde structureel verlaging van tekort en schuld mogelijk te maken. Voor die keuze staat Europa nu. En die keuze is onvermijdelijk met twintig miljoen werklozen buiten de arbeidsmarkt en in de marge van de ook daardoor stagnerende economie. Laat Europa ook bij het IMF en de Wereldbank aandringen op volledige werkgelegenheid als expliciete doelstelling. We weten uit ervaring dat een volgehouden inspanning op Europees, nationaal en lokaal niveau de winnende combinatie kan opleveren:

- 1e): stimuleren van investeringsklimaat en ondernemerschap met de overheid in een aanmoedigende, voorwaarden scheppende rol, met een bijzonder oog voor het midden- en kleinbedrijf.
- 2e): betere aansluiting van opleiding en training en een doorbraak naar een “leven lang leren”.
- 3e): verschuiving van lasten die drukken op arbeid naar andere bestaande of nieuwe grondslagen voor belastingheffing; met maximale beperking van werkgeverslasten, in het bijzonder voor relatief laaggekwalificeerd werk, en een verhoging van netto lonen.
- 4e): volledige inschakeling (opleiding, training, stage, proefplaatsing, dienstverlening via de private of publieke sector – door middel van individuele servicecontracten) garanderen, mede gefinancierd uit besparingen op uitkeringsgelden: niemand langdurig aan de kant.
- 5e): participatie voorop stellen voor mensen met individuele beperkingen en daarvoor de nodige financiële ruimte scheppen.

Met politieke wil en krachtige uitvoering kan dit salvo aan maatregelen doel treffen. Voor de Partij van de Arbeid is werkgelegenheid maatstaf en norm van rechtvaardigheid.

Baken 2: Omslag naar duurzaam in hogere versnelling

Natuur en milieu zijn geen franje, maar onmisbaar voor ons voortbestaan. De gevolgen van de rooibouw op de aarde en haar atmosfeer beginnen voor iedereen duidelijk te worden. Klimaatverandering versnelt, stedelijke delta's lopen gevaar, visstanden lopen terug, bossen verdwijnen en grondstoffen worden schaarser. Dat kan niet zo blijven gaan. We willen naar duurzaam in de hoogste versnelling.

Allereerst: We zijn het verplicht aan al die mensen elders die nooit de lusten kenden maar die wel de lasten van exploitatie moeten dragen. Wij zijn het verplicht aan onze kinderen, aan toekomstige generaties. Solidariteit en duurzaamheid gaan hand in hand.

Voorts biedt de omschakeling naar duurzaam de beste garantie op goed werk voor iedereen. Duurzame innovatie biedt nieuwe banen als oude verdwijnen, de toekomst ligt bij zon- en windtechnologie, klimaat neutrale kassen, duurzame voedselproductie en ontwerp van hoogwaardige recyclebare producten. Met onze kennis en ondernemerschap, ons land van handel en maakindustrie, kunnen we omschakelen. Er liggen enorme kansen.

Een duurzame economie zorgt tevens voor grotere onafhankelijkheid van bijvoorbeeld Rusland en het Midden-Oosten. Dat kan, maar dan moeten we olie en gas wel inruilen voor zon en wind.

Parallel aan het huidige energieakkoord pleiten wij voor een volgend energieakkoord voor 2020-2030 met als

doelstellingen: 1) de uitstoot van broeikasgassen terug te brengen tot 40% van de uitstoot in 1990 2) de energie-efficiency per jaar met 2% te verhogen en 3) het aandeel hernieuwbare energie naar 30% te brengen. Van de fossiele energie-industrie verlangen we met een road map te komen voor de eigen omschakeling en meteen zo nieuw werk te creëren. De lage elektriciteitsstarieven voor grootverbruikers worden afgebouwd. Initiatieven van (groepen) burgers en co-operatieven voor de inrichting van duurzame energie- en verwarmingssystemen willen we per direct veel beter ondersteunen. 'Nul op de meter' moet standaard worden voor huurders. Voor het vervoer over de weg in ons land moet de overheid streven naar een volledig duurzaam rijdend (vracht)wagenpark over 20 jaar. Dat kan met 'tankstations' die andere soorten energie leveren, wettelijke eisen en fiscale voordelen voor werkelijk duurzaam rijden. Geef bedrijven en burgers voor een aanzienlijke periode duidelijkheid over normen, eisen en subsidies m.b.t. duurzaamheid. Zo kunnen zij hun beleid en gedrag daarop baseren.

Ook op het gebied van onze voedselvoorziening staan we aan de vooravond van een groene revolutie. Ons eten van morgen wordt gebaseerd op gezond en diervriendelijk. Rekening houdend met de draagkracht van de aarde kunnen we meer monden voeden. Productietekens zoals van visteelt en vleesproductie worden verduurzaamd. We zetten in op duurzame- kasgroenten, melkproducten, zaaigoed en de export van onze kennis van al deze ecologische efficiënte landbouwmethoden. Consumenten helpen we met duidelijke labeling van producten en we vragen mensen de alternatieven voor vlees te ontdekken.

Producenten worden verantwoordelijk voor het recyclen van hun producten. Tapijt, meubels, computers worden ontworpen om opnieuw te verwerken. Verpakkingen zijn recyclebaar. De overheid helpt de vernieuwing door het verplicht stellen van steeds hogere standaarden die de innovatieve grote en kleine bedrijven belonen. We verleggen een deel van de belastinggrondslag van arbeid naar milieubelasting en grondstoffengebruik. Ook komt er een Nationale Bank voor Duurzame Investerings en sociale ondernemers. Zo wordt onze economie circulair en bio-based. Nieuwe handelsakkoorden gaan niet alleen over de economische maar ook over de ecologische en sociale belangen: democratisering, mensenrechten, sociale rechten, verdeling van inkomsten in productietekens, duurzame ontwikkeling, transparantie, kansen voor kleine ondernemers en versterking van lokale economieën. Daarvoor moet nieuw Nederlands en Europees handelsbeleid gemaakt worden, met de overheid leidend binnen het geldende rechtstelsel.

Zo dienen we onze kinderen, onze portemonnee en onze onafhankelijkheid. Want naar duurzaam in de hoogste versnelling dat is niet links, dat is niet rechts, dat is verstandig.

Baken 3: Innovatie en motivatie voor economische prestatie

Alleen een samenleving die economisch, ecologisch en sociaal innovatief is kan zich staande houden en kwaliteit van bestaan borgen in de wereld van morgen, waarin globalisering en toenemende concurrentie het speelveld bepalen.

Innovatie heeft niet alleen betrekking op wetenschappelijk onderzoek en technologische ontwikkeling. We willen innovatie nadrukkelijk richten op een inclusieve en duurzame economie. Onze innovatie is gericht op een versterking van de vraag naar arbeid – vooral voor werknemers met een beperkte opleiding en werknemers wiens banen bedreigd worden door robotisering. Onze innovatie is gericht op een leven lang leren, op investeren in 'harde' en 'zachte' infrastructuur, op een nieuw evenwicht tussen flexibiliteit en zekerheid in de arbeidsmarkt en op de verzoening van de toenemende spanning tussen werk en privé. Innovatie is oproepen tot en ruimte bieden voor creativiteit en sociale innovatie in alle sectoren en lagen van de samenleving.

Vergroting van de inspanning voor onderzoek en ontwikkeling is van cruciaal belang voor verantwoorde economische groei. Wel moet een groter deel van de inspanning worden gericht op kennis die nodig is om groene groei te versnellen. We willen onze innovatie-inspanning meer richten op besparing van energie- en grondstoffenkosten.

Investeren in onderwijs is de hoogste prioriteit, in de kwaliteit van lerarenopleidingen en leraren, de ontwikkeling van vakman/vrouwschap in het MBO, ambitieuze eindtermen en bindende studieadviezen, en een leven lang leren. Instroom in technische opleidingen, ook van vrouwen, verdient extra bevordering.

Innovatie op de arbeidsmarkt betekent het voorop stellen van motivatie en training als basis voor hoogproductieve en servicegerichte prestatie, in plaats van het wedden op wegwerpwerknemers in de internationale concurrentiestrijd.

Het sociaal akkoord tussen werkgevers en werknemers verdient uitbouw tot een hoofdkader voor de komende tien jaar om vernieuwing binnen de arbeidsorganisatie de ruimte te geven in combinatie met stevige buffers van algemene pensioenplicht, arbeidsongeschiktheidsverzekering en scholingsrechten. Ook de hoge belastingdruk op arbeid en de ongelijke fiscale behandeling van werknemers in vergelijking met zzp'ers moeten in dit verband worden aangepakt.

Een betrokken overheid draagt eraan bij dat kredietverlening aan het MKB weer wordt aangezwengeld door banken te verplichten te doen wat ze moeten doen: krediet verstrekken. Zij draagt bij aan het gelijktijdig uit het slop

halen van de bouwsector en het versnellen van de energie-efficiëntie van bestaande nieuwe woningen en kantoren. En ze innoveert om de woningmarkt op langere termijn gezonder te maken.

Behoud en verdere ontwikkeling van Nederland als interessante plaats voor kunst- en cultuuruitingen is een vestigingsfactor van jewelste, en vereist voortdurende publieke betrokkenheid. Kunst en cultuur bieden zowel economische meerwaarde als immateriële verrijking voor ons allemaal.

De beroepsbevolking moet ter versterking van hoogwaardige kennis en zekerstelling van persoonlijke dienstverlening op peil worden gehouden, mede door doelgerichte immigratie. Een permanente Adviescommissie Geleide Migratie kan vaststellen welke arbeidskrachten we nodig hebben en wie hiervoor kunnen worden toegelaten voor tijdelijke of permanente vestiging. Vrij verkeer van werknemers binnen de Europese Unie kan ons eveneens extra hersenen en handen bezorgen, mits minimumloon, sociale bescherming en pensioen- en contractrechten op een aanvaardbaar niveau zijn geregeld.

Innovatie is veel meer dan techniek. Sociale innovatie kan het verschil maken. Meer vrouwen werken op het niveau van hun talent. In ons land moet de deeltijd-klem worden doorbroken, omdat inmiddels veel vrouwen weliswaar werken, maar vaak in kleine banen en niet zelden onder hun kwalificatieniveau. De economische noodzaak van verhoging van arbeidsparticipatie moet beter worden verzoend met de wens voor kinderen en ouderen te zorgen. Grote doorbraakmogelijkheden liggen in een organisatie van het arbeidsproces waarbij mannen en vrouwen ieder vier dagen per week aan het arbeidsproces deelnemen. Verhoging van productiviteit en zorgkwaliteit en vermindering van belasting van infrastructuur en milieu zijn hier tezamen mee gediend.

Er is een groeiend aantal ondernemers met een 'sociale onderneming'. Daarbij staat het maatschappelijk doel voorop en is winst maken het middel. Het maatschappelijke doel boven winstmaximalisatie. Sociaal ondernemen dient de samenleving. Daarom steunen wij deze ondernemers en bedrijven. We verkennen de mogelijkheid van een eigen rechtsvorm, voordeel bij aanbestedingen en fiscale voordelen. Dat is innovatie op het raakvlak van economie en sociaal.

En er is ook een uitnodiging tot permanente innovatie op het vlak van mentaliteit en omgangsvormen. Het opwaarderen en stimuleren van sociaal emotionele ontwikkeling, in en buiten school, bouwend op leerpraktijk, wetenschap en publieke discussie, kan een samenleving verrijken. Een sociaal emotioneel ontwikkeld en vaardig persoon heeft geleerd emoties beter te herkennen, te begrijpen en ermee om te gaan. Daarmee weet hij of zij ook beter hoe een ander te begrijpen, zich werkelijk open te stellen voor andere opvattingen en vooringenomenheid minder kans te geven. Ook daarin kunnen we bakens verzetten.

Baken 4: Transparantie: verantwoording en zeggenschap

Banken, bedrijven, overheden en publieke instellingen: ze nemen beslissingen die ons allen raken. Een goede organisatie van het publieke domein is ook essentieel voor het succes van privaat ondernemen. Daarvoor is niet minder, maar duidelijker regelgeving nodig. Transparantie in de privaat- publieke wisselwerking en adequaat toezicht zijn van groot belang voor het vertrouwen van burgers in de samenleving. De verantwoording over de besluiten in het private domein met potentieel grote publieke gevolgen is echter te vaak onvoldoende geregeld. Daarom willen we vakbonden, niet-gouvernementele organisaties, werknemers in bedrijven en instellingen en betrokken burgers zeggenschap geven bij private beslissingen die het publieke belang raken. Bij banken die beoordeeld worden als 'too big to fail' is er een dwingende noodzaak de invloed van de overheid in de formele structuur van de bank vast te leggen. Dat kan voor deze systeembanken bijvoorbeeld door een 'gouden staatsaandeel'. Zo voorkomen we dat een verlies weer op de burgers kan worden afgewenteld.

Naar Angelsaksisch model is ook in Europa het directe belang van de aandeelhouders steeds doorslaggevend geworden bij het nemen van bedrijfsbeslissingen. Binnen de Europese, en ook Nederlandse verhoudingen, leidt dit tot overwaardering van het aandeelhoudersrendement op korte termijn. De waardecreatie op lange termijn, in het bijzonder de innovatie, is daarvan de dupe. Daardoor dreigt het belang van de onderneming als geheel in het gedrang te komen.

We zijn daarom voorstander van het tweeledige besturingssysteem, waarbij de Raad van Commissarissen een meer onafhankelijke positie inneemt ten opzichte van de ondernemingsbestuurders. Om tot meer maatschappelijk verantwoorde waardecreatie te komen moet daarom binnen het 'eigen' structuurregime van het Rijnlandse model een expliciete verbinding worden gelegd tussen winsttoegmerk en maatschappelijk verantwoord ondernemen, ook in Europees verband.

Optimale wisselwerking tussen productiviteit en motivatie is het gezamenlijk belang van ondernemers en werknemers. Grote bedrijven moeten daarom verplicht rapporteren over hun prestaties op sociaal en ecologisch gebied. Daartoe rekenen we ook duidelijkheid over de beloningsverschillen binnen de organisatie. Ook moet de invloed van werknemers op de bedrijfsvoering worden versterkt ten opzichte van aandeelhouders, bestuur en

toezichthouders. Bij fusies, overnames en faillissementen moeten de ondernemingsraad en directie beide toestemmen. Dit geldt ook voor flitsfaillissementen waarvan nu medewerkers de dupe worden doordat zij zonder ontslagvergoeding aan de kant gezet worden. Ook dient de positie van medezeggenschap in de Nederlandse corporate governancecode opgenomen te worden.

Baken 5: Evenwicht: vizier op de lange termijn

De weg naar herstel van productie en werkgelegenheid vraagt om een combinatie van slimme groei en waardering van leefkwaliteit. Groei is een noodzakelijke basis voor investering in en eerlijke toedeling van ecologische en sociale waarden. Daarentegen leidt groei die rooibouw pleegt op onze fysieke omgeving of sociale onrechtvaardigheid versterkt tot een patroon van produceren en consumeren dat we niet aan volgende generaties willen en mogen overdragen.

Inmiddels ligt de circulaire economie binnen ons technologisch bereik. Waar het nu op aan komt is politieke wil en verstandige investeringen om dit perspectief met gevoel van urgentie dichterbij te brengen. Daartoe moet de economie zo ingericht worden dat er een optimale “match” wordt bereikt tussen het aanbod van gekwalificeerde en gemotiveerde mensen, en een vraag naar arbeid die ruimte schept voor innovatie. De hierop te bouwen circulaire economie, in samenhang met een meer ontspannen en economisch verstandige combinatie van arbeid en zorgtaken, zal de concurrentiepositie van ons land op duurzame basis versterken.

Dit levert niet alleen winst en inkomen op voor ondernemers en werknemers maar schept ook ruimte voor het betalen van publieke voorzieningen en sociale zekerheid. De som van productie, innovatie en participatie moet dus slim zijn om samenleving en natuur optimaal te dienen. Voor dat type groei geldt: hoe meer groei hoe beter in een wereld waar de behoefte aan investeringen in solidariteit en duurzaamheid voorlopig oneindig is.

Het bevorderen van deze samenhang vereist voorbereiding door middel van een meer integrale en op maatschappelijke kapitaalversterking gerichte beleidsplanning. Daarom bepleiten we verkenningen van de middellange termijn beleidsopties door het Centraal Planbureau (CPB), het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) en het Planbureau voor de Leefomgeving gezamenlijk (PBL). Deze kunnen ook de basis worden van doorrekening van regeringsbeleid en van verkiezingsprogramma's. Doorgaan met alleen de CPB methode, hoe waardevol op zich ook, brengt het risico met zich mee dat alleen financiële aspecten gewogen worden en sociale en ecologische aspecten buiten beschouwing blijven. Wij zullen daar niet langer aan mee werken.

Duurzaam evenwicht kan niet worden gevonden als we ons tot onze eigen omgeving beperken.

Zelfs de grote Europese Unie vertegenwoordigt slechts een beperkt deel van de wereldbevolking. In de strijd voor rechtvaardigheid hier in de crisisbestrijding is het bevorderen van rechtvaardigheid daar waar diepe armoede en schrijnende discriminatie hardnekkig zijn blijven bestaan, teveel in de knel gekomen. Investeringsprogramma's zijn ook dringend noodzakelijk voor het bevorderen van groei en werkgelegenheid die de verworpenen in de wereld om ons heen een kans bieden om deel te hebben aan welvaart en gezonde arbeids- en leefomstandigheden. Een veel beter mondiaal gecoördineerde inspanning is daarvoor nodig.

We pleiten daarom voor de oprichting van een Global Economic and Social Coordination Council die preventief beleid ontwikkelt ter voorkoming van een volgende crisis en die richting geeft aan onze agenda van duurzame groei. Deze Raad dient tevens de opvolging van de Millennium Development Goals in een post-2015 ontwikkelingsagenda en een Universeel Sociaal Contract vast te leggen met als hoofddoel de groei van inkomens- en vermogensongelijkheid in zowel rijke als arme landen terug te dringen.

Een partij die de wereld kan veranderen

(AMENDEERBAAR)

Stap voor stap de wereld veranderen. Dat vergt een Partij van de Arbeid die een helder sociaaldemocratisch alternatief presenteert, en alles “Van Waarde” zwaar laat wegen in de politieke beslissingen van alledag, en waar nodig strakke rode lijnen trekt. Dat is een partij die:

Staat voor haar overtuiging

Een goed leven voor iedereen. Dat is wat wij willen. Want een goed leven mag niet het geluk van enkelen zijn, maar is een recht voor allen. Vanuit die overtuiging komen wij in de benen als mensen onrecht wordt aangedaan. De sociaal democratie neemt geen genoegen met ‘de wereld zoals die nu eenmaal is. We willen haar veranderen. Twee zekerheden zijn wat ons betreft onlosmakelijk verbonden met dat goede leven voor iedereen.

Allereerst is dat de zekerheid dat we elkaar allemaal de kans geven om het beste uit onszelf te halen door een fijne school voor ieder kind en de kans op goed en eerlijk werk voor jong en oud. Ten tweede is dat de zekerheid dat we er voor elkaar zijn als dat nodig is. Door te zorgen voor elkaar en ons te bekommeren om hen die het minder gaat. We verzetten ons daarom met kracht tegen hebzucht en egoïsme en het buitensluiten van mensen. Dat zijn de tegenstanders van onze beweging. Onze bondgenoten zijn welwillende mensen die het goede voorbeeld geven. Hen steunen we door dik en dun. En als onze politieke mogelijkheden ontoereikend zijn om dit alles te bewerkstelligen, ook dan stoppen we niet. Dan kijken we waar we als beweging zelf het verschil kunnen maken.

Durft te confronteren met de tijdgeest...

Onze politiek is een vooruitstrevende, die nieuwe ideeën omarmt als deze onze idealen dichterbij brengen. We gaan ook de confrontatie aan met de tijdgeest als dat naar onze overtuiging nodig is in het belang van een goed leven voor iedereen. In deze tijd -waarin méér globalisering, méér flexibiliteit en méér markt als panacee gepresenteerd wordt en anderen teruggrijpen op oude recepten- is het zaak koers te houden op het eigen kompas. Ook als dat soms indruist tegen de heersende opvattingen. Want als de crisis iets bewezen heeft is het wel dat de wensdroom van velen dat de bomen eeuwig tot de hemel konden groeien op onjuiste aannames berust was. En ook kan een politiek die bijvoorbeeld zorg zeker wil stellen door deze in de buurt te organiseren soms rekenen op electorale weerstand. Omdat verandering vaak (tijdelijke) onzekerheid met zich meebrengt over de toekomst. Juist dan is een politiek van gezond verstand geboden om idealen om te zetten in de werkelijkheid.

Bedrijft politiek met een opgeheven hoofd...

We leven in een wereld die in hoog tempo verandert. We bouwen aan een samenleving waarin oude zekerheden dankzij onze inzet een nieuwe en toekomstbestendige vorm krijgen. De veranderingen zijn groot en gaan snel. Ze worden genomen in een tijdsgewricht waarin het vertrouwen in overheid en politiek onder druk staat. Te lang heeft onder deze omstandigheden een deel van de politiek het hoofd laten hangen onder de niet aflatende stroom van ontevredenheid van enkelen, aangevoerd door populistische politici zonder oplossingen. Die tijd is wat ons betreft voorbij. Wij bedrijven politiek met een opgeheven hoofd. Altijd in dialoog. Omdat we een partij zijn die altijd zal blijven luisteren naar de zorgen van wie dan ook. Maar we zijn ook een partij die met een optimistisch gemoed durft te overtuigen en waar nodig te confronteren. Omdat we een partij zijn die trots is op haar wortels en overtuigd is van haar missie. Wij kunnen de wereld veranderen.

Een bredere afweging tussen economische, sociale en ecologische belangen is mogelijk. De resolutie schetst de weg. In deze technische bijlagen laten we daarnaast zien hoe dat kan. Zij betreffen een uitwerking van de omslag die noodzakelijk is.

1 WERKGELEGENHEID ALS MAATSTAF VAN HERSTEL EN EVENWICHT

Een bredere afweging tussen economische, sociale en ecologische belangen is mogelijk. De resolutie schetst de weg. In deze technische bijlagen laten we daarnaast zien hoe dat kan. Zij betreffen een uitwerking van de omslag die noodzakelijk is.

Werkloosheid is het buiten sluiten van mensen, het verspillen van talent. Sociaal en economisch onaanvaardbaar. In de Europese Unie staan ruim 24 miljoen mensen gedwongen aan de kant (Eurostat, september 2014). Volledige werkgelegenheid, dat was en blijft de ambitie van de Partij van de Arbeid.

De ideologie dat de vrije markt voldoende voorwaarde is om die volledige werkgelegenheid te bewerkstelligen is volkomen onwaar gebleken; een zeer pijnlijke vergissing.

Hoge werkloosheid is geen natuurwet, geen noodlot; voor de PvdA is het een hard argument om het probleem aan te pakken.

Vaak wordt tegengeworpen dat de overheid geen banen schept. Wie de werkgelegenheidscijfers in de collectieve sector kent weet wel beter. Maar door haar beleid heeft de overheid ook een zeer grote invloed op de werkgelegenheid in de marktsector. De belasting- en premiedruk bepalen voor een aanzienlijk deel de prijs en dus de vraag naar arbeid. Daarnaast heeft de overheid tal van specifieke instrumenten die mensen aan de slag helpen én kunnen houden.

In deze notitie wordt de omvang van het probleem belicht en worden twee specifieke instrumenten bepleit: een 5%-norm voor werkloosheid in de EU en uitbreiding van het mandaat van de Europese Centrale Bank.

Hoog blijvende werkloosheid

De cijfers over werkloosheid zijn verontrustend. Worden die cijfers bij elkaar gezet*, dan worden ook de verschillen duidelijk tussen landen en tussen de periode vóór en na de crisis die zich manifesteerde in 2008.

	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13
Eurogebied	9,0	9,2	9,1	8,4	7,5	7,6	9,5	10,1	10,1	11,3	12,0
Nederland	4,2	5,1	5,3	4,4	3,6	3,1	3,7	4,5	4,4	5,3	6,7
Frankrijk	8,6	8,9	8,9	8,9	8,0	7,5	9,1	9,3	9,2	9,8	10,3
Duitsland	9,8	10,5	11,3	10,3	8,7	7,5	7,8	7,1	5,9	5,5	5,3
Spanje	11,5	11,0	9,2	8,5	8,2	11,3	17,9	19,9	21,4	24,8	26,1
Zweden	6,6	7,4	7,7	7,1	6,1	6,2	8,3	8,6	7,8	8,0	8,0
Noorwegen	4,2	4,3	4,5	3,4	2,5	2,5	3,2	3,6	3,3	3,2	3,5
VK	5,0	4,7	4,8	5,4	5,3	5,6	7,6	7,8	8,0	7,9	7,5
VS	6,0	5,5	5,1	4,6	4,6	5,8	9,3	9,6	8,9	8,1	7,4
Japan	5,3	4,7	4,4	4,1	3,9	4,0	5,1	5,1	4,6	4,3	4,0

* Cijfers: Eurostat, oktober 2014. Ter wille van de overzichtelijkheid worden de cijfers van een beperkt aantal landen getoond. De trend verandert hiermee niet.

Het is evident dat de crisis van 2008 een sterk negatief effect heeft gehad: overal steeg de werkloosheid. Een overtuigend argument om de veroorzakers van die crisis - de financiële instellingen - stevig in te kaderen en waakzaam te blijven op terugkeer van zulk onverantwoordelijke gedrag.

Tweede punt dat opvalt zijn de grote verschillen tussen de landen. Zet als illustratie Spanje en Duitsland naast elkaar. Zulke verschillen zullen vanzelfsprekend invloed moeten hebben op het beleid per land.

Maar misschien nog het meest opvallend is de wanprestatie van de landen die de Euro hanteren ten opzichte van de niet-eurolanden Noorwegen, het VK, de VS, Japan. Er waart nog steeds een spook door Europa: dat van de massawerkloosheid.

In het rapport "De bakens verzetten. De economie terug naar de mensen" wordt een reeks van maatregelen voorgesteld om de werkloosheid aan te pakken. Hieronder worden twee van die maatregelen nader belicht.

Een 5%-norm voor werkloosheid in de EU

De Europese Unie kent voor de Eurolanden een aantal begrotingsnormen. Verreweg de belangrijkste zijn de tekortnorm (het begrotingstekort mag maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) bedragen) en de schuldnorm (de schuld van de collectieve sector mag maximaal 60% van het BBP bedragen). Een lidstaat die niet aan die normen voldoet moet maatregelen nemen om de normen te bereiken.

Er is veel te zeggen voor die normen. Met een groei van gemiddeld 1% plus een inflatie van gemiddeld 2% daalt de staatsschuld als het tekort onder de 3% blijft. De schuldnorm is minder evident. De vraag zou niet moeten zijn of de schuld onder de 60% blijft, maar of de markt bereid is leningen te verstrekken tegen gematigde rente. En dat hangt af van het vertrouwen in het beleid. Onverstandig is overigens dat de normen niet onderscheiden naar investeringsuitgaven die (zeker bij een lage rente voor het aangaan van lang lopende leningen) essentieel kunnen zijn voor het aanjagen van groei en juist daardoor leiden tot het terugdringen van de schuld. Niettemin hebben de 3%-norm en de 60%-norm zeer disciplinerend gewerkt: wie tot de EMU wilde toetreden moest er sterk rekening mee houden.

Maar het zijn puur financiële normen, die sociale en ecologische gevolgen bijna geheel buiten beschouwing houden. De PvdA pleit voor een derde criterium: een 5%-norm voor de werkloosheid.

De betekenis van de 5%-norm

De tekort- en de schuldnorm zijn in 1992 vastgelegd in het Verdrag van Maastricht. De normen zijn bevestigd in het Stabiliteits- en Groep Pact (SGP) van 1997 en gelden tot op vandaag.

Wij pleiten ervoor daaraan de 5%-norm toe te voegen. Bij voorkeur bij de volgende wijziging van het SGP, maar niets of niemand weerhoudt de EU-staten ervan om de norm vanaf morgen te hanteren. De 5%-norm komt niet in plaats van de 3%- en 60%-norm, maar is een derde gelijkwaardige norm. Het gaat dus zeker niet om een afruil. Het uit de hand laten lopen van de overheidsfinanciën is immers de beste garantie voor werkloosheid op termijn. De betekenis van de 5%-norm is: elk land dat een werkloosheid heeft van méér dan 5% dient aan de Europese Commissie uit te leggen welke maatregelen het neemt om naar die 5% toe te bewegen. De vraag of daaraan materiële sancties moeten worden verbonden is geen zinvolle vraag. Voor de andere normen gelden die ook niet als puntje bij paaltje komt. Toen Duitsland en Frankrijk in 2003 al direct allebei de 3%-norm overtraden werden niet de afgesproken sancties toegepast. Tot grote woede van de toenmalige minister van Financiën, Gerrit Zalm. Wij rekenen op dezelfde woede als een land geen daadkrachtige maatregelen neemt om de werkloosheid terug te dringen en daar geen overtuigende argumenten voor heeft.

Het terugdringen van de werkloosheid wordt met de voorgestelde norm als politieke prioriteit gespecificeerd in meetbare termen: dalend van de huidige 12% naar een doelniveau van 5%. Alle betrokkenen en verantwoordelijken kunnen daarop consequent worden gemobiliseerd. Publieke aanspreekbaarheid en aansprakelijkheid worden met zo een norm georganiseerd.

Situatie verschilt per land, maatregelen ook, maar het doel niet

Dat de situatie per land sterk verschilt en daarmee de benodigde maatregelen is zeker waar. De driehoek investeringen, hervormingen en bezuinigingen biedt een goed kader om per lidstaat de noodzakelijke balans aan te brengen. Zo zal een aantal landen zwaar moeten inzetten op terugdringing van het tekort; andere landen zullen moeten investeren, vooral in infrastructuur, zoals het IMF aanbeveelt. Maar dat ontslaat geen enkele regering van de sociale, economische en morele plicht om óók de werkloosheid terug te dringen. De Europese Monetaire Unie zal óók een Europese Sociale Unie moeten worden op straffe van uiteenvallen.

In de economische theorie wordt nogal eens gesteld dat de evenwichtswerkloosheid per land uiteenloopt. Het evenwicht ligt dan bij het niveau waaronder de inflatie gaat toenemen (non-accelerating inflation rate of unemployment). De niveaus per land zouden sterk uiteenlopen en zich niet verdragen met een uniforme 5%-norm. Het mag duidelijk zijn dat die theoretische opvattingen geen praktisch hout meer snijden in de Europese Unie, met haar open grenzen, sterk toegenomen interne arbeidsmobiliteit, haar extreem lage inflatieniveau en één beleidsbepalende centrale bank voor het gehele EU-gebied.

Motie 5%-norm van 2014

Tijdens de Politieke Ledenraad op 8 mei 2014 in Zwolle is een motie over de 5%-norm ingediend door de Jonge Socialisten die, onderschreven door het Partijbestuur, door de Ledenraad is aangenomen. De motie riep de fractie op om: "De strijd voor een werkloosheidsnorm ook in Den Haag te voeren; deze norm voor te stellen in de Tweede Kamer; op het komende Congres aan te geven welke voorstellen rondom de werkloosheidsnorm zijn gedaan en welke resultaten dit heeft opgeleverd".

De fracties in Europa en de Tweede Kamer kregen wat het Partijbestuur betreft de ruimte voor verdere uitwerking.

Het mandaat van de Europese Centrale Bank

Het hoofddoel van de ECB is vastgelegd in artikel 127 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie: "Het hoofddoel van het Europees Stelsel van Centrale Banken (hierna "ESCB" te noemen) is het handhaven van prijsstabiliteit". Daaraan is toegevoegd: "Onverminderd het doel van prijsstabiliteit ondersteunt het ESCB het algemene economische beleid in de Unie teneinde bij te dragen tot de verwezenlijking van de in artikel 3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie omschreven doelstellingen van de Unie." In dat artikel 3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie wordt gesproken over de vrede, welzijn van haar volkeren, vrijheid, veiligheid en recht zonder binnengrenzen, vrij verkeer van personen, etc. Het derde lid spreekt ook over werkgelegenheid: "De Unie brengt een interne markt tot stand. Zij zet zich in voor de duurzame ontwikkeling van Europa, op basis van een evenwichtige economische groei en van prijsstabiliteit, een sociale markt economie met een groot concurrentievermogen die gericht is op volledige werkgelegenheid en sociale vooruitgang, en van een hoog niveau van bescherming en verbetering van de kwaliteit van het milieu. De Unie bevordert de wetenschappelijke en technische vooruitgang...".

Volledige werkgelegenheid is dus een expliciet doel van de Europese Unie. Waarom, zo kan de vraag worden gesteld, wordt de werkgelegenheidsdoelstelling dan niet expliciet genoemd als taak van de ECB? Zoals wel het geval is bij de Federal Reserve, de centrale bank in de Verenigde Staten?

Een zeer belangrijke verklaring is de historische; de ECB is gemodelleerd naar wat toen als het beste voorbeeld van Europa werd gezien, namelijk de onafhankelijke Duitse Centrale Bank. En in de taak van de Duitse Centrale Bank lag de echo van het grote trauma van de Duitsers: de hyperinflatie van de jaren 1922-1923 met alle gevolgen die dat voor Duitsland en Europa nog zou krijgen. Juist het beheersen van de inflatie heeft Duitsland daarna veel voorspoed gebracht.

Maar nu is de situatie anders. Door de crisis is geen sprake meer van inflatie, laat staan van een dreigende hyperinflatie. Integendeel, nu de rente is gedaald naar bijna nul, is de ECB ontdaan van haar sterkste wapen, het rentebeleid. Daarmee vergeleken is de taakstelling van de Amerikaanse Centrale bank veel doelgerichter. Die ziet niet alleen op stabiele prijzen en een gematigde lange termijn rente, maar óók op maximale werkgelegenheid. Daardoor beschikt de Federal Reserve over méér instrumenten die effectief kunnen worden ingezet in de strijd tegen werkloosheid. Het verruimen van de geldhoeveelheid is daarvan een goed voorbeeld.

Vanzelfsprekend is ook zo een instrument niet onbepaald inzetbaar; de grenzen liggen bij het gevaar voor inflatie. Juist de centrale bank kan die twee doelen, stabiele prijzen en werkgelegenheid daarom goed op elkaar afstemmen. Vanzelfsprekend is dat geen garantie voor volledige werkgelegenheid. Maar het leidt, zeker op dit moment, tot maatregelen die een daling van de werkloosheid teweeg kunnen brengen.

Wijziging van het mandaat van de ECB vraagt wijziging van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie. Dat is geen sinecure, maar Europa heeft voor hetere vuren gestaan. Ook hier geldt: de Europese Unie is sociaal, of ze is niet.

2 OMSLAG NAAR DUURZAAM IN HOGERE VERSNELLING

Goede voorbeelden van circulair ontworpen producten vinden wij bij de tapijtfabrieken van het Nederlandse Desso en al eerder bij het Amerikaanse Interface. Bij het laatste bedrijf ging de stichter en CEO Ray Anderson om in de jaren negentig. Interface wil in 2020 met haar Mission Zero volledig circulair zijn en is op koers. Dat betekent dat alle tapijt 100% met hernieuwbare energie wordt geproduceerd, met nul vervuiling van water en bodem en uit 100% gerecycled materiaal. Daartoe heeft deze grootste tapijtfabrikant ter wereld tegelijk weten te vervangen en hebben zij met hun nylonproducenten het hergebruik van alle tapijt technologisch ontwikkeld zodat er geen fossiele olie meer voor nodig is als grondstof. Een sterk vervuilende, chemische industrie is hiermee getransformeerd met behoud en groei van winst en werkgelegenheid. James, vorkheftruckchauffeur op de werkvloer: "I come to work every day to help save the earth". Door als overheid recycling van alle tapijt gefaseerd als eis te gaan stellen, trekken wij een gehele sector mee in deze innovatie en belonen de voorlopers.

Het Nederlandse Taxi Electric levert vervoer aan bedrijven met volledig elektrische taxi's bemand door chauffeurs opgeleid uit de bijstand. Werk en duurzaamheid hand in hand. Gemeenten kunnen dit soort bedrijven actief steunen bij aanbestedingen van vervoer in het kader van de WMO en door het ook financieel ondersteunen van deze leerwerktrajecten voor werkzoekenden.

Op het dak van de Haagse Caballerofabriek, een bedrijfsverzamelgebouw, liggen 1040 zonnepanelen van een cooperatief in eigendom bij huishoudens en bedrijven. Gezamenlijk kunnen zij zo zonne-energie opwekken tegen zo'n 30% lagere kosten dan zij dat individueel zouden kunnen. De cooperatie achter dit project rolt elders in Nederland soortgelijke projecten uit. Veel gemeenten kunnen veel intensiever nagaan hoe zij dergelijke initiatieven gaan ondersteunen. Inspiratie voor 'cool cities' en 'green collar jobs': <http://www.bluegreenalliance.org/apollo/signature-stories/babylons-lending-program-produces-improved-home-energy-efficiency>

In het Westland zijn sommige ondernemers al zeer ver met duurzame tomatenproductie. Er wordt duurzame energie aan het net geleverd (!), er worden biologische bestrijdingsproducten gebruikt en het water wordt volledig gerecirculeerd. Leveranciers van de kassystemen zijn puur Nederlandse innovatieve bedrijven met wereldwijde markten en daarmee enorme werkgelegenheidskansen. Door als overheid deze innovaties over enige tijd als norm te stellen, tillen wij een hele sector op en belonen de voorlopers.

Voorlopers In de Nederlandse melkveehouderij recirculeren hun mest en zetten dus minimaal kunstmest in, laten hun koeien langer dan vijf jaar leven gebruiken geen preventieve medicijnen en antibiotica. Dit leidt tot een efficiëntere bedrijfsvoering en betaalt zich dus ook economisch terug, zo zeggen de boeren zelf. Dit kan door innovatie van bedrijven, LTO Nederland, Universiteit van Wageningen en steun van de overheid in onderlinge samenwerking.

Al zeer veel boeren die rijst telen in Bangladesh gebruiken de UDP methode voor bemesting. Deze Urea Deep Placement methode wordt bevorderd door overheid. UDP betekent het gericht dus per plantje bemesten, de meststof diep in de aarde brengen en 'slow release' van de meststof verzorgen. Daardoor is er hoge rijstproductie met aanzienlijk minder aangevoerde kunstmest (met onder meer fosfaat als grondstof dat uitgeput raakt), een hoge waterbenutting en de boeren besparen enorm op inkoopkosten. Zo kunnen de boeren hun kinderen nu naar school laten gaan en zelf beter eten kopen.

Wasmachines kopen we tegenwoordig zoveel gemakkelijker met de duidelijke groene en rode labelindicatie voor energieverbruik. Dat soort makkelijk te lezen en gecontroleerde labels willen wij ook als norm voorschrijven voor meer producten zoals het eten dat wij kopen. Dat helpt hele sectoren stappen verder door het scheppen van een 'level playing field' waarin innovatie wordt beloond.

3 INNOVATIE EN MOTIVATIE VOOR ECONOMISCHE PRESTATIE

De waarde van goed werk

Goed werk is een belangrijke voorwaarde voor de kwaliteit van het bestaan. Omwille van bestaanszekerheid bij een behoorlijk levenspeil. Vanwege het belang van werk om je te ontplooiën en betekenis te geven aan je leven. En omdat binding met het bedrijf of kantoor waar je werkt een belangrijke bron is van sociale contacten en solidariteit. Maar goed werk is niet alleen van waarde voor de kwaliteit van leven. Uit onderzoek blijkt steeds meer dat goed werk ook van groot belang is voor innovatie en arbeidsproductiviteit, met andere woorden voor de economische groei.

Goed werk betekent een loon waar je fatsoenlijk van kan leven, goede arbeidsomstandigheden, zeggenschap op de werkvloer, eer van je werk, de mogelijkheid om je werk met de rest van het leven te combineren, om je leven lang te leren, het betekent bescherming tegen ontslag, en behoorlijke voorzieningen voor sociale zekerheid en pensioen.

Het probleem: hoge werkloosheid en flexibele wegwerparbeid

Gedurende de laatste decennia heeft de economie in het teken gestaan van slecht gereguleerde mondialisering en financialisering van de economie en een sterke orientatie op korte termijn winsten. Dit heeft geleid tot een bankencrisis en stagnatie van de economische groei, met als gevolg een afname van de werkgelegenheid en een verslechtering van de arbeidsvoorwaarden voor velen. De uitdaging is nu om op een sociaal en duurzame manier uit die crisis te komen. Maar ook voorbij de banken- en eurocrisis is er de uitdaging om meer werk en goed werk te realiseren in een tijd van snelle technologische vernieuwing en mondialisering.

De werkloosheid die in 2012 en 2013 explosief steeg, is in 2014 nog verder opgelopen tot ruim 8,5%. Vooral veel mensen met een lagere opleiding hebben het moeilijk om werk te vinden: in 2013 was veertig procent van de mensen met een opleiding lager dan VMBO/MBO1 werkloos, tegenover 3% van de mensen met een academische opleiding. Het kabinet heeft de ambitie om iedereen te laten werken naar vermogen. Maar met ruim 440 duizend mensen in de WW, 370 duizend mensen in de bijstand en meer dan 820 duizend arbeidsongeschikten (samen meer dan 1,6 miljoen mensen) is het een illusie dat iedereen regulier werk zal vinden zonder aanvullend beleid. Sociale innovatie – met name gericht op groepen mensen die moeilijk aan het werk komen - is nodig om de arbeidsmarkt inclusiever te maken en de vraag naar arbeid te versterken.

Steeds meer mensen die wel werk hebben, doen dat op flexibele, tijdelijke contracten en het aantal zelfstandigen zonder personeel neemt hand over hand toe. Flexibiliteit is belangrijk voor werkgevers om te kunnen inspelen op veranderende omstandigheden. Daarmee heeft het een positieve bijdrage voor de economie en de concurrentiepositie van bedrijven. Flexibel werk kan ook kansen bieden voor werknemers: jongeren kunnen zich in een tijdelijke baan bewijzen en eerste werkervaring opdoen, oudere werknemers kunnen experimenteren met een wending in hun loopbaan. Maar de balans tussen flexibiliteit en zekerheid is de afgelopen jaren

zoekgeraakt: het is steeds meer flexibiliteit van de werknemer (en daarmee de afwenteling van risico's en kosten op de werkende) en steeds minder zekerheid voor de werknemer.

De flexibele schil is in Nederland de afgelopen jaren veel sneller gegroeid dan in andere Europese landen. Die disbalans tussen flexibiliteit en zekerheid is slecht voor de flexwerkers die het betreft en slecht voor de Nederlandse economie. Doorgeslagen flex betekent voor velen minder collegialiteit en meer stress op de werkvloer en onzekerheid over het inkomen thuis. Er wordt onvoldoende geïnvesteerd in de mensen in de flexibele schil met negatieve gevolgen voor innovatie en arbeidsproductiviteit. En het feit dat een aanzienlijk deel van de flexwerkers en zelfstandigen niet of slecht verzekerd is tegen ziekte, arbeidsongeschiktheid en voor pensioen, is reden tot grote zorg. Zorg om hun bestaanszekerheid op termijn, maar ook zorgen met betrekking tot de overheidsfinancien.

Het rapport 'De bakens verzetten – De economie terug naar de mensen'

Het rapport van de commissie Melkert roept op om te investeren in meer werk en goed werk. Grootschalige sociale innovatie is nodig om de economie inclusiever te maken, en de steeds scherper wordende tweedeling tussen mensen met goed werk en slecht werk tegen te gaan. Daartoe doet het rapport een aantal concrete voorstellen:

- Beperking van werkgeverslasten, in het bijzonder voor werk in het fundament van de arbeidsmarkt;
- De aanpak van schijnconstructies waarmee sommige werkgevers hun verantwoordelijkheden jegens werknemers afwentelen, en daarmee een 'race to the bottom' van concurrentie via arbeidsvoorwaarden ontketenen waar goede werkgevers en alle werknemers last van hebben;
- Ook werknemers met een flexibel contract of zelfstandigen zonder personeel sociale zekerheid bieden;
- Ook werknemers met een flexibel contract of zelfstandigen de mogelijkheid tot scholing bieden.

Het Sociaal Akkoord, de Wet Werk en Zekerheid en de Wet Aanpak Schijnconstructies

De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid Asscher voert nadrukkelijk een beleid in de door het rapport aanbevolen richting. Het Sociaal Akkoord en de daaruit voortvloeiende Wet Werk en Zekerheid en de Wet Aanpak Schijnconstructies laten zien dat er een alternatief is voor internationaal concurreren over de rug van flexwerkers, dat politiek en de polder in Nederland de bakens kunnen verzetten in de richting van bestaanszekerheid en goed werk voor iedereen. Onder andere door de mogelijkheden van het stapelen van tijdelijke contracten te beperken en werkgevers te verplichten hun werkenden eerder in vaste dienst te nemen, door de beperking van nul-urencontracten, en regulering van het uitzendwerk. Door opdrachtgevers verantwoordelijk te maken voor de keten van opdrachtnemers. Iedereen in de productieketen kan op die manier zijn recht op cao-loon laten gelden, door zo nodig voorbij een malafide werkgever, hoger op in de productieketen verhaal te halen. En door een aantal schijnconstructies wettelijk te verbieden en de Inspectie SZW meer bevoegdheden te geven om de wet te handhaven.

Sociale innovatie: specifieke afdrachtskorting en transitiefondsen

Waar bovenstaande maatregelen zich vooral richten op betere arbeidsvoorwaarden in bestaande banen, is ook aanvullend beleid nodig met het oog op meer werk, op een goede doorstroming van werknemers en de aanpak van mismatches op de arbeidsmarkt. Daartoe geven we hier twee aanzetten:

Meer werk in het fundament van de arbeidsmarkt

Gezien de hoge werkloosheid is er behoefte aan maatregelen die de vraag naar arbeid versterken. Dat kan door vermindering van de werkgeverslasten, met name voor groepen die moeilijk aan het werk komen. De belastingbrief van het Kabinet biedt hiervoor een basis:

'Aan de onderkant van de arbeidsmarkt moet een vraaggericht fiscaal instrumentarium vooral prikkelen om mensen in dienst te nemen, door compensatie te bieden voor de hoge loonkosten als geheel. Het is hier niet alleen de component werkgeverslasten, ook het loonniveau zelf maakt het minder aantrekkelijk om mensen in dienst te nemen. Om de arbeidsvraag te vergroten moet het daarom voor werkgevers aantrekkelijker worden gemaakt om bij de huidige loonvorming ook de minder productieve werknemers in dienst te nemen.'

Voortbouwend op het rapport 'De bakens verzetten' heeft een specifiek instrument aan de loonkosten aan de onderkant van de arbeidsmarkt verlaagt de voorkeur boven een generieke lastenverlichting, omdat eerstgenoemde maatregel effectief de (mogelijk meer structurele) werkloosheid van probleemgroepen in het fundament van de arbeidsmarkt kan verminderen.

Doorstroming en aanpak van mismatches op de arbeidsmarkt

Het rapport 'De bakens verzetten' stelt dat het belang van een leven lang leren voor de innovatieve capaciteit van een samenleving nauwelijks kan worden overschat. Ook kunnen we door (om)scholing de mismatches op de arbeidsmarkt aanpakken. Het is immers doodzonde dat er nog steeds veel niet in te vullen vacatures zijn terwijl er ook veel werklozen zijn.

In de Wet Werk en Zekerheid is de mogelijkheid opgenomen om transitievergoedingen te collectiviseren in transitiefondsen zolang het individuele recht van werknemers op een vergoeding niet wordt aangetast. Indien sociale partners deze transitiefondsen combineren met de bestaande opleidings- & ontwikkelingsfondsen van de bedrijfstakken zou er massa gemaakt kunnen worden. Door het omvormen van de opleidings- en ontwikkelingsfondsen in transitiefondsen kan er aanvullend, bovenop de transitievergoeding, een bedrag worden vrijgemaakt voor noodzakelijke omscholing van een werknemer.

4 TRANSPARANTIE : VERANTWOORDING EN ZEGGENSCHAP

Aanpassing Faillissementsrecht en WOR

Nederland behoort voor wat betreft de positie van de Ondernemingsraad (OR) tot de groep van Europese landen met een lange medezeggenschapstraditie, waar dingen behoorlijk geregeld zijn. Toch blijkt het bij essentiële kwesties (ook die waarover de OR instemmingsrecht of adviesrecht heeft) makkelijk om de OR buitenspel te zetten. Daarom vindt de PvdA dat de OR en de directie overeenstemming moeten krijgen bij essentiële kwesties zoals overnames, faillissementen, prepack-deals (“flitsfaillissementen”) en fusies. Overeenstemming betekent dat de directie en de OR het eens moeten worden over het voorgenomen besluit. Daarnaast moet het ondernemings- en faillissementsrecht worden aangepast.

Garnalen en kinderopvang

Eind januari 2014 ging de Groningse garnalengigant Heiploeg failliet. En werd dezelfde dag overgenomen, 90 banen en een schuldenlast lichter. De maanden voorafgaand aan het faillissement had het bedrijf twee nieuwe collega's verwelkomd. Uiterlijk leken ze op vissersmannen: ze droegen truien en hadden hun baard laten staan. Maar eigenlijk waren ze stille bewindvoerders van een Gronings advocatenkantoor, aangesteld door de rechter. Ze kwamen onderzoeken of het bedrijf verkocht kon worden en welke medewerkers dan mee mochten en welke geloosd moesten worden (kritische OR-leden, vakbondsleden, mensen met een arbeidsbeperking). De dag van het faillissement werd de lastige medewerkers ontslag aangezegd. Anderen mochten mee naar de nieuwe eigenaar – of ze meteen even wilden tekenen voor minder loon en slechtere secundaire arbeidsvoorwaarden. *Take it or leave it.*¹

In juli 2014 ging het kinderdagverblijf Estro failliet. Het bedrijf maakte direct een doorstart onder de naam Smallsteps en de eigenaar was eigenlijk gewoon de oude. Ook bij Estro was een stille bewindvoerder actief. Om die te krijgen had de eigenaar van Estro wat capriolen uitgehaald. Het hoofdkantoor was gevestigd in Amersfoort, maar daar was de rechter niet gediend van dat soort stille bewindvoerders. Dus verhuisde het hoofdkantoor naar Amsterdam, waar de rechter wel werkt met de prepack-constructie. Vervolgens haalde de eigenaar buiten de bewindvoerder om een truc uit. Estro zou failliet gaan en vervolgens een goed voorbereide doorstart maken, waarbij de investeringsmaatschappij, die eigenaar van de eigenaar was, het bedrijf zelf zou overnemen. Door het faillissement kon Estro/Smallsteps schulden afschrijven en 1000 personeelsleden ontslaan.

Ondernemings- en faillissementsrecht

Bij dit soort prepack-constructies hebben de Ondernemingsraad, de vakbonden en andere stakeholders geen enkele rol. Ze zijn niet op de hoogte van de stille curator en kunnen werknemers niet ondersteunen en vertegenwoordigen. In feite is er sprake van een overgang van onderneming en daar is het adviesrecht van de ondernemingsraad op van toepassing. De vakbonden zouden betrokken moeten worden om een sociaal plan op te stellen. Ook bij wijziging van de arbeidsvoorwaarden bij een overname moeten de vakbonden betrokken worden. Dat moet gegarandeerd worden in het ondernemings- en faillissementsrecht.

Overeenstemming

De besluitvorming in de onderneming moet ten principale anders georganiseerd worden. Niet het eigendom moet bepalend zijn, maar de inbreng van alle stakeholders. Anders wordt er onvoldoende rekening gehouden met schuldeisers, werknemers en stakeholders zoals de regio waar een bedrijf gevestigd is (terwijl die regio's vaak wel zorgen voor infrastructuur, investeringssubsidies enzovoorts). Een eerste stap in die richting is dat in de toekomst directie en OR bij prepack-deals overeenstemming moeten bereiken.

Niet alleen bij prepack-deals, maar ook bij overnames, fusies en faillissementen blijkt het te makkelijk voor een directie om de OR buiten spel te zetten. Daarom wil de PvdA dat ook in deze gevallen de directie en de OR overeenstemming moeten bereiken omdat het daarbij niet om een simpel ja/nee gaat (instemmingsrecht), maar om de inhoud:

- *Overnames en fusies*

Een overname (acquisitie) is de werving van een bedrijf door een ander bedrijf. Het verschil tussen een fusie en een overname is dat een fusie gelijkheid impliceert en een overname ongelijkheid. Het overgeno-

men bedrijf gaat onder de controle van het overnemende bedrijf vallen. Het verschil tussen een overname en een fusie wordt vaak verdoezeld door te spreken van een fusie met of als junior partner. Belangrijk is dat voorgenomen plannen op dit terrein in een vroeg stadium aan de OR ter goedkeuring worden voorgelegd.

- *Faillissementen*

Een faillissement of bankroet is een vorm van beslag op het gehele vermogen van de failliet ten behoeve van de gezamenlijke schuldeisers. Je kan een faillissement zien als een slecht sociaal plan, betaald door de belastingbetaler. Mensen komen op straat te staan met alleen 'een schop onder hun kont', vakbonden en OR staan buitenspel en de maatschappij draait er voor op.

- *Prepack-deals*

Bij een prepack-deal stelt de rechter op verzoek van de directie een stille bewindvoerder aan. Dat is niet zichtbaar voor de werknemers. Hij/zij bereidt de verkoop van (een deel van) het bedrijf voor, met meestal uitgekilde contracten voor de werknemers die mee overgaan naar het nieuwe bedrijf, ontslagen voor anderen en zonder rol van de OR/vakbond.

Dat vergt aanpassing van de WOR op alle genoemde onderwerpen. Overeenstemmingsrecht gaat verder dan het huidige advies- en instemmingsrecht. Prepack-deals vallen nu buiten de WOR. Daarnaast wil de PvdA de Faillissementswet aanpassen m.b.t. prepack-deals. De PvdA wil de rol van vakbonden en OR daarin versterken. Europese richtlijnen m.b.t. zeggenschap voor werknemers zijn minimumvoorschriften. Nederland is dus vrij om zelf de WOR en de Faillissementswet uit te breiden. Momenteel liggen er geen voorstellen voor instemmingrecht op Europees niveau bij de Europese Commissie. Het is ook niet genoemd als prioriteit door de nieuwe Commissarissen (Thyssen en Dombrovskis). Het zal in Europa de komende jaren al moeilijk genoeg zijn om de huidige minimumvoorschriften te behouden.

Medezeggenschap in de Nederlandse corporate governancecode

De PvdA is zich ervan bewust dat de OR met dezelfde problemen kampt als andere instituties van de representatieve democratie zoals parlementen en partijen. De PvdA hoopt dat de OR zichzelf opnieuw kan uitvinden, en daarbij manieren vindt om alle werknemers te vertegenwoordigen. De PvdA is verheugd dat de SER en het Nationaal Register nadenken over het verbeteren van medezeggenschap in relatie tot de Raad van Commissarissen. De PvdA vindt dat de positie van medezeggenschap in de Nederlandse corporate governancecode opgenomen moet worden. Commissarissen moeten de belangen van alle stakeholders serieus nemen, dus ook die van de werknemers en niet alleen die van de eigenaren. De PvdA pleit voor een bindend benoemingsrecht voor OR-en van commissarissen. Ook zou de WOR een regelmatig overleg tussen RvC en OR moeten bevorderen c.q. voorschrijven (nu is dat alleen vastgelegd voor het management).

Sluit malafide ondernemers uit van openbare aanbestedingen

De Flex-bv zoals die in Nederland is ingevoerd is een prima instrument voor malafide ondernemers om hun verantwoordelijkheden te ontlopen. Arbeidsinspecties worden geregeld geconfronteerd met ondernemingen die failliet gaan, en schuldeisers, toeleveranciers en werknemers laten zitten, terwijl ze een paar weken later weer opduiken onder een andere naam. Dat vraagt om een veel betere registratie van de personen die hier achter zitten. In een aantal landen worden lijsten aangelegd van mensen die op die wijze worden uitgesloten van bijvoorbeeld deelname aan openbare aanbestedingen. Dat kan in Nederland ook.

5 EEN INTEGRALE VERKENNING VAN BELEIDSOPTIES

Evenwicht: vizier op de lange termijn

In het rapport *De Bakens Verzetten, De economie terug naar de mensen* van november 2013 onderscheidt de commissie Melkert drie grote vraagstukken: de financieel/economische/schuldencrisis, ecologische bedreigingen en sociale uitdagingen. De gemeenschappelijke oorzaak ligt naar de mening van de commissie in de overwaarding van en fixatie op korte termijn economisch-, financieel- en welvaartsrendement.

De commissie doet vervolgens voorstellen op vijf terreinen:

- Werk als maatstaf van herstel en evenwicht;
- Omslag naar duurzaam in een hogere versnelling;
- Innovatie en motivatie voor economische prestatie;
- Transparantie: verantwoording en zeggenschap;
- Evenwicht: vizier op de lange termijn.

Balans in doelstellingen

Evenwicht vereist dat het vizier wordt gericht op de langere termijn en op een balans in de doelstellingen. Zeker, economische groei is en blijft belangrijk. Maar wat hebben we aan groei die gepaard gaat aan stijgende

werkloosheid? Waartoe leidt groei op korte termijn als we de kansen van jongeren langdurig frustreren door ze aan het begin van hun loopbaan werkloos aan de kant te zetten? Wat is groei waard als ouderen die hun baan verliezen praktisch kansloos moeten solliciteren tot het naar de toekomst verschoven moment van pensionering? Wat worden we wijzer van groei die steeds meer kosten met zich brengt voor dijkverzwaring en stormschades omdat de opwarming van de aarde in een gevaarlijk tempo doorgaat? Meer dan ooit is het nodig evenwicht te brengen in de doelstellingen. Welvaart is méér dan BBP en staatsschuld. Economische groei, volledige werkgelegenheid en duurzaamheid: voor ons zijn dat gelijkwaardige doelen.

Gezamenlijke verkenning door Planbureaus

Ons land mag zich gelukkig prijzen met goede planbureaus: het CPB (Centraal Planbureau), het SCP (Sociaal en Cultureel Planbureau) en het PBL (Planbureau voor de Leefomgeving).

Elk van de bureaus, organisatorisch vallend onder drie verschillende departementen, doet wetenschappelijk onderzoek naar belangrijke maatschappelijke thema's.

De meeste aandacht - van Kabinet, Kamer en pers - gaat stevast uit naar de rapporten van één van de drie en dan nog naar één specifiek onderdeel: de ramingen van economische groei, begrotingstekort en staatsschuld. Effecten van beleid op werkgelegenheid en werkloosheid en de gevolgen voor de ongelijkheid van inkomens en vermogens komen veel minder in beeld. Schade van beleidskeuzes voor het milieu krijgt zelden aandacht. Dat is geen verwijt aan de planbureaus, maar een gevolg van de gekozen positie van die bureaus in de departementale structuur en de daaruit voortvloeiende werkwijze van afzonderlijke publicaties per beleidsterrein.

De nadruk op het financieel-economische - aangejaagd door de eisen van de EU met betrekking tot Tekort en Schuld - past bij de opvatting dat een vrije markt optimaal werkt voor economische groei en werkgelegenheid. En dat het prijsmechanisme negatieve gevolgen in bedwang houdt. Grote werkloosheid, grote staatsschulden en forse opwarming van de aarde hebben ons echter een pijnlijke les geleerd. Het is nodig te sturen op alle drie doelen: groei, werkgelegenheid, duurzaamheid.

Wij pleiten daarom voor een onafhankelijke en gezamenlijke verkenning van CPB, SCP en PBL: een periodieke presentatie van beleidsopties, in een nadrukkelijk Europese context, met hun economische, sociale en ecologische gevolgen. Regering en Volksvertegenwoordiging kunnen op basis daarvan keuzes maken voor de koers van het land. De gevolgen van beleidskeuzes kunnen dan tegen elkaar worden afgewogen. Beleidsdoelen kunnen zo ook in een tijdlijn worden geplaatst. Aanzienlijke investeringen in energiebesparing of scholing en arbeidsmarkttraining, bijvoorbeeld, leiden op de korte termijn tot een hoger tekort, maar op middellange termijn tot méér werkgelegenheid, méér, en meer duurzame economische groei.

Een integrale verkenning kan ook bij de buitenwereld - het publiek, maar ook financiële markten - leiden tot begrip voor gemaakte keuzes. Oók als sprake is van een hoger tekort en een hogere staatsschuld. Staatsschuld zal graag door de markt worden gefinancierd als men het vertrouwen heeft dat degelijk beleid leidt tot gegarandeerde aflossingscapaciteit.

Voortbouwend op Monitor Duurzaam Nederland

De drie planbureaus zijn met hun kennis en ervaring bij uitstek gekwalificeerd voor zo een gezamenlijke verkenning. Elk van de bureaus publiceert nu al - maar dan ieder op zijn eigen terrein - op de genoemde terreinen. De bureaus werken alle drie aan publicaties over "kansrijk beleid", maar ook hier weer ieder op zijn terrein. Wat wij bepleiten is een gezamenlijke integrale verkenning van de financieel-economische, sociale én duurzaamheidseffecten van beleidsopties. Dat kan vorm krijgen in een drie- of vierjaarlijkse verkenning van die effecten, uitgaande van bewust gekozen uiteenlopende beleidsopties.

Vanzelfsprekend is de onzekerheid van zulke verkenningen - overigens net als die van de CPB-ramingen! - niet onaanzienlijk. Maar ze maken wel duidelijk dat er keuzes gemaakt moeten worden. Werkgelegenheid en duurzaamheid zijn afzonderlijke doelen die aandacht vragen. Doelen die voor de samenleving buitengewoon belangrijk zijn en zeker niet vanzelf gerealiseerd worden bij een eenzijdige focus op financieel tekort en de staatsschuld.

Het gezag van de Tweede Kamer

De drie planbureaus zijn elk weliswaar organisatorisch onderdeel van een ministerie, maar autonoom in wat en waarover zij publiceren. Het is dan ook raadzaam als het verzoek om zulke periodieke integrale verkenningen wordt gedaan door de Tweede Kamer, rechtstreeks aan de Planbureaus. Die zouden op hun beurt de Kamer suggesties kunnen doen voor de onderzoeksopzet: welke uiteenlopende beleidsopties worden gehanteerd, over welke effecten kan worden gerapporteerd.

De Tweede Kamer als geheel en elk van de fracties krijgt zo, buiten het Kabinet om, een degelijke basis voor eigen standpunten op financieel-economisch en sociaal terrein en op het gebied van duurzaamheid.

POLITIEK VAN WAARDE

RAPPORT VAN DE COMMISSIE EINDE AAN DE MACHTELOZE POLITIEK

Woord vooraf

(NIET AMENDEERBAAR)

Op het partijcongres van 2012 werd de resolutie *Nieuwe Wegen* aangenomen. Deze resolutie gaat over het functioneren van de publieke sector. Bij een andere visie op de publieke sector hoort ook een andere politieke stijl en een andere opvatting over de taak van de politiek. Om die nieuwe vorm van politiek uit te werken en zo te breken met het gevoel van machteloosheid van politici en burgers, besloot het Partijbestuur de commissie *Einde aan de machteloze politiek* in te stellen.

Begin 2013 is Jan Hamming tot voorzitter gekozen. De commissie bestaat verder uit: Martijn van Dam, Mary Fiers, Femke van Drooge, Jaap Kuin, Bert Otten en Monique Wijlhuizen (secretaris). Verder is Jacqueline Kalk, namens het Centrum voor Lokaal Bestuur bij veel gesprekken geweest en heeft Pieter Hilhorst meegedacht.

De opdracht aan de commissie is: Hoe kan er een eind worden gemaakt aan het machteloze gevoel? Hoe zorgen we voor meer zeggenschap van burgers, voor een gevoel van mede-eigenaarschap? Hoe zorgen we ervoor dat instituties (weer) dienstbaar zijn aan de mensen die erop zijn aangewezen, opdat zij het heft in eigen hand kunnen nemen? In het rapport *Politiek van waarde* worden twee conclusies getrokken:

1. De waarden moeten leidend zijn in het politieke handelen, anders zijn ze waardeloos
2. De middelen die worden ingezet om de idealen te verwezenlijken moeten passen bij de idealen

Uit deze uitgangspunten volgen tot slot acht opdrachten aan de partij. Met het uitvoerbaar maken van deze opdrachten kan een eind worden gemaakt aan het gevoel van machteloosheid, wordt de zeggenschap van burgers vergroot en kan een nieuw bondgenootschap ontstaan tussen de sociale veerkracht van mensen en publieke instellingen.

Inleiding

(AMENDEERBAAR)

Tijdens een campagnebijeenkomst voor de presidentsverkiezingen van Adlai Stevenson, die het opnam tegen Dwight Eisenhower, riep een vrouw uit het publiek: “Ieder weldenkend mens zal op u stemmen.” Waarop Stevenson antwoordde: “Dat is niet genoeg. Ik heb een meerderheid nodig.”

Deze anekdote wordt geciteerd in het prachtige boek ‘The Political Brain’ van Drew Westen. Westen stelt dat linkse mensen vaak te rationeel zijn en niet begrijpen dat emoties bepalend zijn voor de politieke keuzes van kiezers. Hij roept links op om het emotionele appèl in de waarden te benadrukken. Dat kan ook makkelijk. Een pleidooi voor een *bestaansminimum* is emotioneel. Het betekent dat we willen dat iedereen voldoende inkomen heeft om een bestaan op te bouwen, om een relatie te hebben, om een goede vader of moeder te kunnen zijn voor de kinderen. Het streven naar *Goed Werk* is emotioneel. Het betekent dat mensen geen nummer zijn op hun werk. Dat ze niet worden vernederd. Dat niemand in de samenleving aan de kant wordt gezet. Het is een pleidooi voor een samenleving waarin mensen waardering krijgen voor hun vakmanschap. *Verheffing* is emotioneel. Het betekent dat waar je ook woont, waar je ouders ook geboren zijn, je de kans krijgt om het beste uit jezelf te halen. Wie is er tegen deze eerlijke verdeling van hoop en dus van levenskansen? *Binding* is emotioneel. Het betekent dat we geen samenleving willen waar het ieder voor zich is. We willen een maatschappij waar mensen zich geborgen weten. Een samenleving waar mensen elkaar niet als vijanden of als concurrenten zien, maar als burens, collega’s en vrienden. Een samenleving waar mensen sneller geneigd zijn om iets voor een ander te doen, omdat ze weten dat zij ook op anderen kunnen rekenen.

Een appèl doen op de emotionele waarden van links mag nooit een gemakkelijk gebaar zijn. Het vergt ook dat deze waarden worden getoond in de praktijk. Dat vergt veel van sociaal-democratische politici en van de Partij van de Arbeid. In de klassieke verhouding tussen idealen en daden hebben mensen eerst een ideaal en vloeien daden daar uit voort, maar in de praktijk is het vaak andersom. Mensen handelen eerst en door de daad ontbolstert het ideaal. Het hart volgt de hand. Hoe meer onze daden getuigen van idealisme, hoe robuuster ons idealisme wordt.

Voor sociaaldemocraten voelt het als een verlies wanneer 80% van de Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse Amsterdammers niet gaan stemmen. Een even groot verlies is het gebrek aan vertrouwen van laagopgeleiden in het geloof dat de politiek nog iets voor ze kan betekenen. Juist door niet alleen in campagnetijd, maar de hele tijd door te laten zien wat je waard bent en dan niet alleen in alle politieke lagen, maar ook in de buurt, op de werkvloer en binnen maatschappelijke organisaties, kunnen veel meer mensen bij de politiek worden betrokken en door politici worden geïnspireerd. Als dit de leidraad is voor sociaaldemocraten en voor de Partij van de Arbeid dan zouden we in een variatie op de anekdote met Stevenson kunnen zeggen: alle mensen met een sociaal gevoel zullen links stemmen. En kiezers met een sociaal gevoel vormen, in tegenstelling tot misschien de weldenkende mensen, wel een meerderheid.

Er bestaat zoals de SPD dat noemt een Solidarische Mehrheit, een solidaire meerderheid. Maar het mobiliseren van die solidaire meerderheid gaat niet vanzelf. Daarvoor moet aan twee voorwaarden worden voldaan.

1. De waarden moeten leidend zijn anders zijn ze waardeloos
2. De middelen die worden ingezet om de idealen te verwezenlijken moeten passen bij de idealen

1. De waarden moeten leidend zijn anders zijn ze waardeloos

De afgelopen tijd is het aantal mensen dat in 'onzekere' banen werkt alleen maar toegenomen. Thuiszorgmedewerkers zijn voor de keuze gesteld om ontslag te nemen of een kwart van hun inkomen in te leveren. Dat was een direct gevolg van aanbestedingen waarin alleen maar naar de prijs werd gekeken. De mooie woorden over bestaanszekerheid en goed werk zullen voor hen hol klinken. Het aantal mensen dat een baan krijgt met een vast contract is drastisch gedaald. Jongeren springen van klus naar klus. Steeds meer mensen werken als zzp'er en hebben geen vangnet als ze door ziekte worden gedwongen hun werkzaamheden (tijdelijk) neer te leggen. De arbeidsmarkt flexibiliseert in hoog tempo. Wat betekent het ideaal van *bestaanszekerheid voor iedereen* als mensen vanwege de kosten (verhoging van het eigen risico) ervoor kiezen om medische behandelingen niet te ondergaan? Als het moeilijk is om je gelijk te halen bij de rechter omdat de toegang tot het recht steeds meer wordt afgesloten?

De waarden beloven een mate van sociale bescherming, maar in de praktijk staat die sociale bescherming onder druk. Dat gebeurt deels omdat er geen antwoord bestaat op nieuwe sociale risico's (zoals de flexibilisering van de arbeidsmarkt) en deels omdat de sociale bescherming wordt verminderd om de collectieve regelingen betaalbaar te houden. Het effect is dat de waarden beloven dat iedereen zich geborgen voelt, maar dat in de praktijk vooral de lager opgeleiden, de globaliseringsverliezers, het gevoel hebben er alleen voor te staan. De winnaars van de globalisering hebben ook het idee dat ze er alleen voor staan, maar hebben het volste vertrouwen dat ze het lot in eigen hand hebben. Hun zelfvertrouwen leidt tot een afname van solidariteit als ze die eigen strijdbaarheid als norm opleggen aan anderen.

Sociaaldemocraten moeten de flexibilisering op de arbeidsmarkt niet beschouwen als een natuurkracht waar niks aan kan worden gedaan. Lodewijk Asscher legt zich terecht niet neer bij de toenemende flexibilisering van de arbeidsmarkt. Als we niks doen is in 2020 één op de drie banen een flexbaan of werk voor zelfstandige professionals. Dat is de reden waarom Lodewijk Asscher zich tegen wegwerparbeid keert. Hij wil dat zelfstandigen ook een pensioen kunnen opbouwen en een huis kunnen kopen. Namens de PvdA laat hij zich niet leiden door de praktijk of de status quo, maar door het ideaal van bestaanszekerheid.

Opdracht 1: maak de waarden leidend voor het politieke handelen

Begin het verhaal altijd met het waarom, niet met het hoe.

Compromissen horen bij de politiek. Wie geen compromis wil sluiten, veroordeelt zich met zijn eigen gelijk tot de marge. Maar het sluiten van compromissen moet altijd gepaard gaan met zicht op onze belangrijkste waarden. De PvdA is een vooruitgangspartij. De partij streeft naar een eerlijker samenleving. Een samenleving waarin de waarden bestaanszekerheid, goed werk en een eerlijke verdeling van hoop en levenskansen zijn verankerd. Een samenleving waarin het niet ieder voor zich is, maar waarin mensen zich geborgen weten. Dat betekent dat de partij zijn stellingnames altijd moet kunnen verdedigen in termen van die waarden. De politiek van kleine marges moet altijd gepaard gaan met een politiek van grote idealen. Anders raakt het idealisme bedolven onder de compromissen. Anders is ook nooit duidelijk welke compromissen niet meer te verzoenen zijn met dat idealisme.

Voorbeeld: Sociaal Leenstelsel

Ons ideaal is een eerlijke verdeling van hoop en levenskansen. Onderwijs is de koninklijke manier om levenskansen te vergroten. Wij willen daarom het beste onderwijs. En daarom steken we liever geld in het verbeteren van het onderwijs dan in de inkomensondersteuning van studenten. Tegelijkertijd garanderen we met het sociale leenstelsel de toegankelijkheid van het onderwijs.

Opdracht 2: ga de ideeënstrijd aan en wees waakzaam voor averechtse effecten

In veel publieke discussies is een neoliberale filosofie dominant. Het hameren op eigen verantwoordelijkheid wordt gebruikt om solidariteit te reduceren tot een privé-zaak: "Als jij zo nodig solidair wil zijn, doe dat dan met je eigen geld en dwing mij niet om mee te betalen." De mogelijkheid om samen te bepalen in wat voor samenleving we wonen wordt zo stelselmatig ondermijnd. Sociaaldemocraten moeten zich stelselmatig keren tegen deze privatisering van mazzel en pech. Het is een fundamentele ideeënstrijd die sociaaldemocraten niet defensief, maar offensief moeten voeren. Samenlevingen met een grotere ongelijkheid scoren op vrijwel alle indicatoren van sociaal welzijn slechter dan meer egalitaire samenlevingen. Mensen leven korter, de kindersterfte is hoger, de criminaliteit is hoger, het sociale vertrouwen is lager en ga zo maar door. Een solidaire samenleving is niet alleen voor mensen met een kwetsbare maatschappelijke positie aantrekkelijk, maar voor iedereen.

Bij deze ideeënstrijd dienen sociaaldemocraten de averechtse effecten van beleid scherp in het oog te houden. De aanval op linkse idealen richt zich immers vaak niet op het ideaal zelf, maar op de mogelijk aanwezige averechtse effecten ervan. Zo is er een economisch verhaal dat zegt dat sociale bescherming ten koste gaat van economische groei. Het leidt uiteindelijk tot een verdeling van de armoede. Het leidt tot minder banen en daarmee tot meer armoede. Er is een sociaal-psychologisch verhaal dat zegt dat succes de eigen verdienste is en falen de eigen schuld. Sociale bescherming nodigt uit tot een slachtoffercultuur. Het sluit mensen op in afhankelijkheid. Er is een sociologisch verhaal dat stelt dat het streven naar binding juist heeft geleid tot uitsluiting van andere groepen. Van dit sociologische verhaal zijn verschillende varianten. Eén variant gaat over insiders en outsiders op de arbeidsmarkt. Een ander verhaal gaat over onderwijs. Door alle aandacht voor zwakke leerlingen, is er geen plek meer voor excellente leerlingen. Een andere variant gaat over de multiculturele samenleving. Door te buigen voor nieuwkomers is er juist segregatie ontstaan. Door het knuffelen van allochtonen, voelen autochtonen zich achtergesteld. Er is neerwaartse jaloezie ontstaan. Vroeger waren mensen jaloers op mensen die het beter hadden, nu zijn ze jaloers op mensen die het slechter hebben maar die, in hun ogen, teveel worden verwend. Sociaaldemocraten moeten deze kritiek niet uit de weg gaan, maar er hun voordeel mee doen. Waar averechtse effecten kunnen worden verminderd moet dat gebeuren, maar het bestaan van een averechts effect is geen reden om het ideaal op te geven. Er gebeuren ongelukken op de weg, maar dat is geen reden om alle snelwegen te sluiten. Het is wel een aansporing om alles op alles te zetten het aantal ongelukken terug te dringen.

Voorbeeld: Gedoogbeleid

Een averechts effect van het huidige gedoogbeleid is een omvangrijke hennepindustrie die via de achterdeur levert aan de coffeeshops. Deze constructie veroorzaakt heel veel maatschappelijke ellende. Van mensen die uit geldgebrek gaan kweken, tot afrekeningen in het milieu. Van brandschade en wateroverlast tot intimidatie van politici en rechters die optreden tegen deze criminelen. Deze drugscriminaliteit werkt ook ondermijnd voor jongeren die met leren en hard werken hogerop willen komen. Waarom je best doen als anderen makkelijk geld verdienen?

Politici mogen niet weggijken van deze misstanden en zich wijs laten maken dat deze fenomenen nou eenmaal horen bij het gedoogbeleid.

Gelijke kansen voor iedereen vraagt om een zero tolerance beleid op het moment dat de grenzen worden overschreden, alleen dan kan het ideaal van gelijke kansen, het ideaal van de rechtstaat waar worden gemaakt.

Ondermijning en ontwijking van de rechtstaat betekent een ondermijning van dit ideaal.

Voorbeeld: sociale zekerheid

Begin dit jaar dreigde een grote thuiszorginstelling uit Eindhoven (Zuidzorg) mensen te moeten ontslaan vanwege de korting op het WMO budget. In reactie hierop nodigde de wethouder alle 21 thuiszorgaanbieders uit voor een gesprek en dat resulteerde in de afspraak om de korting op het budget in de pas te laten lopen met het natuurlijke verloop. Op die manier kon voorkomen worden dat 400 medewerkers gedwongen werden tot ontslag.

Opdracht 3: reken af met machteloosheid van eigen makelij.

Deze korte beschouwing laat zien dat voor het binden van de solidaire meerheid meer nodig is dan het formuleren van waarden. Het vergt een scherp oog voor waar die waarden geschonden worden, welke instrumenten ingezet worden om die waarden vorm te geven en welke verhalen de relevantie van die waarden onderuithalen. Het gaat om het omzetten van die waarden in een door deze waarden gedreven politiek. Wie de waarden van bestaanszekerheid, goed werk, verheffing en binding als leidraad neemt kan nooit de status quo accepteren.

Een door waarden gedreven politiek moet allereerst afrekenen met een machteloosheid van eigen makelij. Wanneer politici geloven dat ze ergens niet over gaan, of als ze geloven dat dingen nu eenmaal zo gaan, of dat internationale ontwikkelingen ons geen kans bieden het anders te doen, dan is er sprake van machteloosheid van eigen makelij. De afgelopen jaren is te lijdzaam toegezien hoe de arbeidsmarkt veranderde. Voor de men-

sen aan de onderkant van de arbeidsmarkt heeft dat geleid tot werkloosheid en tot wegwerpbanen. De machteloosheid van eigen makelij is vooral vals omdat die uitholling van werk vaak het gevolg is van politieke besluiten. De uitholling van het werk van thuiszorgmedewerkers is een direct gevolg van het type aanbestedingen waarvoor gemeenten hebben gekozen. De ondermijning van de beroepstrots van veel professionals in de publieke sector hangt samen met de opkomst van het New Public Management. De grote werkloosheid hangt samen met een belastingstelsel dat arbeid zwaar belast en met een politieke keuze om de bestrijding van werkloosheid volledig te richten op het re-integreren van werklozen en niet op het scheppen van meer werk.

Opricht 4: buig niet voor de tijdgeest, buig de tijdgeest om

De grootste veranderkracht in de samenleving schuilt in de kracht van ideeën. Het zijn denkbeelden die bepalen wat we zien als onveranderbaar en wat we zien als veranderbaar. In deze ideeënstrijd stelt de PvdA zich teveel op als een tactische partij waarbij de vraag wat is optimaal haalbaar gegeven de omstandigheden leidend is. De PvdA moet zich ontwikkelen tot een strategische partij. Het is zaak de omstandigheden niet te accepteren, maar te veranderen. In een lange termijnperspectief is de kwaliteit van arbeid een voorwaarde om langer te kunnen doorwerken. Sociale politiek is dan ook economisch rendabele politiek. Maar dat vergt wel dat we afrekenen met de huidige economische korte termijn fixatie. Het organiseren van actieve solidariteit vraagt dat we afrekenen met het neoliberale idee dat succes de eigen verdienste is en falen de eigen schuld. En zo zijn er nog talloze andere voorbeelden te geven van heersende ideeën die een sociale politiek bedreigen. Zonder ideeënstrijd blijven de marges smaller dan ze kunnen zijn. Realistische politiek is niet het accepteren van die smalle marges, maar het oprekken van die marges.

Voorbeeld: Someren Eind:

De verzorgingshuizen uit het dorp waren verdwenen, waardoor oudere inwoners die niet meer thuis konden blijven wonen, niet langer in hun eigen vertrouwde omgeving oud konden worden. Bewoners hebben toen het initiatief genomen tot een kleinschalige woonvoorziening van 28 verpleeghuisplaatsen. Deze kleinschalige woonvoorziening kan alleen bestaan door de actieve steun van de dorpsbewoners en de lokale politiek.

In Someren wordt zo op een kleine schaal de tijdgeest omgebogen. Tegenover toenemend individualisme en schaalvergroting binnen instellingen, hebben zij een kleinschaligheid en een nieuwe gemeenschapszin tot stand gebracht.

2. De middelen die worden ingezet om de idealen te verwezenlijken moeten passen bij de idealen

Als we de waarden van de sociaaldemocratie waar willen maken, dan moeten de instellingen die deze waarden vormgeven ook gedragen worden door burgers. Dat is nu niet het geval. De instellingen van de verzorgingsstaat zijn verweesd. De mensen die erop zijn aangewezen hebben het gevoel dat hen geen recht wordt gedaan, terwijl veel mensen die er geen gebruik van maken, menen dat de instellingen zich te ruimhartig opstellen. Huurders hebben niet het idee dat de woningcorporatie van hen is. Verzekerden hebben niet het gevoel dat de zorgverzekeraars voor hen werken. Ouders die zich assertief opstellen worden door scholen niet met open armen ontvangen, maar met vijandigheid.

Op dit moment is een grote verandering van de verzorgingsstaat gaande. In de Troonrede werd gezegd dat de verzorgingsstaat plaats moet maken voor een participatiesamenleving. Passieve solidariteit moet plaats maken voor actieve solidariteit. De Partij van de Arbeid steunt het idee van actieve solidariteit, maar dan wel tegen de achtergrond van het behoud van het idee van een verzorgingsstaat. De invulling van deze enorme transformatie wordt overgelaten aan de gemeenten. Na de decentralisatie van de jeugdzorg, de overheveling van taken uit de AWBZ, de invoering van de Participatiewet en het passend onderwijs, zijn gemeenten immers verantwoordelijk voor het leeuwendeel van de sociale sector. In gemeenten zal strijd worden gevoerd over de vraag wat voor sociale sector er op gemeentelijk niveau komt. Als het beheersen van de kosten voorop komt te staan is de kans groot dat de toegangspoorten tot instellingen alleen nog maar zwaarder worden bewaakt. In dat geval komen burgers en publieke instellingen alleen maar meer tegenover elkaar te staan. De uitdaging wordt om de decentralisaties te gebruiken om een nieuw bondgenootschap tot stand te brengen tussen de sociale veerkracht van mensen en de instellingen. Dus niet 'zoek het zelf maar uit tot de nood te hoog is en je terecht kan bij de noodhulp van de gemeente'. Het gaat om een radicale verandering van perspectief. Een perspectief waarbij de logica van de systeemwereld plaats maakt voor de logica van de leefwereld. Een perspectief waarbij mensen het gevoel krijgen eigenaar te zijn van de instellingen die onze solidariteit vorm geven. Zo kan een nieuwe actieve vorm van solidariteit ontstaan.

De verzorgingsstaat is een verzameling van instellingen die zijn opgericht om de solidariteit tussen burgers te organiseren. Het gaat hier om passieve solidariteit. Iedereen draagt via belastingen en premies bij en via een anoniem bureaucratisch systeem wordt vervolgens ondersteuning geboden. Voor de legitimiteit van passieve solidariteit is het van belang dat alleen mensen die recht hebben op een voorziening die voorziening krijgen. Misbruik ondermijnt het hele systeem. Daarnaast is er een probleem met de betaalbaarheid van de verzorgingsstaat. Dit heeft ertoe geleid dat er de afgelopen 30 jaar sprake is geweest van een permanente hervorming van de verzorgingsstaat. Daarbij zijn twee ontwikkelingen te onderscheiden. De eerste is de opkomst van de bedrijfsmatige overheid. Het streven is om overheidsinstellingen effectiever en efficiënter te laten werken. Inspiratie wordt daarbij opgedaan bij het bedrijfsleven. Het betekent dat overheidsinstellingen verantwoording moeten afleggen voor de prestaties die ze hebben behaald en dat er wordt gewerkt met key performance indicators. Deze aanpak werkt het best als er afgebakende taken zijn waarvan het resultaat makkelijk meetbaar is. Een nadeel van deze werkwijze is dat elke instelling op zijn eigen doelstelling wordt afgerekend. De bedrijfsmatige overheid werkt zo een verkokerde overheid in de hand. Het effect is dat we zijn komen te leven in een verknipte samenleving. Zoals een wijkmanager het ooit verwoordde: "Als een gezin problemen heeft, pakken we een schaar en knippen de problemen in stukjes." Eén instelling gaat over de schulden, een ander over het schoolverzuim, een derde over de verslavingsproblemen van de vader, een vierde over de overlast in de buurt en een vijfde over de veiligheid van de kinderen. Toch weet iedereen dat deze problemen samenhangen.

Een tweede ontwikkeling is dat, om misbruik te voorkomen en de betaalbaarheid op lange termijn te garanderen, de toegangspoort tot voorzieningen beter wordt bewaakt. Zo heeft de decentralisatie van de bijstand geleid tot het invoeren van allerlei barrières voor de toegang tot de bijstand. Vaak wordt een tegenprestatie verwacht. Een onbedoeld effect van deze strengere bewaking van de toegangspoort is de entry-exit paradox: de reden waarom mensen zijn aangewezen op een voorziening is precies de reden waarom mensen de toegang tot de voorziening wordt geweigerd. Mensen die bij de schuldhulpverlening aankloppen omdat ze niet met geld kunnen omgaan, worden precies om die reden, omdat ze niet met geld kunnen omgaan, er ook weer uitgegooid.

Het effect van deze twee ontwikkelingen is dat er een enorme kloof is ontstaan tussen de systeemwereld van de overheidsbureaucratie en de leefwereld van mensen. Mensen die zijn aangewezen op de voorzieningen van de verzorgingsstaat voelen zich niet geholpen. De opdracht is om de mensen die op de instellingen van de verzorgingsstaat zijn aangewezen zeggenschap te geven over de werkwijze van de instellingen

Voorbeeld: de Jeugdwet

In de Jeugdwet staat dat als de staat ingrijpt in een gezin, door middel van een ondertoezichtstelling of een uithuisplaatsing, het gezin eerst de kans krijgt om een familiegroepsplan te maken. Met familie, vrienden en burens kunnen ze zelf een plan maken voor de veiligheid van de kinderen. De gemeenten hebben de taak om zulke familiegroepsplannen te faciliteren. Zo kunnen burgers het heft in eigen hand nemen en kan de kloof tussen systeem- en leefwereld worden verkleind.

Opdracht 5: realiseer een agenda van onderop

Wie de politieke agenda bepaalt, heeft al de helft van de politieke strijd gewonnen. Op dit moment wordt de politieke agenda voor een groot deel bepaald door de problemen in het staatsbeheer. Het gaat om het begrotingstekort. Het gaat om de onbeheersbaarheid van de zorguitgaven. Het gaat om het overhevelen van taken van rijk en provincies naar gemeenten. De agenda wordt van bovenaf bepaald en niet van onderop. Bovendien is er meer oog voor de zorgen van de instituties, dan voor de zorgen van mensen. Deze politieke agenda versterkt een eenzijdigheid van de PvdA met de staat. Politiek lijkt zo gereduceerd tot het verzinnen en aan de man brengen van beleid. En als extra taak hoort daar misschien ook nog goede scouting van bestuurders en het voeren van goede verkiezingscampagnes bij. De veronderstelling van deze aanpak is dat als het beleid goede resultaten heeft, de kiezer de partij zal belonen. Deze strategie is om verschillende redenen zeer armoedig geworden.

Als het beleid voortkomt uit een agenda van bovenaf en niet van onderop, dan is het aan de man brengen van dat beleid vooral het brengen van slecht nieuws. Het gaat dan bijvoorbeeld om de gevolgen van de bezuinigingen. De PvdA is een partij die ook in moeilijke tijden verantwoordelijkheid durft te dragen. Daarbij horen lastige keuzes, maar als er geen agendavorming van onderop is, dreigt de partij te worden gereduceerd tot die lastige keuzes. Het gaat er om, om naast het beheer van de staat, een politieke agenda van onderop op te bouwen. Het moet niet alleen gaan om de hypotheekrenteaftrek, maar vooral ook over de problemen van jongeren die vanwege flexibele contracten geen hypotheek kunnen krijgen. Het moet niet alleen gaan om controle op woningcorporaties vanwege financieel wanbeheer, maar vooral ook over betaalbaar wonen. Het moet niet alleen gaan om de beheersing van de kosten in de zorg, maar vooral ook over mensen met een beperking die door de bureaucratie het heft niet in eigen hand kunnen nemen. Het moet niet gaan over de toenemende kosten van de ouderenzorg, maar vooral ook over ouderen die niet de zorg krijgen die ze nodig hebben, maar alleen de zorg waarvoor ze een indicatie hebben weten te bemachtigen. Het moet niet alleen gaan om het beperken van de kosten

van de bijstand, maar vooral ook over de kansen van jongeren op werk. Het moet niet alleen gaan om de participatiegraad en de betaalbaarheid van de AOW, maar vooral ook over mensen die van oproepcontract naar flexbaan gaan. Om mensen die veroordeeld zijn tot wegwerparbeid. Bij een partij die zijn agenda van onderop opbouwt, hoort dat nooit wordt gezegd: daar gaan we niet over.

Een partij die haar agenda van onderop wil opbouwen moet zich ook zo organiseren. Het betekent dat volksvertegenwoordigers zich niet specialiseren in beleid, maar in het opbouwen van contacten in de samenleving. Politiek begint bij het signaleren van onrechtvaardigheden. Het betekent dat de partij een netwerkpartij is die goede contacten heeft met verenigingen, met belangenorganisaties, met bewonersinitiatieven. Zo wordt de antennefunctie van de partij versterkt en kan de politieke agenda van onderop worden bepaald.

Begin niet bij het beleid, maar bij de zorgen van mensen. Benoem ook problemen waarvoor nog geen oplossing bekend is. Wees niet bang voor morele stellingnames.

Voorbeeld: Rotterdam: De buurt bestuurt

In Rotterdam is een experiment gestart om de buurt veel meer invloed te geven op de inzet van de politie. Bewoners blijken andere prioriteiten te hebben dan de politici. Ze vinden dat er minder inzet moet gaan naar het bestrijden van de drugscriminaliteit en meer naar het bestrijden van auto's die te hard rijden, waardoor het onveilig is voor hun kinderen. Meer naar overlast, waardoor mensen zich onveilig voelen op straat.

Opdracht 6: niet alleen beleid, maar ook directe acties

Naast nieuw beleid maken en bestaand beleid analyseren op ongewenste effecten, moet de politieke gereedheidskist worden aangevuld met initiatieven die zich niet richten op beleid. De PvdA wil nadrukkelijk een beweging zijn. Dit biedt mogelijkheden om de betekenis van de partij te versterken. De partij kan een mobilisatiekanaal zijn voor directe maatschappelijke actie. Leden kunnen actief worden bij de Voorleesexpres of helpen bij het oprichten van een broodfonds, waardoor zelfstandigen zich vrijwaren voor inkomensverlies bij ziekte. Het kan ook gaan om acties die gericht zijn op het beïnvloeden van het gedrag van bedrijven.

Voorbeeld: snel en gericht actie ondernemen

Een mooi voorbeeld hiervan is van een raadslid uit Groningen dat zich druk maakte om een dreigend faillissement bij een drukwerkbedrijf waar 15 mensen op straat dreigden te komen. Dit drukwerkbedrijf was ooit onderdeel van de sociale werkvoorziening. De oorzaak voor het dreigend faillissement lag deels bij de overheid. Door snel actie te ondernemen richting geldschietters, gemeente en vakbonden kon voorkomen worden dat het bedrijf de deur moest sluiten. Belangenbehartiging kan op vele manieren vorm krijgen.

De PvdA heeft zich de laatste jaren bij verkiezingen toegelegd op het mobiliseren van kiezers via canvassen en huisbezoeken. Wil je mensen duurzaam binden dan zul je echter meer moeten doen dan alleen een mobilisatie gericht op verkiezingen. In Groot-Brittannië is Labour daarom gestart met Movement for Change. Het mobiliseren is niet gericht op de verkiezingen, maar op het vergroten van de empowerment van mensen. De partij moet een natuurlijke bondgenoot zijn van mensen die het heft in eigen hand willen nemen. Sociaaldemocraten horen de bondgenoten te zijn van schoonmakers die strijden voor een betere CAO. Van thuiszorgmedewerkers die de dupe dreigen te worden van aanbestedingsregelingen. Van huurders die een alternatief zoeken voor de slooppunten van een woningcorporatie. Van ZZP'ers die een alternatief zoeken voor de dure arbeidsongeschiktheidsverzekeringen. Van freelancers die geen hypotheek kunnen krijgen.

Steun burgers bij hun strijd om meer greep te krijgen op het eigen leven.

Voorbeeld: Veiligheid

Als in een flat veel wordt ingebroken omdat bewoners niet zien wie er aanbelt en mensen dus gemakkelijk binnenkomen en door de flat kunnen zwerven, kan de partij de bewoners steunen bij hun actie door te zorgen dat de corporatie investeert in een toegangssysteem met camera's.

Niet elke maatschappijverandering loopt via de politiek. Organiseer directe actie, dat levert vaak ook direct resultaat op.

Voorbeeld: Betrokken partijleden

Stimuleer dat partijleden meedoen aan maatjesprojecten. Hierdoor krijgen werkloze jongeren een maatje voor hun zoektocht naar een baan. Stimuleer partijleden om voor te lezen in gezinnen met een taalachterstand. Dit levert direct maatschappelijke winst op en versterkt de antennefunctie van de partij. Verbind partijleden die in een bedrijf werken, in de ondernemingsraad zitten of commissaris zijn aan elkaar en laat ze samen een agenda opstellen voor de waardering van vakmanschap en de versterking van medezeggenschap.

Opdracht 7: versterk de werkvloerpartij en buurtpartij

Het maken van beleid is op zijn hoogst de helft van het werk: voor een eerlijker samenleving is de uitvoering van dat beleid minstens zo belangrijk. De decentralisatie van de jeugdzorg en de overheveling van taken voor langdurige zorg naar gemeenten is daarvan een goede illustratie. Na het door beide Kamers krijgen van die wetten begint het echte werk pas. Wordt de belofte van de decentralisatie, namelijk dat de zorg minder bureaucratisch is en dichterbij mensen wordt georganiseerd, waargemaakt? Om op die vraag antwoord te geven, moet niet alleen naar het beleid worden gekeken, maar vooral ook naar de uitvoering. Het vergt een omslag van een beleidspartij naar een werkvloer- en buurtpartij.

Juist door het verzamelen van de verhalen van de mensen op de werkvloer en uit de buurt kan alert worden gereageerd als er een kloof dreigt te ontstaan tussen beleid en uitvoering. Dan kan alarm worden geslagen als regels die met de beste bedoelingen zijn ontstaan tot onwerkzame situaties leiden of onrechtvaardig uitpakken. Op deze manier heeft de PvdA averechtse effecten van beleid snel in het vizier. De ombudsteams spelen hierin een cruciale rol. De individuele belangenbehartiging helpt om patronen in de publieke sector op het spoor te komen.

Om de omslag van beleidspartij naar werkvloer- en buurtpartij tot stand te brengen moet veel beter gebruik worden gemaakt van de 50.000 leden van de partij. Overal in de samenleving zitten leden van de Partij van de Arbeid. Hun kennis en ervaring wordt nu veel te weinig gebruikt, terwijl zij uit eigen ervaring weten waar regels averechtse effecten hebben, waar professionals slimme initiatieven nemen om de samenleving eerlijker te maken en waar burgers zich verenigen om het lot in eigen hand te nemen. Die kennis moet worden gebruikt. Juist ook in beleidsdiscussies. Het mag niet zo zijn dat er in Den Haag maatregelen worden genomen waarvan mensen op de werkvloer zeggen dat ze onuitvoerbaar zijn.

Versterk de Ombudsteams. Mobiliseer de kennis van de leden van de partij. Organiseer een platform voor de stem van de werkvloer. Bouw aan een netwerk in de buurt.

Voorbeeld: Decentralisaties

De drie decentralisaties gaan enorme gevolgen hebben voor de mensen die werkzaam zijn in de jeugdzorg, de langdurige zorg en de toeleiding tot werk voor jonggehandicapten. Voorkom dat de bedenkers van deze stelselherziening tegenover de professionals in de uitvoering komen te staan. Organiseer daarom een platform voor de stem van de werkvloer.

Opdracht 8: politiek gericht op versterken van ‘samen doen’

Politici zien zichzelf graag als probleemoplossers. Ook sociaaldemocraten zien zichzelf graag zo. Het is een vorm van politiek als dienstverlening. Maar een logica van “U vraagt, wij draaien,” leidt onherroepelijk tot teleurstelling. Allereerst omdat het onmogelijk is om alle wensen te honoreren. Maar ook omdat een dienstverlenende politiek individualisering in de hand werkt. De logica van publieke instellingen is om te denken in termen van individuele rechten en plichten. Hierdoor is weinig oog voor sociale netwerken en zelforganisatie. De solidariteit wordt als het ware uitbesteed aan de staat. Dat ondermijnt de actieve solidariteit van mensen die elkaar steunen. Door de erosie van actieve solidariteit wordt de taak van de staat steeds zwaarder, wat weer leidt tot uitbreiding van de taken van de staat en verdere ondermijning van de actieve solidariteit. Zo kan gemakkelijk een neerwaartse spiraal ontstaan. De decentralisatie van grote delen van de sociale sector kan deze spiraal doorbreken, maar dat vergt wel een enorme omslag bij publieke instellingen. Die moeten zich minder richten op individuele dienstverlening en meer op het faciliteren van actieve solidariteit. Het motto voor sociaaldemocraten is Samen Sterk. Als mensen zich verenigen krijgen ze meer grip op het eigen leven. De overheid moet deze zelforganisatie niet ondermijnen, maar bevorderen. Het betekent dat mensen die het heft in eigen handen nemen alle ruimte moeten krijgen, zonder de mensen die het op eigen kracht niet redden in de steek te laten.

Stop met het paternalisme. Maak mensen eigenaar van de oplossing. Geef mensen regie over de zorg en steun die ze nodig hebben.

Voorbeeld: Sociaal Doe-het-zelf-recht

Introduceer een sociaal doe-het-zelf recht. Als je denkt dat je het beter kan, doe het dan. Geef ruimte aan burgers die zich verenigen en een publieke taak op zich nemen. Als bewoners met elkaar de woningen willen opknappen dan moet de corporatie daarvoor het budget overdragen in plaats van ze alleen inspraak te bieden.

Een door waarden gedreven politiek is een radicale politiek. Het levert een politieke partij op die mensen niet associëren met een politiek van de afbraak van sociale bescherming, maar met een partij die binnen en buiten het parlement strijdt voor een goed leven voor iedereen. Een partij die mensen niet associëren met de veelverdieners bij woningcorporaties en onderwijsbesturen, maar met idealisten die met een rijk repertoire mensen in

staat stellen het heft in eigen hand te nemen om zo bestaanszekerheid, goed werk, verheffing en verbinding tot stand te brengen. Met een partij die strijdt voor een land waar niet geldt: ieder voor zich, maar samen staan we sterk. Een partij die het lokale en landelijke niveau continue met elkaar verbindt. Bij zo'n partij met een activistische politiek van de vooruitgang, kan bij een campagnebijeenkomst een vrouw in het publiek roepen: "Alle sociale mensen zullen op u stemmen." Waarop de door waarden gedreven politicus kan antwoorden: "Dat is meer dan genoeg, want dat is de meerderheid."

Haagse agenda

Hoe ziet de politieke agenda van een partij eruit die wat hiervoor de revue is gepasseerd in haar handelen wil opnemen? Hoe kan het eigenaarschap van burgers en politiek ten opzichte van publieke instellingen worden vergroot?

Onze politiek moet mensen sterker maken. Daarom willen we dat mensen (weer) zeggenschap krijgen over het werk en functioneren van publieke instellingen. Zeggenschap over de wijze waarop publieke diensten vóór mensen werken, maar ook zeggenschap over de instellingen zelf, zodat mensen weer het gevoel krijgen mede eigenaar te zijn van de publieke instituties. In dat licht is het van belang dat de instituties qua schaal, bestuur en toezicht nauwer aansluiten op de leefwereld van de mensen voor wie ze in het leven zijn geroepen. Maar ook, dat gemeenten waar wij besturen buurtbewoners als partner zien bij de ontwikkeling, het onderhoud en de uitvoering van publieke taken. Een buurtwet kan de rechten van buurtbewoners verankeren. Wij willen dat huurders zelf kunnen beslissen over het verbeteren en onderhouden van de woning en woonomgeving. Coöperaties voor de uitvoering van publieke taken willen we actief ondersteunen, ook met wetgeving, zodat buurtbewoners zelf kunnen beslissen over de zorg, de school en de volkshuisvesting in hun wijk. In de wet moet worden opgenomen dat coöperaties publieke taken kunnen overnemen als 70% van de gebruikers dat wil. Verder moet het mogelijk worden dat inspecties en toezichthouders ook bij individuele klachten in actie kunnen komen en zouden gebruikers van publieke diensten met eenvoudige internetreferenda medebeslissingsrecht moeten krijgen over de hoofdpunten van het beleid van een instelling.

Ook binnen het toezicht moet het nodige veranderen. Als het aan de Partij van de Arbeid ligt wordt een derde van de leden van de Raden van Toezicht of van Commissarissen via een direct verkiezing door de gebruikers van de instelling verkozen. Datzelfde willen we voor de bemensing van gemoderniseerde gebruikersraden, zoals de medezeggenschapsraad of cliëntenraad. Kleinschaligheid moet weer de norm zijn en beslissingen over onderwijs en zorg horen op buurtniveau plaats te vinden. Besluiten over volkshuisvesting vinden plaats op gemeentelijk niveau. Dat dwingen we af via de gemeenteraden en de Tweede Kamer.

In de publieke sector horen geen zonnekoningen thuis, maar dienstbare bestuurders. Daarbij hoort een eendige zittingstermijn van maximaal twee periodes van vijf jaar en stevig toezicht. Omdat gebleken is dat coöptatie niet het beste model is voor kritisch toezicht, stellen wij voor om niet alleen de invloed van gebruikers op de bemensing van de raden van toezicht te vergroten, maar ook de invloed van gemeenten, het Rijk en de professionals die werkzaam zijn bij een instelling. De greep van volksvertegenwoordigers op publieke instellingen kan worden vergroot door het invoeren van een informatieplicht voor instellingen aan de gemeenten waarbinnen ze werkzaam zijn. Tot besluit moet het voor gemeenteraden mogelijk worden om een raadsenquête te houden naar het functioneren van instellingen, daarvoor moet een landelijk bevoegdheid worden gecreëerd.

RESOLUTIE POLITIEK VAN WAARDE

OPDRACHTEN N.A.V. HET RAPPORT VAN DE COMMISSIE

EINDE AAN DE MACHTELOZE POLITIEK

Toelichting

(NIET AMENDEERBAAR)

Het Partijbestuur van de Partij van de Arbeid heeft verheugd kennis genomen van het rapport Politiek van Waarde van de Commissie Einde aan de Machteloze Politiek. Het rapport schetst treffend de structurele veranderingen die nodig zijn in het denken en handelen van hedendaagse bestuurders en politici. We omarmen het rapport daarom niet alleen van harte, tevens willen we de urgente aanbevelingen uit het rapport terstond in praktijk brengen. Ook wij willen dat de waarden leidend zijn in het handelen, dat de ideeënstrijd niet uit de weg wordt gegaan, dat er afgerekend wordt met de machteloosheid van eigen makelij en dat we ons niet laten beperken door de tijdgeest. Het is daarom van cruciaal belang dat bijvoorbeeld het scholingsaanbod aansluit bij een door waarden gedreven politiek, dat kandidaatstellingscommissies goed op hun taak worden voorbereid, dat partijgenoten het goede voorbeeld geven en dat er ruimte is voor kennisuitwisseling en inspiratie. Daartoe vragen wij het Congres om in te stemmen met de volgende opdrachten:

Opdrachten

(AMENDEERBAAR)

1 Waarden gedreven politiek staat centraal binnen het scholingsaanbod

Willen we dat de waarden in het politieke handelen leidend zijn dan dient het scholingsaanbod daarop gericht te zijn. Derhalve wordt binnen het gehele scholingsaanbod het idee van waarden gedreven politiek centraal gesteld. Op deze manier wordt tevens een vervolg gegeven aan de Van Waarde resolutie van de WBS en de CLB publicatie De politiek terug in de lokale politiek.

2 Het volgen van opleidingen voor politieke functies wordt verplicht

Tot 2013 was scholing een vrijblijvende keuze van de individuele politicus. In 2013 is in de interne bereidverklaring voor de GR 2014 voor het eerst opgenomen dat kandidaten zich met het tekenen van de verklaring verplichten tot het bijwonen van de scholings- of netwerkbijeenkomsten van het Centrum voor Lokaal Bestuur of de Suze van Groeneweg School. Met ingang van 2017 willen we het volgen van opleidingen – zowel voorafgaand aan als tijdens het bekleden van een politieke functie – verplicht stellen waarbij een uitzondering gegeven kan worden door het daartoe bevoegde bestuur (afdeling, gewest of landelijk).

3 Meer aanbod voor opleidingen vooraf

Idealiter zijn onze functionarissen op het moment dat ze als raadslid, Statenlid, Eerste- of Tweede Kamerlid aan de slag gaan al doordrongen van het belang om waarden in het handelen voorop te stellen. Hoewel er voor bijna alle politieke functies een scholingsaanbod bestaat is het aanbod voor personen die overwegen om de Raad, de Staten of de Kamer in te gaan onvoldoende. Hier moet verandering in komen. De afgelopen jaar zijn er al stappen gezet. Voorbeelden hiervan zijn: De Jan Schaper-leergang voor aspirant-kandidaten voor de gemeenteraad, de oriëntatiedag voor partijgenoten die geïnteresseerd zijn in de Provinciale Staten en het Waterschap en de Den Uyl-leergang voor partijgenoten met een ambitie voor de landelijke politiek. Dit aanbod wordt bestendig en waar nodig uitgebreid met bijvoorbeeld een oriëntatiecursus voor afdelingsbestuurders.

4 Opleidingsaanbod voor selectiecommissies

Selectiecommissies vormen een cruciale schakel in het proces naar een meer waarden gedreven politiek. Daarom moet er een training komen die commissies handvatten geeft voor het selecteren van door waarden gedreven politici. Hoewel er ook nu al in aanloop naar lokale of provinciale kandidaatstellingsrondes workshops worden aangeboden aan kandidaatstellingscommissies, kunnen deze workshops met het profiel van de waarden gedreven politicus in de hand verder worden geoptimaliseerd. Het spreekt voor zich dat er ook aandacht moet zijn voor de samenstelling van kandidaatstellingscommissies. Verder is het van belang dat

het aanbod breed bekend is en dat er direct met leden van kandidaatstellingscommissies gecommuniceerd kan worden. Uiteraard gelden deze aanbevelingen ook voor de landelijke kandidaatstellingscommissies.

5 Waarden gedreven ambassadeurs

Wil het idee van waarden gedreven politiek kunnen slagen dan is het van belang dat er politici zijn die het goede voorbeeld geven. Die weten hoe je machteloosheid van eigen makelij kunt voorkomen en hoe je met creatieve en gedurfde ideeën de tijdgeest soms naar je hand kan zetten. Politici kortom die in de dagelijkse praktijk met succes invulling geven aan waarden gedreven politiek en partijgenoten kunnen inspireren om hetzelfde te doen. Vanuit dit oogpunt zijn er twintig van waarde ambassadeurs geselecteerd. Hieronder zijn wethouders, raadsleden, Tweede Kamerleden en burgermeesters. Het is de bedoeling dat er elk jaar vijf nieuwe ambassadeurs in- en vijf oude ambassadeurs uitstromen. De nieuwelingen worden geselecteerd door de ambassadeurs zelf en officieus benoemd door het Partijbestuur.

6 Platform voor voorbeelden waarden gedreven politiek

Het is belangrijk dat er een plek is waar politici over waarden gedreven politiek van gedachte kunnen wisselen. Dit houdt de discussie levend, zorgt voor inspiratie en kan helpen bij het oplossen van politieke kwesties en daarmee machteloosheid van eigen makelij voorkomen. Daarom realiseren we op de landelijke website of facebook een virtuele ontmoetingsplek waar politici en leden terecht kunnen met vragen over waarden gedreven politiek. Ter inspiratie worden daar bovendien praktijkvoorbeelden geplaatst.

7 Jaarlijkse 'Van Waarde' prijs

Door het jaarlijks uitreiken van de 'Van Waarde' prijs wordt niet alleen een PvdA politicus in het zonnetje gezet die waarden gedreven politiek bedrijft, het dient tevens ter inspiratie van anderen. De prijs wordt uitgereikt door de partijvoorzitter die de winnaar opzoekt en een dag met hem of haar meeloopt. Elke afdeling mag iemand nomineren, de jury bestaat uit vijf ambassadeurs en de partijvoorzitter.

8 Hulplijn waarden gedreven politiek

Om waarden gedreven politiek in de praktijk te brengen wordt er een hulplijn in het leven geroepen. Politici die vast dreigen te lopen door een bepaalde kwestie en behoefte hebben aan een luisterend oor en advies kunnen een beroep doen op de visitatie commissie, die bestaat uit ten minste twee ambassadeurs.

9 Een sterke antennefunctie van de partij

De Partij van de Arbeid wil weten wat er op straat, in wijken en op de werkvloer speelt. Daarnaast willen we bewegingen en acties die weliswaar geen politiek karakter hebben, maar voor veel mensen wel van betekenis zijn, steunen. En we willen signalen oppikken wanneer het niet goed gaat en het beleid tot averechte effecten leidt. Daarvoor moet de antennefunctie van onze partij verder worden versterkt. Hoe?

- Door het aantal afdelingen met een ombudsteam in 2017 van de huidige 160 uit te breiden naar 250
- Door de rapportages van ombudsteams een vast onderdeel te laten zijn op de agenda van fracties en bestuur
- Door politici te verplichten om een kwart van hun tijd buiten het gemeentehuis, provinciehuis of het Kamergebouw te besteden. Ze gaan frequent in gesprek met mensen op de werkvloer of bij mensen thuis, zijn veelvuldig in wijken en buurten te vinden, ondersteunen interessante bewonersinitiatieven en investeren in hun contacten met verenigingen, belangenorganisaties en bewonersinitiatieven.
- In allerlei publieke diensten zijn leden van de partij werkzaam. Zij vertegenwoordigen een schat aan kennis, kunde en betrokkenheid. Met bestuurders in de volkshuisvesting, de zorg, het onderwijs en de kunst gaan we om tafel om samen een antwoord te vinden op de vraag hoe de zeggenschap van mensen en de georganiseerde solidariteit kan worden vergroot.

DE LEDEN ZIJN DE BAAS

OP WEG NAAR DIRECTE LEDENDEMOCRATIE

NIET AMENDEERBAAR

Voorwoord

De werkgroep Ledendemocratie is gevraagd met een voorstel te komen voor meer democratische besluitvorming binnen de PvdA. Dit voorstel is een nadere uitwerking van de commissie Noten, welke in 2013 het rapport *Tussen Leden en Leiders* uitbracht, om te bewerkstelligen dat leden meer invloed krijgen op de besluitvorming binnen de PvdA. De werkgroep is trots de adviezen van de commissie Noten te mogen omzetten in concrete voorstellen. De PvdA is groot geworden door iedereen een stem te geven. In deze historie en traditie past de opdracht die het congres ons heeft meegegeven.

Democratie is meer dan een belangrijke waarde. Uit het geloof in meer ledendemocratie spreekt ook het vertrouwen in de wijsheid van PvdA-leden om te komen tot goede besluiten. Om tot deze goede besluiten te komen is het debat van belang. Georganiseerde tegenspraak verscherpt opvattingen, hetgeen de uiteindelijke besluitvorming ten goede komt. De besluiten zijn namelijk gezamenlijk en gedragen en geven daarmee richting aan het handelen van namens de PvdA opererende politici.

De huidige informatie- en communicatietechnologie maakt het mogelijk om via andere, dan de tot nog toe binnen de PvdA gebruikelijke, wegen het debat te voeren en stemmingen te verrichten. Aan de basis van een debat en een daarop volgende stemming ligt immer een agenda. Die bepaalt immers over welk onderwerp een debat plaatsvindt. Zodra leden meer inspraak krijgen in debatonderwerpen en in meerdere mate bij stemmingen betrokken raken, dienen zij, zo meent de werkgroep, ook meer zeggenschap te hebben over de agenda. De werkgroep Ledendemocratie richt haar vizier in deze notitie dan ook vooral op de punten agenderen, debatteren en stemmen.

De overgang naar meer directe ledendemocratie ziet de werkgroep als een groeiproces. We moeten vernieuwen, maar ook de tijd nemen om er naar toe te groeien. Daarom heeft de werkgroep een groeimodel met heldere pijlpalen in de tijd onderdeel gemaakt van dit rapport. Directe ledendemocratie kan alleen een succes worden als dit gepaard gaat met toenemende participatie en verbinding van en met de leden.

Samenvatting

Tijdens het Congres van februari 2013 zijn de voorstellen van de commissie Noten, ten aanzien van meer directe invloed voor leden, overgenomen. In de praktijk blijkt het echter lastig om de voorstellen te implementeren. Deze constatering leidt ertoe dat een nadere uitwerking van het rapport Noten nodig is. Om dit te bewerkstelligen heeft het Congres besloten een werkgroep Ledendemocratie aan te stellen, met als hoofdtaak tot een praktische uitwerking te komen van de principes uit het rapport *Tussen leden en leiders*.

In lijn met de commissie Noten stelt de werkgroep Ledendemocratie voor om van representatieve democratie te groeien naar directe democratie. Dit betekent dat leden meer inspraak hebben en meer invloed hebben op de besluitvorming binnen de vereniging. De werkgroep Ledendemocratie heeft gewerkt met een driedeling in de vraagstelling omtrent de verruiming van het ledendemocratische gehalte binnen de PvdA. Deze driedeling omvat achtereenvolgens agenderen, debatteren en stemmen. Met deze driedeling wil de werkgroep Ledendemocratie het hele proces van besluitvorming modelleren.

Hieronder een tabel, welke aangeeft hoe de werkgroep Ledendemocratie in de toekomst de wijzen van agenderen, debatteren en stemmen ziet:

	AGENDEREN	DEBATTEREN	STEMMEN
AFDELING	lid	lid	lid
GEWEST	lid	lid	lid
VOORCONGRES	lid	lid	lid
CONGRES	lid via Voorcongres en via handtekeningen	lid via steunbetuigingen	lid
POLITIEKE LEDENRAAD	lid via handtekeningen	lid	lid
VERENIGINGSRAAD	afgevaardigde	afgevaardigde	afgevaardigde

De weg naar directe ledendemocratie kan alleen worden bewandeld indien leden daadwerkelijk participeren. De vormgeving van de ledendemocratie binnen de PvdA moet hierop zijn ingericht. De Werkgroep Ledendemocratie stelt op basis van het voorgaande voor om de volgende gremia te introduceren:

Online Platform

Het Online Platform is een platform waarop alle leden kunnen aangeven welk thema of welke thema's zij behandeld willen zien worden op het Congres. De thema's/onderwerpen die het meest aan steun hebben verworven worden doorgeleid naar het ledenpanel. Het ledenpanel bepaalt door te stemmen vervolgens als adviesorgaan van het presidium of deze punten door worden geleid naar het congres.

Ledenpanel

Het Ledenpanel is te vergelijken met het vandaag-opiniepanel. Dit panel buigt zich over de resultaten van het Online Platform en de regionale Voorcongressen. De vijf resultaten die het meest dicht bij elkaar liggen, dus het meest rijp voor debat zijn, worden op de Congresagenda opgevoerd, ter debat. Alle PvdA-leden kunnen lid worden van het Ledenpanel

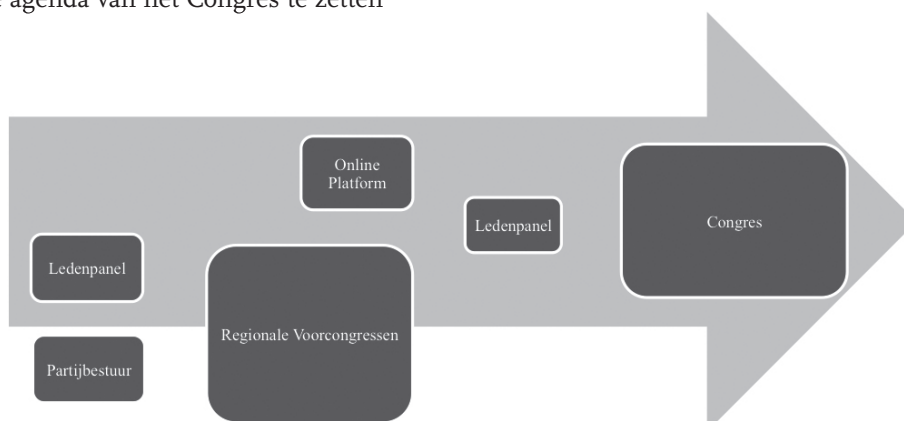
PvdA-app

De PvdA-app is een instrument dat in elk geval leden in staat moet stellen om te kunnen stemmen. Door te werken met deze app hoeven leden niet per se fysiek aanwezig te zijn bij de stemmingen tijdens een Congres. Leden kunnen als het ware vanaf iedere denkbare plek in Nederland met een internetverbinding hun stem laten horen.

Regionale "Voorcongressen"

Deze bijeenkomsten vinden drie maanden voor het Congres plaats en vinden in ieder gewest plaats. Gewesten mogen het ook samen organiseren. Hier komen leden samen om de voor hen belangrijke thema's met elkaar te bespreken. Leden nemen aan tafels plaats en formuleren een standpunt/discussiepunt/motie/amendement welke zij vervolgens aan het Ledenpanel ter stemming voorleggen. Het is het voorportaal van het Congres, en heeft het karakter van een "ronde tafel" (iedereen is even belangrijk in zijn/haar inbreng).

Met de vier hierboven nader omschreven tools meent de werkgroep in elk geval ieder lid de mogelijkheid te geven om te agenderen, te debatteren en om te stemmen. De wijze van inrichting leidt ertoe, zo hopen wij, dat het gros aan ingediende moties in blokstemmingen kan passeren, daar de meningsvorming al in het voortraject, namelijk: tijdens de Voorcongressen en het Ledenpanel, heeft plaatsgevonden. Daarnaast blijft de mogelijkheid bestaan voor een individueel lid om door middel van 100 handtekeningen een punt toe te voegen aan de agenda van het Congres of een Politieke Ledenraad. Ook blijft het mogelijk voor het Partijbestuur rechtstreeks iets op de agenda van het Congres te zetten

Inleiding

In het licht van reeds in juni 2008 aangenomen Congresvoorstellen, heeft het PvdA-Partijbestuur een commissie, onder leiding van Han Noten, ingesteld welke de democratische rechten van het individuele lid onder de loep heeft genomen en de werking van diverse (overleg)organen heeft bestudeerd en geëvalueerd. Deze ‘commissie Noten’ heeft in 2013 het rapport *Tussen Leden en Leiders*, met daarin diverse verbetervoorstellen, uitgebracht. Belangrijk uitgangspunt hierbij is een balans tussen macht en tegenmacht.

Het Noten-rapport *Tussen leden en leiders* omvat duidelijke doelstellingen om de ledendemocratie binnen de Partij van de Arbeid te verbeteren. De voorstellen moeten de mogelijkheid faciliteren voor partijleden om meer tegenmacht te organiseren op een directe manier, samen met andere partijgenoten. Deze invulling van ledendemocratie heeft, zo meent de werkgroep, als gevolg dat meer leden kunnen participeren dan in het huidige, getrapte, systeem van besluitvorming. Hiermee neemt de invloed van het individuele lid toe.

Indien de leden ervoor kiezen om gehoor te geven aan de doelstellingen, zoals geformuleerd in het rapport, dan zijn daar twee voorwaarden aan verbonden:

- de uitdrukkelijke wil om te participeren en om invloed uit te oefenen;
- het vermogen van het Partijkader om Partijleden daadwerkelijk te laten participeren.

Op basis van de hierboven benoemde doelstellingen komt de commissie Noten tot de volgende aanbevelingen:

1. Iedereen stemt real time online daar waar mogelijk. Dat geldt in ieder geval voor verkiezingen van Partijleider, Partijvoorzitter en het vaststellen van Kandidatenlijsten. Maar ook bij belangrijke beslissingen die door een congres genomen worden en die ons inhoudelijk verbinden.
2. We ontkoppelen de eenheid van inhoud plaats en tijd. De organisatie van de ledendemocratie, de manier waarop we het met elkaar regelen, gaat nog steeds uit van het beproefde concept van de vergadering. Mensen ontmoeten elkaar letterlijk op één plek en daar worden ook de onderwerpen besproken én de beslissingen genomen. De commissie denkt dat deze dwingende structuur in deze tijd niet meer nodig is.
3. We introduceren voor iedereen de mogelijkheid om te agenderen. De commissie is van mening dat een activerende ledendemocratie alleen mogelijk is als leden, op zijn minst voor een deel, daadwerkelijk de agenda van te behandelen onderwerpen bepalen.
4. We vragen om nieuwe collectiviteiten. De commissie wil dat er minder amendementen worden ingediend en minder moties, dat minder mensen het woord krijgen. Gelijktijdig is de commissie van mening dat als er amendementen worden ingediend, als er moties worden ingediend en als mensen het woord krijgen, dat dit dan namens een grote groep leden gebeurt. Dan pas krijgt het betekenis en wordt er werkelijke tegenmacht georganiseerd.
5. We creëren een plein waarop leden elkaar kunnen ontmoeten. De commissie adviseert om te onderzoeken hoe gekomen kan worden tot een ontmoetingsplaats voor leden rondom thema's die hen boeien voor de tijd dat zij dat wensen. Een open ruimte zonder procedures en reglementen.

Tijdens het Congres van februari 2013 zijn de voorstellen van de commissie Noten, ten aanzien van meer directe invloed voor leden, overgenomen. In de praktijk blijkt het echter lastig om de vijf bovenstaande voorstellen te implementeren. Hoewel afgelopen jaar hard is gewerkt aan een begin van de uitwerking van de aangenomen voorstellen, blijkt de praktijk nog altijd weerbarstig. Deze constatering leidt ertoe dat een nadere uitwerking van het rapport Noten nodig is. Om dit te bewerkstelligen heeft het Congres in februari 2014 besloten een werkgroep Ledendemocratie aan te stellen uit de diverse geledingen van de partij, met als hoofdtaak tot een praktische uitwerking te komen van de principes uit het rapport *Tussen leden en leiders*.

De werkgroep Ledendemocratie heeft de principes van de commissie Noten uitgewerkt in concrete voorstellen. Deze voorstellen maken het mogelijk de aanbevelingen te implementeren. Dit rapport gaat in op de achtergrond en de keuzes die hierin zijn gemaakt. De belangrijkste keuzes zijn verwoord in een resolutie. Deze resolutie ligt voor op het Congres in januari 2015. Dit is het moment van inhoudelijke afweging. Na vaststelling door het congres kan e.e.a. worden vertaald in statutaire bepalingen en het huishoudelijk reglement. Deze technische verwerking wordt in 2015 gedaan. De vaststelling van het nieuwe huishoudelijk reglement en de statuten, vindt het eerstvolgende congres in 2016 plaats, en betreft uitsluitend een beoordeling of de technische vertaling van de besluiten, correct is gedaan.

De staande praktijk

De werkgroep Ledendemocratie heeft gewerkt met een driedeling in de vraagstelling omtrent de verruiming van het ledendemocratische gehalte binnen de PvdA. Deze driedeling omvat achtereenvolgens:

- agenderen;
- debatteren;
- stemmen.

Met deze driedeling wil de werkgroep Ledendemocratie het hele proces van besluitvorming modelleren. Uiteraard zijn andere indelingen mogelijk, maar menig partijgenoot zal zien dat agenderen, debatteren en stemmen wel de peilers zijn die steeds terugkomen in het besluitvormingsproces.

Vragen die hierbij aan de orde komen zijn, bijvoorbeeld: Wie heeft het recht om te agenderen? Wie mag aan het woord komen tijdens een debat? Wie heeft er uiteindelijk invloed middels het stemmen en in welke mate? De werkgroep heeft gekeken naar de diverse gremia die de vereniging rijk is en aan de hand de bovengenoemde driedeling is geïnventariseerd wat hieromtrent de huidige stand van zaken is. Bijvoorbeeld: bij Algemene Ledenvergaderingen op lokaal niveau kunnen afdelingsleden veelal agenderen, vooraf, of tijdens de vergadering. Ook is het debat open voor alle leden. Vervolgens mogen leden hun stem uitbrengen. Het individuele lid heeft dan dus maximale invloed op de besluitvorming.

De PvdA kent een diversiteit aan gremia op lokaal, regionaal en nationaal niveau. Dit zijn thans:

- afdeling (lokaal);
- gewest (regionaal);
- congres (nationaal);
- politieke ledenraad (nationaal);
- verenigingsraad (nationaal).

De werkgroep weet dat er binnen de vereniging nog meer overlegvormen bestaan, maar dit zijn veelal, soms tijdelijk, ingestelde commissies met een adviserende rol richting een van de hierboven genoemde gremia. Of het zijn overlegorganen in een meer werkgroep- of netwerkachtige sfeer, waaraan geïnteresseerde leden deel kunnen nemen, wanneer zij dat wensen. In zichzelf zijn dergelijke overlegstructuren niet besluitvormend ten aanzien van de moederpartij. Wel zijn dit broedplaatsen van verdieping en vernieuwing, wat belangrijk is voor de PvdA. Het is goed te constateren dat werkgroepen en dergelijke in de toekomst actiever betrokken kunnen zijn en meer invloed hebben bij de voorstellen die hier voorliggen. Ten aanzien van werkgroepen en netwerken constateert de werkgroep Ledendemocratie dat deze gremia juist reeds aansluiten bij de adviezen van de commissie Noten. De werkgroep gaat er van uit dat zij hun invloed in de nader uitgewerkte voorstellen kunnen en zullen vergroten.

Naar aanleiding van het bovenstaande ontstaat de volgende inventarisatie van de stand van zaken:

	AGENDEREN	DEBATTEREN	STEMMEN
AFDELING	lid	lid	lid
GEWEST	afgevaardigde	afgevaardigde en lid	afgevaardigde
CONGRES	Afgevaardigde en lid via 100 handtekeningen	afgevaardigde en lid	afgevaardigde en lid
POLITIEKE LEDENRAAD	Afgevaardigde en lid via 100 handtekeningen	afgevaardigde en lid	afgevaardigde en lid
VERENIGINGSRAAD	afgevaardigde	afgevaardigde	afgevaardigde

De werkgroep constateert dat binnen de vereniging met name op afdelingsniveau sprake is van directe democratie, waarbij leden op directe wijze participeren en invloed uitoefenen.

De toekomst

De commissie Noten beveelt aan om de directe ledendemocratie verder door te voeren in de PvdA. Om deze door het congres vastgestelde aanbeveling uit te werken doet de werkgroep Ledendemocratie enkele voorstellen. De werkgroep wil tegelijkertijd voorkomen dat er een overvolle agenda ontstaat en er een enorme hoeveelheid aan debatten en stemmingen plaatsvindt. Ten aanzien van agenderen, debatteren en stemmen doet de werkgroep daarom de onderstaande voorstellen:

Agenderen

Om leden in staat te stellen om agendapunten aan te dragen stelt de werkgroep voor een online platform in te richten, waar leden agendapunten aan kunnen dragen. Daarnaast worden er regionale (per provincie) voorcongressen georganiseerd. Hierbij stelt de werkgroep het zogenoemde Unesco-model voor; een tafelconferentie. Het gaat hier om het principe dat alle deelnemers gelijkwaardig zijn in het kunnen doen van hun inbreng bij het voorcongres; het principe van de ronde tafel.

De resultaten van het Online Platform en de Voorcongressen (lees: de agendapunten die het meeste debat opleveren) gaan vervolgens naar een, eveneens nog in te richten, voor ieder lid toegankelijk online ledenpanel. Op basis van de uitkomst van het ledenpanel worden maximaal vijf voorstellen per agendapunt toegevoegd aan de Congresagenda.

Daarnaast behoudt ieder lid de mogelijkheid om via honderd handtekeningen een agendapunt op te voeren tijdens een Congres of een Politieke Ledenraad.

Debatteren

Een van de plekken waar het debat tussen de leden onderling gaat plaatsvinden is het nog in te richten Online Platform en het Voorcongres. De andere voor de hand liggende plek voor het debat is uiteraard het Congres zelf. Op het Congres kunnen leden andere leden overtuigen en mobiliseren om voor zichzelf spreekrecht te verkrijgen. Door het verzamelen van vijftientig steunbetuigingen kunnen leden deelnemen aan de debatten. Deze wijze van steun verzamelen zorgt voor het zoeken naar nieuwe collectiviteiten op basis van inhoudelijke thema's.

Stemmen

In de nieuwe opzet vinden stemmingen al in het voortraject plaats, namelijk via het nog op te zetten online ledenpanel. Daarnaast stelt de werkgroep voor om ook een PvdA-app te ontwikkelen, welke in ieder geval gebruikt kan worden voor stemmingen. Hiermee meent de werkgroep in ieder geval elk lid de mogelijkheid te geven om te stemmen, mocht een lid niet in de gelegenheid zijn om het Congres fysiek te bezoeken.

Hieronder een tabel, welke aangeeft hoe de werkgroep Ledendemocratie in de toekomst de wijzen van agenderen, debatteren en stemmen ziet:

	AGENDEREN	DEBATTEREN	STEMMEN
AFDELING	lid	lid	lid
GEWEST	lid	lid	lid
VOORCONGRES	lid	lid	lid
CONGRES	lid via Voorcongres en/ of Online Platform en via 100 handtekeningen	lid via 25 steunbetuigingen	lid
POLITIEKE LEDENRAAD	lid via 100 handtekeningen	lid	lid
VERENIGINGSRAAD	afgevaardigde	afgevaardigde	afgevaardigde

Ten aanzien van de Verenigingsraad stelt de werkgroep, net als ten aanzien van Afdelingen, geen wijzigingen voor. De werkgroep meent namelijk dat de Verenigingsraad vooral de technische kant van de vereniging belicht en geen podium is voor een politiek debat. Wat de werkgroep betreft hoeven niet alle leden zich continu uit te spreken over verenigingsaangelegenheden, maar volstaat het om afgevaardigden hiertoe te mandateren. Ten aanzien van de afdelingen kan worden geconstateerd dat al sprake is van maximale invloed van individuele leden en hoeft dus niks gewijzigd. Wel zijn er ICT-tools die participatie kunnen vergroten. Hierover later meer.

Voorstellen

Uitgaande van de aanbevelingen die voortvloeien uit de rapportage van de commissie Noten ligt een reeks keuzemogelijkheden voor. In lijn met de commissie Noten stelt de werkgroep Ledendemocratie voor om van representatieve democratie te groeien naar directe democratie. Dit betekent dat leden meer inspraak hebben en meer invloed hebben op de besluitvorming binnen de vereniging. De werkgroep Ledendemocratie heeft de keuzemogelijkheden geïnventariseerd bij wijze van dilemma's. Hieronder een beknopte uitwerking van de voorstellen van de werkgroep Ledendemocratie die volgen uit de verschillende keuzemogelijkheden:

Afgevaardigden

Dilemma: De afgevaardigden zijn op dit moment de hoeders van de ledendemocratie. Zij representeren immers de leden van hun afdeling. Echter: leden wensen in toenemende mate hun stem zelf te laten horen en met behulp van de huidige ICT-systemen is dat ook mogelijk. Zelf in die mate dat fysieke aanwezigheid bij stemmingen niet eens meer noodzakelijk is. Bovendien zijn afgevaardigden niet altijd in staat, denk aan actualiteit, om ruggespraak te organiseren binnen hun afdeling. Daarnaast hebben afgevaardigden vaak te maken met geringe opkomst bij ALV's. Hierdoor kan de uitslag van een stemming, zeker als het om een gewogen stemming gaat, weliswaar geldend zijn, maar niet representatief voor het PvdA-ledenbestand.

Voorstel: Op de langere termijn is het wenselijk toe te werken naar een directe democratie binnen de PvdA. Door nieuwe informatie- en communicatietechnologie is het mogelijk om alle leden zelf de mogelijkheid te bieden stemrecht uit te oefenen middels elektronisch stemmen via de nog te ontwikkelen PvdA-app. Vanuit het idealistische streven de macht te verdelen stelt de werkgroep voor om dit middels een groeimodel mogelijk te maken. De afgevaardigde wordt hiermee, voor wat betreft Congressen en Politieke Ledendraden in de toekomst afgeschaft. Derhalve moet het eenvoudiger worden voor individuele leden (nieuwe afgevaardigden) om steun te verwerven binnen de partij. Dit op basis van inhoudelijke onderwerpen in plaats van op basis van geografie. De tools die worden ontwikkeld moeten er op gericht zijn om eenvoudig steun te vergaren. Door het verzamelen van vijftientig steunbetuigingen kan een lid de rol van de nieuwe afgevaardigde vervullen.

Ontkoppeling plaats en tijd

Dilemma: De werkgroep begrijpt het pleidooi van de commissie Noten, om de eenheid van inhoud, plaats en tijd te ontkoppelen. Een dwingende structuur, waarbinnen leden op één fysieke plek samenkomen, vergaderen en besluiten nemen is, meent ook de werkgroep, in deze tijd niet meer per se nodig. Echter: ten aanzien van de factor tijd vindt de werkgroep Ledendemocratie dat er altijd sprake moet zijn van een tijdsbestek waarbinnen een lid een stem uitbrengt. Weliswaar kan een tijdspanne in redelijke mate ruim zijn, bijvoorbeeld ten aanzien van de stemming over een Politiek Leider of een Partijvoorzitter, maar in praktische zin is het niet altijd mogelijk of wenselijk. Denk hierbij bijvoorbeeld aan stemmingen ten aanzien van actuele moties: hierbij is het soms raadzaam, afhankelijk van het onderwerp, om de stemming binnen enkele minuten te voltrekken en de uitslag te presenteren.

Voorstel: Ten aanzien van het uitgangspunt om de eenheid van inhoud, plaats en tijd los te koppelen, adviseert de werkgroep om in het besluitvormingsproces de factor tijd los te laten en raadt, waar het gaat om congresvoorstellen, af om het loslaten van tijdsgebondenheid tot uitgangspunt te definiëren. De werkgroep is tevens van mening dat het bij de behandeling van congresvoorstellen belangrijk is kennis te nemen van de beraadslagingen alvorens een stem wordt uitgebracht. Waar mogelijk, zoals de verkiezingen van de lijsttrekker en partijvoorzitter en het vaststellen van kandidatenlijsten, koppelt de PvdA plaats en tijd wel los. Wat betreft de ontkoppeling van plaats wordt daar verder op ingegaan onder het kopje stemmen.

Vaststelling kandidatenlijst

Dilemma: Voor het vaststellen van de kandidatenlijst moet het, zo vindt de werkgroep, voor individuele leden in ruimere mate mogelijk zijn om hun voorkeur kenbaar te maken ten aanzien van een voorgestelde kandidatenlijst. Deze toegenomen invloed van leden, ten aanzien van het samenstellen van een kandidatenlijst, leidt er volgens de werkgroep toe dat het draagvlak voor de kandidaten toeneemt en op hun beurt voelen de kandidaten hierdoor in ruimere mate de verantwoordelijkheid om hun volksvertegenwoordigende rol nadrukkelijker te vervullen.

Voorstel: Voor het vaststellen van de kandidatenlijst moeten individuele leden invloed kunnen uitoefenen op de samenstelling van de lijst. Via elektronisch stemmen is dit mogelijk te maken. Deze manier maakt het mogelijk voor individuele leden om een gewenste rangorde te bepalen. Lijsttrekker en lijstduwers vormen een uitzondering op deze methode, omdat zij reeds direct door de leden gekozen zijn, of omdat zij geen hogere plek op de kandidatenlijst ambiëren. De precieze methodiek zal nader moeten worden uitgewerkt, ten behoeve van de landelijke en Europese lijsten, provinciale lijsten, lokale en waterschapslijsten.

Agenda Congres

Dilemma: Hoewel het Presidium het aangewezen orgaan is voor wat betreft de samenstelling van de agenda voor een Partijcongres, is het Congres wel de plaats waar leden het voor zeggen hebben. Hoewel leden wel moties en amendementen kunnen opvoeren, kunnen zij thans geen invloed uitoefenen op de samenstelling van de agenda. De werkgroep kan zich voorstellen dat leden in ruimere mate worden betrokken bij de samenstelling van de agenda.

Voorstel: Door het invoeren van een digitaal Ledenpanel is het mogelijk om leden meer te betrekken bij het opstellen van de Congresagenda. Uitgebreide evaluaties van de congresagenda onder de leden kunnen hierbij helpen: Is het wenselijk om maatschappelijke organisaties spreekruimte te geven tijdens het congres? Hoe vindt men de verdeling van de spreektijden? Middels het in te richten Ledenpanel kunnen we erachter komen wat de leden graag willen. Uiteindelijk leest het presidium uit welke adviezen vanuit het Ledenpanel zijn binnengekomen om vervolgens een agenda op te stellen.

Preadvisering

Dilemma: Hoewel de leden van de Partij van de Arbeid uiteindelijk Congresbesluiten nemen, gaat er een sturende rol uit van de preadvies van het Partijbestuur. De werkgroep begrijpt deze sturing wel, want de hoeveelheid aan moties en amendementen is ieder Congres weer enorm, waardoor de voorbereidingstijd voor de leden beperkt is en de mogelijkheid tot debat gering is. Niettemin acht de werkgroep deze sturing niet wenselijk en meent het middels het ledenpanel, het online platform en de Voorcongressen voldoende instrumenten aan te dragen die ertoe bijdragen dat het aantal moties en amendementen op Congressen in de toekomst zeer sterk wordt gereduceerd, waardoor het Partijbestuur een andere rol in kan nemen.

Voorstel: Doordat slechts een beperkt aantal moties en amendementen wordt doorgeleid naar het congres van de PvdA middels het online platform, de Voorcongressen en het Ledenpanel is het niet meer noodzakelijk dat het Partijbestuur een preadvies uitbrengt. In plaats van preadvies, licht het Partijbestuur haar opvatting toe. Het idee hierbij is dat het dus niet meer gaat om een stemadvies, maar om een inhoudelijke bijdrage ten aanzien van het onderwerp. Daarmee wordt het advies van het Partijbestuur niet gereduceerd tot een simpel afwijzen, of overnemen, maar worden leden wel in staat gesteld om kennis te nemen van de opvatting van het Partijbestuur.

Agendering

Dilemma: Om als individueel lid een punt of overtuiging op de agenda te krijgen van het partijcongres is het noodzakelijk steun te verzamelen. De commissie Noten pleit voor minder moties en minder amendementen, zodat het debat meer waarde krijgt. We willen meer ruimte bieden voor fundamentele discussies.

Voorstel: De wens om minder amendementen en minder moties in te dienen, maar tegelijkertijd leden meer spreekruimte te geven, is volgens de werkgroep prima te ondervangen door het realiseren van een online platform, het organiseren van regionale Voorcongressen en het peilen van het elektronische ledenpanel waarin elk lid zitting kan nemen. Uit deze gremia kunnen de beste voorstellen worden gedestilleerd en worden doorgeleid naar het Congres. In de praktijk van afgelopen jaren is gebleken dat er per agendapunt maximaal vijf amendementen zijn waar flink over gediscussieerd wordt. Om die reden meent de werkgroep dat het de discussie ten goede komt om het aantal te bespreken amendementen tot vijf te maximeren.

Debatteren

Dilemma: De Partij van de Arbeid is een vereniging met een grote traditie in het voeren van onderling debat. Echter vanwege de hoeveelheid aan moties en amendementen is het vaak niet goed mogelijk een debat te voeren om elkaar te scherpen in de opinie dan wel te overtuigen.

Voorstel: Op het Congres van de PvdA moet het debat tussen leden centraal staan, zodat leden elkaar kunnen scherpen in onze opvattingen. De werkgroep stelt daarom voor om te gaan werken met debatopstellingen, zodat het Congres uitdagender en spannender wordt om te volgen en om aan deel te nemen. Hierbij kan worden geëxperimenteerd met verschillende debatopstellingen, zoals een Lagerhuisdebat. Op het congres krijgt iedere indiener van het geagendeerde debatpunt spreekrecht, maar leden kunnen ook steun verkrijgen door ter plekke vijftientig steunbetuigingen te verzamelen om het debat aan te gaan. Het is ook een optie om via een online tool steun te verzamelen om spreekrecht te genereren. Het Partijbestuur en een vertegenwoordiger van de Tweede Kamerfractie heeft bij elk punt spreekrecht, los van het hebben van voldoende handtekeningen of likes.

Ook op een Politieke Ledenraad moet het debat centraal staan. Bij een Politieke Ledenraad moet meer ruimte gemaakt worden voor leden en minder tijd ingeruimd worden voor speeches.

Stemmen

Dilemma: Op dit moment is het alleen mogelijk om te stemmen op het Congres van de PvdA. Het is voor leden al wel mogelijk om via een raadpleging te kiezen voor lijsttrekkers of partijvoorzitter. Om barrières weg te nemen voor leden om hun stem uit te kunnen brengen, is het wenselijk om via nieuwe informatie- en technologische ontwikkelingen hun stem uit te brengen. Er is al een afdeling die het mogelijk heeft gemaakt om te stemmen via de moderne communicatietechnologie.

Voorstel: Alle leden krijgen stemrecht op het Congres van de PvdA, en het wordt ook mogelijk gemaakt om thuis te stemmen via de PvdA-app, door het volgen van een livestream. Op die manier wordt de besluitvorming losgekoppeld van een fysieke factor. De stemkaarten en -kastjes worden vervangen door de PvdA-app en mensen zonder smartphone worden ondersteund en begeleid om het stemrecht mogelijk te maken. Er komt een voorstel om het stemgewicht van de afgevaardigden en de leden alvast te wijzigen. Wanneer dit wordt vastgesteld op het congres en de notaris heeft het verwerkt in de statuten, kan dit op de eerstvolgende Politieke Ledenraad al worden gehanteerd. Een mooie tussenstap in het proces.

Statuten en reglementen

Dilemma: De voorstellen om tot een nadere uitwerking van het rapport van de commissie Noten te komen zijn complex en tijdrovend. Om alles aan te passen in statuten en reglementen zijn veel veranderingen voorzien, omdat alles hieromtrent vooralsnog is gebaseerd op de fysieke aanwezigheid van leden.

Voorstel: De wijzigingen ten aanzien van de statuten en reglementen zijn een grote opgave, waardoor de aanpassingen op zijn vroegst kunnen plaatsvinden tijdens het Congres van januari 2016. Dit betreft dan uitsluitend een statutaire bevestiging. Tot die tijd is het mogelijk om te experimenteren met nieuwe methoden.

Lokale en provinciale democratie

Dilemma: Op lokaal niveau hebben alle leden een eigen stem. De gewesten kennen een afvaardigingsstelsel. Ook op deze niveaus wil de werkgroep Ledendemocratie ruimte bieden voor directe democratie.

Voorstel: Op lokaal en gewestelijk niveau worden besturen geadviseerd om verder te democratiseren door ook aan de slag te gaan met ledenpanels en om voortdurend leden te betrekken bij besluitvormingsprocessen. Hier zijn al enkele goede voorbeelden van bij lokale afdelingen. Die ervaring op afdelingsniveau kan de PvdA gebruiken bij het verder uitwerken van de voorstellen die voorliggen. De invloed van leden is op lokaal niveau groot. Men kan eenvoudig naar een bijeenkomst en men kan altijd van zich laten horen. Bij andere partijgremia is dit niet vanzelfsprekend, terwijl dit wel zo zou moeten zijn. De werkgroep Ledendemocratie stelt voor om de krachtige, lokale democratische processen te gebruiken als voorbeeld om deze kracht ook binnen de andere PvdA-gremia los te maken. De gewestelijke democratische besluitvorming wordt daarmee gelijkgeschakeld met de wijze waarop het in de afdelingen gebeurt. Het gewest wordt hetzelfde behandeld als een afdeling.

Verenigingsraad

Dilemma: Voor de Verenigingsraad wordt gebruik gemaakt van een afvaardigingsstelsel. De Verenigingsraad gaat over alle randvoorwaarden die nodig zijn om een vereniging te laten functioneren en is vooral van technische aard.

Voorstel: Omdat de verenigingsraad vooral gaat over de technische aard van de vereniging stelt de werkgroep voor om dit systeem ongewijzigd te laten.

Machtigingen

Dilemma: Op dit moment is het niet mogelijk voor leden om op het congres door een ander lid hun stem uit te laten brengen, indien het lid daar zelf op dat moment niet toe in staat is. Hierdoor gaan stemmen verloren van leden die wel graag hun stem willen laten horen.

Voorstel: Indien een lid niet in de gelegenheid is om tijdens het congres zelf een stem uit te brengen, dan wordt het mogelijk gemaakt om een ander lid daartoe te machtigen. Hierbij wordt, net als bij nationale verkiezingen, een maximum van twee machtigingen per lid aangehouden. De gemachtigde moet voor elke vergadering of ledenraadpleging opnieuw worden gemachtigd. Voorts stelt de werkgroep voor om bij gebleken succes dit systeem ook op gewestelijk en lokaal niveau te hanteren.

Participatie

Dilemma: Directe ledendemocratie kan alleen op een goede wijze functioneren als veel leden meedoen aan de beraadslagingen. Door meer macht te leggen bij de leden wordt hun bijdrage ook waardevoller.

Voorstel: De PvdA moet er alles aan doen om de leden te boeien, zodat het aantrekkelijk is om deel te nemen aan de beraadslagingen. Dit kan door het wegnemen van drempels, zoals plaats en tijd, maar ook door nadrukkelijk de ruimte te creëren voor (online) ontmoeting en (online) debat. Er zullen nieuwe collectiviteiten moeten worden gecreëerd, zodat meer mensen zich weten te verenigen en zich verantwoordelijk voelen voor de richting die de PvdA op gaat. De verenigingsopbouw van de PvdA zal daarom de komende periode verder moeten worden ontwikkeld. Hierbij dient ook aandacht uit te gaan naar voorlichting over de procesgang binnen de PvdA.

Mandaat Kamerlid

Dilemma: Door het nadrukkelijker betrekken van leden bij de democratische besluitvorming binnen de PvdA zal het in de toekomst vaker voor kunnen komen dat er spanning ontstaat tussen het mandaat van een Kamerlid (verankerd in de grondwet) en een uitspraak gedaan door het congres.

Voorstel: De PvdA moet nadrukkelijk blijven communiceren dat de Kamerfracties ten aanzien van actuele moties een grondwettelijk verankerd mandaat hebben, waardoor de uitspraak van het congres over een dergelijke motie slechts geldt als een advies. Leden van het Ledenpanel en congresgangers moeten hier meermaals op worden geattendeerd. Desalniettemin is de werkgroep van mening dat een besluit van het Congres niet zomaar terzijde kan worden geschoven.

Vormgeving

In praktische zin heeft de invoering van een model dat uitgaat van directe democratie enkele, in meerdere of mindere mate, verstrekkende gevolgen. Op de eerste plaats dienen de statuten en reglementen van de PvdA hierop aangepast te worden door de reglementencommissie.

Het is niet mogelijk om alle veranderingsvoorstellen in te dienen voor het Congres van januari 2015. Dat kan pas op zijn vroegst op het Congres van januari 2016. Wel raadt de werkgroep aan reeds in januari 2015 aan het congres de vraag voor te leggen of men, in lijn met de aanbevelingen van de commissie Noten, naar een model van directe democratie wenst te gaan.

Digitale gremia:

1. Online Platform

Het Online Platform is wat de werkgroep betreft een platform waarop alle leden (en in de toekomst eventueel ook kiezers) kunnen aangeven welk thema of welke thema's zij behandeld willen zien worden op het Congres. Om te kunnen filteren welke thema's het meeste draagvlak hebben onder de leden, stelt de werkgroep voor om leden likes te kunnen laten geven op de ingediende voorstellen. Op deze wijze vindt een verzameling van steun plaats. De thema's/onderwerpen die het meest aan steun hebben verworven worden doorgeleid naar het ledenpanel. Het ledenpanel bepaalt vervolgens als adviesorgaan van het presidium of deze punten door worden geleid naar het congres. Het online platform bestaat overigens al achter de schermen.

2. Ledenpanel

Het Ledenpanel is te vergelijken met het rVandaag-opiniepanel. Voor dit panel kunnen alle leden zich inschrijven. Dit panel buigt zich over de resultaten van de regionale Voorcongressen. Men heeft daarbij drie opties: eens, oneens, geen mening. De vijf resultaten die het meest dicht bij elkaar liggen, dus het meest rijp voor debat zijn, worden op de Congresagenda opgevoerd, ter debat. Vervolgens kan men stemmen via de PvdA-app. Voor wat betreft de moties: indien de steun voor de moties verdeeld blijft, ook na het raadplegen van het Ledenpanel, is het voorstel de motie aan de Congresagenda toe te voegen. Het partijbureau is verantwoordelijk voor het bevorderen van een juiste afspiegeling binnen het ledenpanel ten aanzien van het ledenbestand van de PvdA.

3. PvdA-app

De PvdA-app is een instrument dat in elk geval leden in staat moet stellen om te kunnen stemmen. Door te werken met deze app hoeven leden niet per se fysiek aanwezig te zijn bij de stemmingen tijdens een Congres. Leden kunnen als het ware vanaf iedere denkbare plek ter wereld met een internetverbinding hun stem laten horen. Als voorwaarde kan wel gesteld worden dat er een bepaald opkomstpercentage nodig is om de stemming gegrond te achten. Door het stemmen via de app tijdens congressen is dit vrijwel geborgd. Daarnaast kunnen wij ons voorstellen dat deze PvdA-app ook het Ledenpanel kan bedienen.

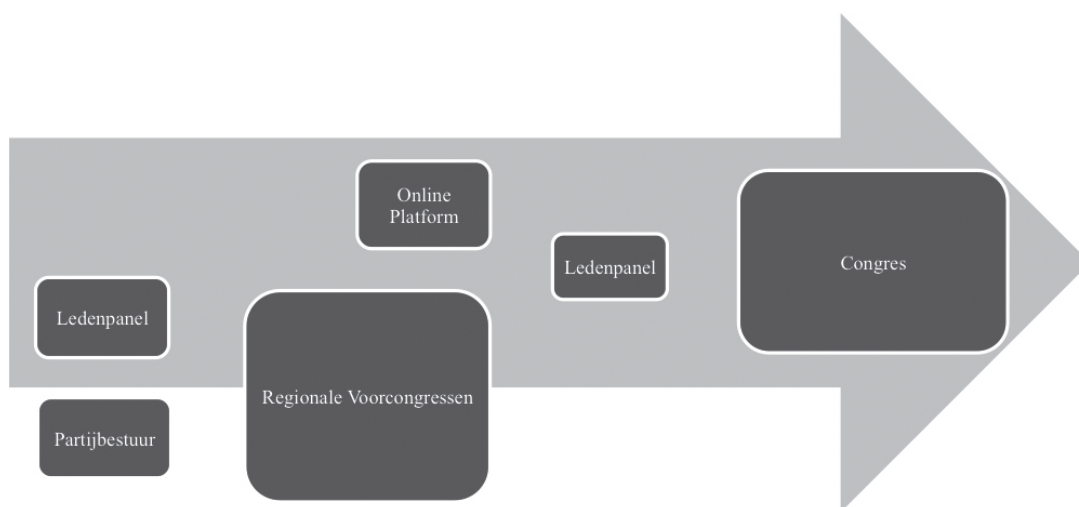
Van belang is te onderkennen dat niet ieder PvdA-lid is aangesloten op de digitale wereld. Hij/zij moet toch in staat worden gesteld een stem uit te brengen. Het beste is om dit op afdelingsniveau te regelen om maatwerk te kunnen leveren. Komend jaar zal worden besproken hoe dit het beste kan.

Regionale Voorcongressen

Deze bijeenkomsten vinden drie maanden voor het Congres plaats en vinden in ieder gewest plaats. Er zijn dus jaarlijks twaalf regionale Voorcongressen, drie maanden voor het jaarlijkse Congres. Hier komen leden samen om de voor hen belangrijke thema's met elkaar te bespreken. Hierbij is de setting als volgt: op twee tafels liggen voorstellen van het Partijbestuur, op vijf tafels liggen de resultaten van het ledenpanel en op drie tafels liggen binnengekomen moties. Op twee tafels is ook ruimte voor regionale onderwerpen. Vervolgens nemen leden aan de tafels plaats en formuleren zij een standpunt/discussiepunt/moties/amendementen welke zij vervolgens aan het Ledenpanel ter stemming voorleggen. Het standpunt dat men kan innemen is: eens, oneens, geen mening. Indien het standpunt veel steun vergaart bij het Ledenpanel, dan wordt dit opgevoerd op de agenda van het Congres. De discussiepunten met de meeste aanhang worden opgevoerd richting het congres. Indien de steun voor een motie ernstig verdeeld is, wordt deze motie ook ter stemming voorgelegd aan het Ledenpanel.

Toelichting op instrumentarium

Met de vier hierboven nader omschreven tools meent de werkgroep in elk geval ieder lid de mogelijkheid te geven om te agenderen, te debatteren en om te stemmen. De wijze van inrichting leidt ertoe, zo hopen wij, dat het gros aan ingediende moties in blokstemmingen kan passeren, daar de meningsvorming al in het voortraject, namelijk: tijdens de Voorcongressen en het Ledenpanel, heeft plaatsgevonden.

Gefaseerde invoering

De werkgroep begrijpt dat een dergelijke omslag van representatieve naar directe democratie niet van de ene op de andere dag is gerealiseerd. Daarom pleit de werkgroep voor een gefaseerde invoering. Om de weg vrij te maken voor een directe democratie dient er een reeks aanpassingen in onze statuten en reglementen gedaan te worden. De werkgroep adviseert om eerst deze aanpassingen te doen en om aansluitend een model van directe democratie in te voeren.

Wel is het belangrijk om alvast in september 2014 de intentie uit te spreken om deze aanpassingen te realiseren, zodat er alvast met een reeks pilots gewerkt kan worden. Het afgelopen Congres zijn reeds een paar experimenten gedaan. Deze zijn positief beoordeeld door de Congresgangers. In aanloop naar het volgende Congres wordt verder gegaan op het experimenteerpad, zodat inzichtelijk wordt wat werkt en wat niet en wat aangepast en/of aangescherpt moet worden. Deze pilot-fase is tevens van belang, om een aantal applicaties en tools te ontwikkelen, welke we nodig zullen hebben bij de concrete vormgeving van directe democratie. Wij vragen de leden om het Partijbestuur hiertoe te mandateren.

Congres op korte termijn

In het geval dat er op korte termijn een Congres moet worden uitgeschreven, bijvoorbeeld vanwege vervroegde verkiezingen, dan zullen procedures in elkaar geschoven moeten worden. Dat is overigens niets nieuws, want dat is nu ook al het geval.

Permanente werkgroep

Democratie is nooit af. Daarbij: met de dagelijkse mutaties in het PvdA-ledenbestand is de vereniging tot in het diepste van haar vezels dynamisch. Om de democratie te dienen en de dynamiek te ondervangen, stelt de werkgroep voor om een werkgroep Ledendemocratie permanent te benoemen, om processen te monitoren, het democratische gehalte blijvend te verbeteren en om continu te kunnen blijven vernieuwen ten aanzien van Ledendemocratie.

Kosten

Qua kosten legt de werkgroep op dit moment nog geen definitief overzicht op tafel. Wel weet de werkgroep dat er reeds een online platform ontwikkeld is binnen het Partijbureau en dat de PvdA-afdeling Amsterdam reeds een PvdA-app in ontwikkeling heeft. De kosten voor het lanceren van het online platform betreffen 15.000 tot 50.000 euro. De kosten van een app zijn tienduizend euro per jaar, met daarbij een eenmalige investering van vijftienduizend euro.

Naast de materiële kosten is er ook mankracht nodig om de verschillende applicaties naar behoren te kunnen laten functioneren. Dit zal de komende periode van de reglementencommissie en van de medewerkers op het partijbureau een behoorlijke tijdsinvestering vergen.

Naast de kosten staan er ook besparingen tegenover, zoals het minder gebruik maken van poststukken. Elke ledenraadpleging kost de PvdA ruim 25.000 euro.

Waarschijnlijk vraagt een en ander om een investeringen op de langere termijn, welke zich geleidelijk aan zullen terugbetalen, in elk geval in betrokkenheid van leden.

Piketpalen, pilots en planning

De invoering van meer ledendemocratie binnen de PvdA is niet binnen een dag gerealiseerd. Het is een groei-proces met duidelijke piketpalen. Daar het Congres ook over een aantal zaken zal moeten stemmen, is het van belang de vereniging in het proces mee te nemen. Daarom hieronder een globale planning, ten aanzien van het werk dat verricht moet worden om te komen tot meer ledendemocratie.

Oktober 2014

Politieke Ledenraad

Tijdens deze bijeenkomst bespreken de werkgroep en het Partijbestuur de notitie om te komen tot een toename van ledendemocratie binnen de PvdA. Doel hiervan is om draagvlak te creëren voor de plannen, maar ook om feedback vanuit de vereniging te krijgen omtrent de plannen. Mogelijkerwijs zijn er nog verbeterpunten, welke vanuit de vereniging meegegeven worden aan de werkgroep en aan het Partijbestuur

17 en 18 januari 2015

Congres

Tijdens deze bijeenkomst stemt de Vereniging ten aanzien van de plannen om te komen tot meer ledendemocratie. De goedkeuring van het Congres is nodig, omdat statuten en reglementen aangepast moeten worden. Bij toestemming van het Congres kunnen deze aanpassingen in de loop van 2015 gedaan worden en kunnen de hernieuwde statuten en reglementen ter stemming aan het Congres voorgelegd worden tijdens het Congres in 2016. Het mandaat is tevens nodig, zodat het zin heeft om tools te ontwikkelen en pilots op te starten rondom een PvdA-app, een ledenpanel en een online platform. Daarnaast wordt voorgesteld om de verzameling van stemmen van individuele leden en afgevaardigden een verhouding van 50 staat tot 50 procent te laten worden.

Februari t/m december 2015

Ontwikkelen van instrumenten om ledendemocratie binnen de PvdA te bevorderen. Tevens is deze periode bestemd om pilots te draaien, zodat het instrumentarium aangepast en/of verbeterd kan worden.

Januari 2016

Congres

Tijdens deze bijeenkomst komen aangepaste reglementen en statuten ter stemming voorbij. Zodra ze zijn goedgekeurd kan begonnen worden met de implementatie van de instrumenten welke de ledendemocratie binnen de PvdA bevorderen.

Oktober 2016

Voorcongres

In oktober 2016 starten we met regionale Voorcongressen voorafgaande aan het Congres van januari 2017. Deze Voorcongressen worden per provincie gehouden en opgezet in samenwerking met de Gewesten.

Februari t/m december 2016

In deze periode worden de ledendemocratische (technische) instrumenten ingebed in de PvdA-vereniging, zodat ze vanaf januari 2017 volledig operationeel zijn.

Januari 2017

Congres

Vanaf dit Congres zijn alle instrumenten ten behoeve van meer ledendemocratie operationeel.

Pilots

Wat?

Nieuwe vorm van debatopstelling en ter plekke verzamelen van steunbetuigingen

Gewesten experimenteren met directe ledendemocratie

Via online platform en voorcongres d.m.v. ledenpanel een agendapunt op congres 2016

Een stemronde via PvdA-app tijdens PLR

Een stemronde via de PvdA-app tijdens Congres

Wanneer?

Januari 2015

Vanaf januari 2015

Oktober 2015

September 2015

Januari 2016

Dankwoord

Om te komen tot de gedachtevorming welke heeft geleid tot deze notitie heeft de werkgroep gesproken met diverse leden, welke stuk voor stuk een eigen specialisatie rondom ledendemocratie over het voetlicht hebben gebracht. Onze dank gaat uit naar Hans Aertsen, Jan de Bruijn, Stijn Haanschoten, Theo Huibers, Ruud Koole, Han Noten en Frank Poppe.

Tot slot danken wij het Partijbestuur voor het in ons gestelde vertrouwen.

Met vriendelijke groet,
werkgroep Ledendemocratie

Bart van Bruggen
Karen Kuipers
Marnix Norder
Wouter Struijk

Ondersteuning Partijbureau

Jan Blom, directeur Partijbureau
Jochem Rietjens, ambtelijk secretaris

ANALYSE UITSLAGEN

'ENQUÊTE VOORSTELLEN LEDENDEMOCRATIE'

NIET AMENDEERBAAR

Brede steun voor voorstellen werkgroep ledendemocratie

In het rapport "De leden zijn de baas" van de werkgroep Ledendemocratie worden verschillende voorstellen gedaan om de ledendemocratie te verbeteren. De leden die de enquête hebben ingevuld zijn in meerderheid voor de voorgelegde voorstellen. Alle voorstellen worden door minstens 70% van de respondenten gesteund. Ruim driekwart van de respondenten die middels de enquête hebben laten weten wat zij van de voorstellen vinden geeft aan dat zij voor het geheel aan voorstellen zouden stemmen. Onder de afgevaardigden die de enquête invulden ligt dit wat lager, maar ook van hen zou bijna twee derde voor het geheel aan voorstellen stemmen. Hoewel de afgevaardigden vaker aangeven het gehele rapport van de werkgroep te hebben gelezen, is dit niet de reden dat een minder grote meerderheid van hen voor het geheel aan voorstellen zou stemmen. Van alle leden die het hele rapport hebben gelezen zou namelijk driekwart voor stemmen.

Onderzoeksopzet

Van vrijdag 17 tot en met maandag 27 oktober konden leden van de PvdA een enquête invullen waarin zij konden aangeven wat zij van de voorstellen van de werkgroep Ledendemocratie vinden. Leden van wie het mailadres bekend is, zijn hierop gewezen in een e-mail, daarnaast is er in Rood opgeroepen naar de website pvda.nl/ledendemocratie te gaan om daar te laten weten wat ze van de voorstellen vinden. In totaal zijn 782 leden aan de enquête begonnen en hebben 702 leden de enquête volledig ingevuld. Onder deze 702 leden bevonden zich 74 bestuursleden van afdelingen, 52 raadsleden, 48 afgevaardigden en veel mensen die op een andere manier actief zijn (geweest) binnen de PvdA. Zo lieten veel mensen bijvoorbeeld weten raads- of bestuurlid te zijn geweest of actief te zijn in een ombudsteam. De resultaten van het onderzoek zijn niet noodzakelijkerwijs representatief voor alle leden, maar zijn democratisch tot stand gekomen. Zoals bij alle democratische processen wordt de uitslag mede bepaald door de vraag wie zich uitspreekt.

Bevindingen

Nadat respondenten verteld is dat ze op de website en in Rood meer informatie over ledendemocratie kunnen vinden en op de website ook het rapport kunnen vinden zijn negen losse voorstellen voorgelegd met de vraag in hoeverre men hier voor of tegen is en is gevraagd of men voor of tegen het geheel aan voorstellen van de werkgroep zou stemmen.

Voorstel Directe ledendemocratie

Er wordt toegewerkt naar directe ledendemocratie binnen de PvdA. De stem van ieder lid telt even zwaar. De afgevaardigde in de huidige vorm houdt op te bestaan, iedereen kan afgevaardigde zijn. Hij of zij die 25 steunbetuigingen verzamelt (dat mag in de afdeling, maar dat mag uitdrukkelijk onder alle leden) kan daarmee spreken op het Congres. Bij de Politieke Ledenraad heeft sowieso ieder lid spreekrecht.

Dit voorstel wordt door 80% van de respondenten gesteund en 16% is hier tegen. Onder leden van afdelingsbesturen (72%), raadsleden (73%) en afgevaardigden (58%) is de steun minder groot maar is nog altijd een ruime meerderheid voorstander van dit voorstel.

Voorstel 'ronde tafelbijeenkomsten'

In iedere provincie wordt drie maanden voor het landelijke congres een ronde tafel bijeenkomst gehouden. Op deze bijeenkomsten komen leden samen om voor hen belangrijke thema's met elkaar te bespreken. Leden nemen aan tafels plaats en formuleren standpunten/discussiepunten/ moties/ amendementen die vervolgens aan een landelijk ledenpanel worden voorgelegd. Alle leden kunnen zich aanmelden voor dit ledenpanel.

Dit voorstel kan op het meeste bijval rekenen van de negen voorgelegde voorstellen. Bijna negen op de tien respondenten (89%) steunen dit voorstel. Ook onder bestuursleden van afdelingen (93%), raadsleden (87%) en afgevaardigden (81%) is brede steun voor dit voorstel.

Voorstel 'online platform'

Er wordt een online platform gemaakt waarop alle leden kunnen aangeven welk thema of welke thema's volgens hen besproken moeten worden op het Congres. De thema's die de meeste steun krijgen, worden voorgelegd aan een ledenpanel. Het ledenpanel bepaalt als adviesorgaan van het presidium welke punten worden besproken op het Congres. Op het

online platform worden ideeën verzameld, via het ledenpanel wordt een selectie gemaakt. Het online platform is niet de enige manier om onderwerpen op de agenda te zetten, dit kan ook op de rondetafel bijeenkomsten, want het niet hebben van een internetverbinding mag nooit een reden zijn om niet aan de democratie deel te kunnen nemen.

Vijf op de zes respondenten (85%) zijn voor de introductie van een online platform. Ook onder bestuursleden (76%), raadsleden (83%), en afgevaardigden (73%) is een ruime meerderheid voor het instellen van dit platform.

Voorstel 'meer ruimte voor inhoudelijk debat'

Er wordt gekozen voor uitgebreid debat over enkele onderwerpen in plaats van steeds kort te debatteren over een veelvoud aan onderwerpen. Hiervoor wordt een digitaal ledenpanel gemaakt. Alle leden kunnen zich inschrijven voor dit panel. Het panel stemt over de moties en amendementen die bij de ronde tafelbijeenkomsten zijn opgesteld of uit het online platform naar voren zijn gekomen. Over de vijf moties en amendementen waarover de leden het sterkst verdeeld zijn, wordt gedebatteerd op het Congres. De andere moties en amendementen worden zo veel mogelijk in groepen van moties of amendementen voorgelegd (in blokstemming).

Na de invoering van regionale ronde tafelbijeenkomsten kan dit voorstel op het meeste enthousiasme rekenen: 87% van de respondenten is voor. Onder bestuursleden die de enquête hebben ingevuld is 83% voorstander van dit voorstel, onder raadsleden 92% en onder afgevaardigden 77%.

Voorstel 'online applicatie'

Uit een enquête onder de leden uit 2012 blijkt dat 95% van de leden het belangrijk vindt dat leden voldoende invloed hebben op de politieke besluitvorming. Omdat niet alle leden op het congres aanwezig kunnen zijn, wordt een applicatie gemaakt waarmee via computer en/of telefoon (met internetverbinding) gestemd kan worden. Leden hoeven daardoor niet per se fysiek aanwezig te zijn bij de stemmingen tijdens een Congres.

Hoewel 79% van de respondenten voorstander van de online applicatie is, geven relatief veel afgevaardigden aan tegen dit voorstel te zijn. Van de bestuursleden (74%) en raadsleden (78%) is driekwart voor het voorstel, van de afgevaardigden slechts 56%. Uit de enquête komt niet naar voren waar deze weerstand vandaan komt, op de politieke ledenraad werd door tegenstanders onder meer aangegeven dat zij de techniek niet vertrouwen.

Voorstel 'democratisering congresagenda'

Via het ledenpanel krijgen leden invloed op de congresagenda. Er worden vragen voorgelegd over bijvoorbeeld de verdeling van de spreektijd en over de volgorde van de agenda. Het presidium betreft de uitslagen hiervan bij het opstellen van de agenda.

In tegenstelling tot de overige voorstellen hebben de afgevaardigden die de enquête hebben ingevuld vaker dan gemiddeld hun steun voor dit voorstel uitgesproken: 74% van alle respondenten is voor dit voorstel, van de afgevaardigden is 79% voor.

Voorstel 'afschaffing preadviezen'

Het Partijbestuur brengt niet langer preadviezen (stemadviezen) uit. Doordat slechts een beperkt aantal moties en amendementen wordt doorgeleid naar het congres van de PvdA middels het online platform, de ronde tafelbijeenkomsten en het Ledenpanel is het niet meer noodzakelijk dat het Partijbestuur een preadvies uitbrengt. In plaats van preadvisering, licht het Partijbestuur haar opvatting toe. Het idee hierbij is dat het dus niet meer gaat om een stemadvies, maar om een inhoudelijke bijdrage ten aanzien van het onderwerp.

Ruim driekwart van de respondenten (78%) steunt dit voorstel, ook onder bestuurleden (80%) en raadsleden (79%) ligt dit ruim boven de 75% onder de afgevaardigden die aan het onderzoek meededen wordt het voorstel door 'slechts' twee derde (67%) gesteund.

Voorstel 'levendiger debat tussen leden'

Op het Congres van de PvdA moet het debat tussen leden centraal staan. De werkgroep stelt daarom voor om te gaan werken met debatopstellingen, zodat het Congres uitdagender en spannender wordt. Op het congres krijgt iedere indier van het geagendeerde debatpunt spreekrecht. Daarnaast kunnen leden spreekrecht verkrijgen door ter plekke vijftwintig steunbetuigingen te verzamelen om het debat aan te gaan. Bij elk punt krijgen een lid van het Partijbestuur en een vertegenwoordiger van de Tweede Kamerfractie automatisch spreekrecht. Zowel op de Congressen als op de Politieke ledenraden wordt meer ruimte gemaakt voor debat tussen en met leden en wordt minder tijd ingeruimd voor speeches.

Bijna acht op de tien respondenten (78%) en ruim acht op de tien bestuursleden (84%) zijn voorstander van dit voorstel. Hoewel de steun onder raadsleden (69%) en afgevaardigden (60%) lager ligt, is ook van hen een ruime meerderheid voor.

Voorstel 'iedere stem telt'

Indien een lid niet in de gelegenheid is om tijdens het congres zelf een stem uit te brengen, dan wordt het mogelijk gemaakt om een ander lid daartoe te machtigen. Hierbij wordt, net als bij nationale verkiezingen, een maximum van twee machtigingen per lid aangehouden.

Ruim driekwart van de respondenten (77%) vindt net als de werkgroep dat leden tot twee andere leden mogen machtigen. Ook onder leden van afdelingsbesturen die aan het onderzoek deelnamen is driekwart (74%) voor deze mogelijkheid, onder de raadsleden is dit zelfs 81% en onder de afgevaardigden stemt bijna twee derde (65%) hier mee in.

Tweederde deelnemers heeft (iets over) het voorstel gelezen

Van alle respondenten geeft 12% aan het gehele voorstel van de werkgroep te hebben gelezen, 24% heeft de samenvatting gelezen, 20% heeft er over in de rood gelezen, 9% heeft er ergens anders iets over gelezen en een ruim derde van de respondenten (32%) heeft niets over het voorstel gelezen of geeft aan het niet te weten (3%).

Brede steun voor voorstellen werkgroep ledendemocratie

Ruim driekwart van de respondenten (78%) zou voor het geheel aan voorstellen stemmen en 8% zou tegen stemmen. Van de afgevaardigden die de enquête hebben ingevuld zou 65% voor het geheel aan voorstellen stemmen en 23% tegen. Als dit de stemming op een congres zou zijn zouden de voorstellen van de werkgroep met een ruime tweederde meerderheid (68% voor, 19% tegen) worden aangenomen.

RESOLUTIE LEDENDEMOCRATIE

Tot nu toe

NIET AMENDEERBAAR

Deze resolutie is de resultante van het rapport *Tussen Leden en Leiders* van de commissie Noten. Dat rapport spoort de PvdA aan om leden meer invloed uit te laten oefenen op de besluitvorming binnen de partij. Als middel om dat doel te verwezenlijken noemt de commissie het instrument 'ledendemocratie'. Het PvdA Congres heeft het rapport *Tussen Leden en Leiders* in februari 2013 op hoofdlijnen aanvaard.

Begin 2014 heeft het Congres gehoor gegeven aan de oproep van de commissie Noten. Dat heeft het Congres gedaan door een werkgroep Ledendemocratie in te stellen en die te belasten met de opdracht om concrete voorstellen te doen welke ledendemocratie binnen de PvdA moeten bevorderen.

Om tot die concrete voorstellen te komen heeft de werkgroep Ledendemocratie onder meer gesproken met diverse specialisten binnen de vereniging en nagedacht over instrumenten die nodig zijn om ledendemocratie binnen de PvdA te vergroten. Leidraad hierbij was de reeks aanbevelingen van de commissie Noten. Van haar bevindingen heeft de werkgroep in september 2014 verslag uitgebracht in het rapport *De leden zijn de baas*. Het partijbestuur onderschrijft de hoofdlijnen van deze rapportage.

In oktober 2014 heeft de Politieke Ledenraad zich in zeer grote meerderheid geschaard achter een reeks stellingen, die gebaseerd was op het rapport van de commissie Noten en de voorstellen van de werkgroep Ledendemocratie. In diezelfde maand is een enquête, ook weer gebaseerd op de voorstellen van de werkgroep, uitgegaan, die alle PvdA-leden konden invullen. Minstens zeventig procent van de respondenten geeft aan voorstander te zijn van de voorstellen van de werkgroep Ledendemocratie.

Zoals eerder geschreven heeft de werkgroep Ledendemocratie de aanbevelingen uit het rapport van de commissie Noten als leidraad genomen. Hieronder zijn die vijf aanbevelingen nogmaals gemeld:

1. Iedereen stemt real time online daar waar mogelijk. Dat geldt in ieder geval voor verkiezingen van partijleider, partijvoorzitter en het vaststellen van kandidatenlijsten. Maar ook bij belangrijke beslissingen die door een Congres genomen worden en die ons inhoudelijk verbinden.
2. We ontkoppelen de eenheid van inhoud, plaats en tijd. De organisatie van de ledendemocratie, de manier waarop we het met elkaar regelen, gaat nog steeds uit van het beproefde concept van de vergadering. Mensen ontmoeten elkaar letterlijk op één plek en daar worden ook de onderwerpen besproken én de beslissingen genomen. De commissie denkt dat deze dwingende structuur in deze tijd niet meer nodig is.
3. We introduceren voor iedereen de mogelijkheid om te agenderen. De commissie is van mening dat een activerende ledendemocratie alleen mogelijk is als leden, op zijn minst voor een deel, daadwerkelijk de agenda van te behandelen onderwerpen bepalen.
4. We vragen om nieuwe collectiviteiten. De commissie wil dat er minder amendementen worden ingediend en minder moties, dat minder mensen het woord krijgen. Gelijkzeitig is de commissie van mening dat als er amendementen worden ingediend, als er moties worden ingediend en als mensen het woord krijgen, dat dit dan namens een grote groep leden gebeurt. Dan pas krijgt het betekenis en wordt er werkelijke tegenmacht georganiseerd.
5. We creëren een plein waarop leden elkaar kunnen ontmoeten. De commissie adviseert om te onderzoeken hoe gekomen kan worden tot een ontmoetingsplaats voor leden rondom thema's die hen boeien voor de tijd dat zij dat wensen. Een open ruimte zonder procedures en reglementen.

De voorstellen die de werkgroep Ledendemocratie doet, zijn allemaal tot stand gekomen met deze vijf uitgangspunten in het achterhoofd.

Het Congres, bij elkaar in januari 2015,
besluit dat:

1. Bij de Gewestelijke vergadering dezelfde regels en afspraken gelden als bij de Afdelingsvergadering: *one man one vote*. Een lid van een gewest kan en mag agenderen, debatteren en stemmen, over onderwerpen en personen;
2. Er een Online Platform komt. Hier ontmoeten leden elkaar voor meningsvorming. Dit is de plaats waar concept-onderwerpen en amendementen worden bediscussieerd. Alle PvdA-leden kunnen hieraan deel nemen. In de toekomst mogelijk ook sympathisanten;
3. Er een digitaal Ledenpanel komt. Het Ledenpanel heeft onder andere een besluitvormende rol, zoals beschreven in het rapport *De leden zijn de baas* in het proces ter voorbereiding van het Congres;
4. Er Regionale Voorcongressen komen ter voorbereiding van het Congres: dit zijn ronde-tafel bijeenkomsten waar leden de agenda van het Congres voorbereiden. Per Gewest wordt een Regionaal Voorcongres georganiseerd. Gewesten kunnen dat eventueel samen doen;
5. De selectie van agendapunten en amendementen plaatsvindt na de Regionale Voorcongressen door het Ledenpanel;
6. Net als nu de mogelijkheid blijft bestaan een agendapunt op te voeren op het Congres wanneer honderd handtekeningen zijn verzameld;
7. Per agendapunt maximaal vijf amendementen aan de orde zijn. Door de Regionale Voorcongressen en het Ledenpanel wordt bepaald welke. Hierdoor gaat het debat per agendapunt over een beperkt aantal echt belangrijke onderwerpen;
8. Het Congres in de toekomst kan besluiten ook maatschappelijke organisaties toe te laten tot het Ledenpanel;
9. De initiatiefnemer van een agendapunt op het Congres spreekrecht krijgt;
10. Een afgevaardigde op het Congres het woord mag voeren, mits hij ten minste 25 steunbetuigingen heeft. Afgevaardigde ben je dan niet van een afdeling, maar van een onderwerp;
11. Het partijbestuur en/of de Tweede Kamerfractie het woord mag voeren bij elk agendapunt;
12. Geëxperimenteerd mag worden met verschillende debatopstellingen bij het Congres en de Politieke Ledenraad om het debat meer ruimte te geven;
13. Preadvisering door het partijbestuur vervalt. Het partijbestuur geeft wel haar inhoudelijke opvattingen;
14. Op termijn de stem van ieder lid even zwaar telt en daarmee de gewogen stem van afgevaardigden vervalt. Als tussenstap wijzigt de stemverhouding van 25 staat tot 75 in 50 staat tot 50. Deze nieuwe verhouding gaat pas in nadat de statutenwijziging hierover de notaris heeft gepasseerd;
15. Een lid op het congres door maximaal twee andere leden kan worden gemachtigd om te stemmen. De machtiging moet per vergadering en per agendapunt apart worden gedaan, om automatismen te voorkomen;
16. Ten behoeve van het stemmen 'op afstand' een PvdA-app wordt ontwikkeld. Bij inhoudelijke onderwerpen komt geen 'loskoppelen van tijd'. Het debat, op het Congres, vertaalt zich via een stemming direct naar een uitspraak van de Partij. Leden hoeven, om te stemmen, niet fysiek aanwezig te zijn;
17. Bij de agenda moet worden bewaakt dat het aantal en de lengte van de speeches niet te dominant wordt ten opzichte van de ruimte die leden krijgen om te debatteren over agendapunten;
18. Het kiezen van een lijsttrekker, politiek leider et cetera door middel van een ledenraadpleging niet verandert;
19. Een kandidatenlijst wordt voorgedragen door het partijbestuur. Leden mogen hierover stemmen. Dit is op het Congres van februari 2014 besloten. Een uitwerking van de wijze waarop moet in 2015 plaatsvinden. Uitgangspunt is: combineren van kwalificaties (man/vrouw, leeftijd, achtergrond, spreiding, et cetera) met stemrecht van leden. In 2015 wordt op een Politieke Ledenraad besproken of dit mogelijk is, zo niet dan blijft het besluit van februari 2014 van kracht;

Vervolg

20. Met het democratiseringsproces vandaag een goede stap is gezet. Het is echter niet af. Het is een groeiproces. Het is een proces dat enkele jaren in beslag neemt;
21. PvdA-leden die niet zijn aangesloten op de digitale wereld worden gefaciliteerd. De afdelingen spelen hierin een belangrijke rol;
22. De wijzigingen vooralsnog gericht zijn op de PvdA, maar zo ontworpen dat op onderdelen ook niet leden, die wel sympathiseren met de PvdA, kunnen worden betrokken bij de PvdA. Een vereniging wordt daarvoor een beweging;

23. Het proces moet worden bewaakt en aangemoedigd door het instellen van een permanente werkgroep Ledendemocratie;
24. De financiële consequenties en de technische/ICT-risico's van de veranderingen, bijvoorbeeld door falen of het risico van hacken van de PvdA-app en/of het Ledenpanel en Online Platform, in kaart worden gebracht door de permanente werkgroep Ledendemocratie. Uitgangspunt is dat dit binnen redelijke kaders kan worden opgevangen;
25. Het partijbestuur in 2015 zorgt voor het opzetten en hosten van het Online Platform, het Ledenpanel en de PvdA-app, in samenwerking met het presidium;
26. Experimenten worden aangemoedigd om ervaring op te doen. Voor voorbeelden: zie pagina 21 van het rapport *De leden zijn de baas*.

CONGRESVOORSTEL

STEMVERHOUDING

Op 26 oktober jongstleden is in de Politieke Ledenraad verder gesproken over een aantal voorstellen inzake Ledendemocratie. In dat kader wil het Partijbestuur u vragen in te stemmen met een verandering in stemgewicht van de afgevaardigden en de leden, als tussenstap naar een wijziging die moet leiden tot het systeem van 'one man, one vote'. Nadat de statutenwijzigingen de notaris hebben gepasseerd, kan deze nieuwe stemverhouding worden toegepast vanaf de eerstvolgende Politieke Ledenraad.

Het betreft art. 5.14 Statuten (oude tekst):

NIET AMENDEERBAAR

(Deelname aan congres)

Indien behalve de afgevaardigden ook de aanwezige partijleden stemmen over zaken, dan vertegenwoordigen de stemmen van de afgevaardigden en de leden van het partijbestuur 75% van de uitslag en de stemmen van de overige aanwezige partijleden 25% van de uitslag. Een afgevaardigde kan niet tegelijk een stem uitbrengen als afgevaardigde en als lid.

Art. 5.14 Statuten (nieuwe tekst):

AMENDEERBAAR

Indien behalve de afgevaardigden ook de aanwezige partijleden stemmen over zaken, dan vertegenwoordigen de stemmen van de afgevaardigden en de leden van het partijbestuur 50% van de uitslag en de stemmen van de overige aanwezige partijleden ook 50% van de uitslag. Een afgevaardigde kan niet tegelijk een stem uitbrengen als afgevaardigde en als lid.

(Deelname aan de Politieke Ledenraad)

Art. 8.11 Statuten (oude tekst):

NIET AMENDEERBAAR

Behalve de afgevaardigden als bedoeld in lid 10 stemmen ook de overige aanwezige partijleden over de moties en voorstellen. Daarbij vertegenwoordigen de stemmen van de afgevaardigden 75% van de uitslag en de stemmen van de overige aanwezige partijleden 25% van de uitslag. Een afgevaardigde kan niet tegelijk een stem uitbrengen als afgevaardigde en als lid.

Art. 8.11 Statuten (nieuwe tekst):

AMENDEERBAAR

Behalve de afgevaardigden als bedoeld in lid 10 stemmen ook de overige aanwezige partijleden over de moties en voorstellen. Daarbij vertegenwoordigen de stemmen van de afgevaardigden 50% van de uitslag en de stemmen van de overige aanwezige partijleden 50% van de uitslag. Een afgevaardigde kan niet tegelijk een stem uitbrengen als afgevaardigde en als lid.

CONGRESVOORSTEL

VOORKOMEN VAN BELANGENVERSTRENGELING

Voorstel tot de opname van nieuwe artikelen in het huishoudelijk reglement in verband met het voorkomen van belangenverstremgeling en de spreiding van macht

Het partijbestuur vraagt het congres om in te stemmen met de onderstaande wijzigingen op en toevoegingen aan het huishoudelijk reglement van de PvdA. De bepalingen betreffende onverenigbare functies zullen van toepassing zijn op alle nieuw te starten kandidaatstellingen of bestuursverkiezingen.

Algemene toelichting

NIET AMENDEERBAAR

Het partijbestuur heeft in oktober 2013 een notitie (Verenigbaarheid van functies) opgesteld waarin geconcludeerd werd dat de wettelijke en statutaire onverenigbaarheden onvoldoende basis bieden voor het voorkomen van belangenverstremgeling en de spreiding van macht. Zij heeft daarom de reglementencommissie verzocht om aanvullende regels op te stellen ter voorkoming van belangenverstremgeling en ter spreiding van macht (onverenigbare functies). Het partijbestuur vond het daarbij onwenselijk dat er een nieuw 'los' reglement zou komen en heeft verzocht de nieuwe regels in te passen in het bestaande huishoudelijke reglement. De statuten bieden wel reeds een basis waarop deze nieuwe regels kunnen rusten.

Belangenverstremgeling

Van belangenverstremgeling kan sprake zijn bij de (beoogde) combinatie van een politieke functie namens de partij of een (bestuurs-)functie binnen de partij met een betaalde of onbetaalde functie buiten de partij. Hierdoor kan een situatie ontstaan die ten koste kan gaan van de integriteit van het lid in de ene of de andere functie. De ongewenstheid van belangenverstremgeling is evident, maar de vraag wanneer hiervan nu precies sprake is, is niet voor alle situaties te geven. Dit kan afhankelijk zijn van de persoon, de omstandigheden en soms ook de voorgeschiedenis. Het is kortom, maatwerk. Belangrijkste uitgangspunt is dat eenieder transparant is over (neven-)functies. Tegelijkertijd is belangenverstremgeling voor de partij een structureel aandachtspunt en moet het dat ook zijn, zowel ten aanzien van werkelijke verstremgeling, als in situaties waarin de schijn ontstaat dat dit het geval is. De (schijn van) belangenverstremgeling kan zich voordoen op het moment van kandidaatstelling voor een bepaalde positie, maar eveneens wanneer een lid al de twee of meer functies samen bekleedt.

Het partijbestuur stelt voor om, vanwege het maatwerkarakter van de beoordeling en de gevoeligheid van het thema, een rol te doen toekomen aan het betrokken lid zelf, de aan de situatie gerelateerde vergadering (afdelings- of gewestvergadering) en de commissie Integriteit. Via een verzoek daartoe aan het landelijk partijbestuur kan aan de commissie advies gevraagd worden:

- vooraan in het proces, bijvoorbeeld ten aanzien van een kandidaat van wie alleen het bestuur nog de naam kent, of
- op een later moment, bijvoorbeeld wanneer een lid al gekozen is en wordt voorgedragen voor of wenst te solliciteren op een andere (partij)functie, of
- wanneer de in of namens de PvdA vervulde functie hetzelfde blijft, maar het lid ander betaald of onbetaald werk overweegt of accepteert.

De rol van de commissie Integriteit is een adviserende. De beslissing of en in hoeverre sprake is van (de schijn van) belangenverstremgeling is in eerste instantie aan het betrokken lid zelf en vervolgens aan de bevoegde vergadering. Een lid kan bij een voor hem/haar negatief uitpakkend besluit van de vergadering in beroep bij Beroepscommissie.

Spreiding van macht

Het is vanuit het oogpunt van spreiding van macht in het algemeen niet gewenst dat twee of meer functies in het openbaar bestuur of binnen de vereniging worden gecombineerd. Wettelijk zijn bepaalde combinaties uit-

gesloten en ook de statuten voorzien in zekere beperkingen. Er resteren echter nog verschillende combinaties, waarvoor een (gedeeltelijk) combinatieverbod eveneens wenselijk is. Wel is het zaak ons niet met onnodig rigide regels in de vingers te snijden. In bepaalde situaties kan het nodig zijn dat zekere in beginsel onverenigbare functies –tijdelijk– door één persoon worden vervuld. Dit is niet per se onwenselijk, zolang ‘tijdelijk’ maar niet stilzwijgend verandert in ‘structureel’.

Combinatie van functies in het openbaar bestuur worden in de wet reeds beperkt door:

Gemeente:

- lid gemeenteraad: artikel 13 en 15 Gemeentewet
- wethouders: artikel 36b en 41b Gemeentewet
- burgemeester: artikel 67 en 68 Gemeentewet

Provincie:

- lid PS: artikel 13 en 15 Provinciewet
- gedeputeerde: artikel 35c en 40b Provinciewet
- Commissaris van de Koning: artikel 66 en 67 Provinciewet

Rijk/Europa:

- leden Staten-Generaal en Europees Parlement: Wet incompatibiliteiten Staten-Generaal en Europees Parlement

De volgende combinaties van functies in het openbaar bestuur en in de vereniging zijn in de statuten al uitgesloten:

- Leden van de fracties in de Eerste en Tweede Kamer en leden van de delegatie in het Europees Parlement, alsmede leden van de partij die deelnemen aan het kabinet kunnen geen lid zijn van het partijbestuur (artikel 10).
- Leden van de Provinciale Statenfractie, van het College van Gedeputeerde Staten en van de fractie in het waterschapsbestuur kunnen geen lid zijn van het gewestelijk bestuur of afgevaardigde zijn (artikel 7).
- Leden van de gemeenteraadsfractie en leden van het College van B&W kunnen geen zitting hebben in het afdelingsbestuur (artikel 6 lid 10).

Voorstellen tot wijziging statuten en huishoudelijk reglement

1. Belangenverstrengeling

Basis in statuten (geen wijziging nodig)

NIET AMENDEERBAAR

De regeling ten aanzien van belangenverstrengeling steunt op artikel 21 van de Statuten met de titel ‘uitwerking in reglementen’. Lid 1 luidt: “bij reglement worden nadere regels gesteld over de organisatie en financiën van de partij en de wijze waarop de kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen en daarmee samenhangende aangelegenheden wordt georganiseerd”.

Huishoudelijk reglement

AMENDEERBAAR

Toe te voegen in hoofdstuk 1.6 aangaande Integriteit als nieuw artikel 1.28 met als titel Belangenverstrengeling (hernummers overige artikelen)

Lid 1. Belangenverstrengeling, of de schijn daarvan, dient te allen tijde te worden voorkomen. Van belangenverstrengeling kan sprake zijn bij de (beoogde) combinatie van een politieke functie namens de partij of een (bestuurs-)functie binnen de partij met een betaalde of onbetaalde functie buiten de partij.

Lid 2. De beoordeling of een (beoogde) combinatie van functies leidt tot (de schijn van) belangenverstrengeling ligt in eerste instantie bij het betrokken lid zelf en wanneer deze hierin naar het oordeel van de vergadering waaraan het betrokken lid uit hoofde van zijn functie(s) direct of indirect verantwoording verschuldigd is mogelijk tekortschiet, bij deze vergadering. Via een verzoek aan het partijbestuur kunnen deze vergadering, maar ook de betrokkene zelf of het bestuur van de betreffende bestuurslaag over de vraag of er sprake is van (de schijn van) belangenverstrengeling te allen tijde advies vragen aan de Commissie Integriteit. Het partijbestuur kan zelf ook het initiatief tot zo’n adviesaanvraag nemen.

Lid 3. Mocht de vergadering, al dan niet na advies van de Commissie Integriteit, van oordeel zijn dat sprake is van (de schijn van) belangenverstrengeling, dan dient het betrokken lid zich ofwel als kandidaat terug te trek-

ken om de beoogde combinatie te voorkomen, ofwel (een van) de conflicterende functie(s) binnen een half jaar neer te leggen ten einde een reeds bestaande ongewenste combinatie te beëindigen. Dit oordeel van de vergadering wordt door het bestuur van de betreffende bestuurslaag aan betrokkene gedaan in de vorm van een besluit, waartegen beroep openstaat bij de beroepscommissie. Op deze procedure zijn de bepalingen van artikel 1.23 van toepassing.

2. *Spreiding van macht*

Basis in statuten (geen wijziging nodig)

NIET AMENDEERBAAR

De regeling ten aanzien van onverenigbare functies steunt op artikel 21 van de Statuten met de titel 'uitwerking in reglementen'. Lid 1 luidt: "Bij reglement worden nadere regels gesteld over de organisatie en financiën van de partij en de wijze waarop de kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen en daarmee samenhangende aangelegenheden wordt georganiseerd".

Huishoudelijk reglement

AMENDEERBAAR

Toe te voegen in hoofdstuk 1.7 aangaande Overige bepalingen als nieuw artikel 1.34 met als titel Onverenigbare functies (hernummeren overige artikelen)

Lid 1. Een direct gekozen volksvertegenwoordiger mag niet langer dan een jaar gelijktijdig één van de volgende functies vervullen:

- direct gekozen volksvertegenwoordiger in een ander orgaan;
 - een bestuurlijke functie, op voordracht van een fractie, waarbij verantwoording dient te worden afgelegd aan een volksvertegenwoordiging;
 - een functie waarin iemand wordt benoemd en waarbij men voorzitter is van een volksvertegenwoordiging.
- Dit geldt niet voor benoemden die deel uit blijven maken van het bestuurslichaam van waaruit men benoemd wordt.

Lid 2. De volgende functies worden binnen de PvdA onverenigbaar geacht:

- a. Leden van het partijbestuur kunnen geen deel uitmaken van enig ander bestuur van een bestuurslaag binnen de partij.
- b. Het is niet toegestaan langer dan een half jaar binnen hetzelfde bestuur twee of meer in functie gekozen bestuurslidmaatschappen te vervullen.
- c. Het is niet toegestaan langer dan een half jaar deel uit te maken van twee of meer besturen van verschillende bestuurslagen binnen de partij.

Lid 3. Het partijbestuur is bevoegd tot het verlenen van dispensatie voor de gevallen als genoemd in artikel 1.34 lid 2 sub b of c. Het partijbestuur kan aan deze dispensatie een termijn verbinden.

Toelichting op het artikel betreffende de spreiding van macht

NIET AMENDEERBAAR

Art. 1.34 lid 1 ziet op de onverenigbaarheid van vertegenwoordigende functies.

De termijn van een jaar komt overeen met de periode tussen de verkiezingen van gemeenteraad, Europa en Provinciale Staten/Eerste Kamer.

Direct gekozen vertegenwoordigers zijn leden van de gemeenteraad, van de bestuurscommissie in Amsterdam, de gebiedscommissie in Rotterdam, van de Waterschappen, van de Provinciale Staten, van de Tweede Kamer en van het Europees Parlement. Met deze wijziging worden het combineren van deze functies dus beperkt tot maximaal één jaar. Met de kwalificatie 'bestuurlijke functie op voordracht van een fractie waarbij verantwoording dient te worden afgelegd aan een volksvertegenwoordiging' wordt bedoeld een wethouder, een gedeputeerde, een staatssecretaris of een minister.

De term 'functie waarin iemand wordt benoemd en waarbij men voorzitter is van een volksvertegenwoordiging' verwijst naar een dijkgraaf, burgemeester of een Commissaris van de Koning. Van deze bepaling zijn bestuurders van gebieds- en bestuurscommissies uitgezonderd omdat zij lid blijven van dat orgaan.

Lid 2 ziet op de onverenigbaarheid van verenigingsfuncties.

Als bestuur van een bestuurslaag van de partij wordt gezien het afdelingsbestuur en het gewestelijk bestuur.

In functie gekozen bestuurslidmaatschappen in deze bestuurslagen zijn de voorzitter, de secretaris en de penningmeester. Deze functies mogen dus slechts maximaal een half jaar gecombineerd worden.

Bij de afweging van de keuze om te komen tot het maximaal kunnen combineren van functies gedurende een half jaar zijn aspecten als machtenspreiding en het voorkomen van samenloop van belangen afgezet tegenover het hebben van een beperkt aantal (actieve) leden en het aantal functies dat binnen de partij bekleed dient te worden. Zeker in kleine afdelingen.

In tegenstelling tot de politieke functies uit het eerste lid is het niet nodig om vanwege verkiezingen de termijn van een jaar aan te houden. De voor partijfuncties aangehouden termijn van een half jaar zou voldoende moeten zijn om een opvolger te vinden, zonder dat bestuursfuncties onbezet blijven. Voor zeer incidentele gevallen is dispensatie door het partijbestuur mogelijk.

3. Kleine aanpassingen in statuten en deelartikelen huishoudelijk reglement

Vanwege de leesbaarheid/duidelijkheid wordt voorgesteld om, in lijn met de nieuwe artikelen 1.28 en 1.34, in de statuten en het huishoudelijk reglement deel 2 (artikel 2.5, over de samenstelling van het afdelingsbestuur), deel 3 (artikel 3.5, over het gewestelijk bestuur) en deel 4 (artikel 4.11 over het partijbestuur) kleine aanpassingen te doen.

Aanpassing statuten

Door de veranderingen in het openbaar bestuur is aanpassing van de statuten nodig om deze in lijn te brengen met de nieuwe inrichting.

Statuten, artikel 6, lid 10 aanpassen tot:

AMENDEERBAAR

Leden van de gebiedscommissies in Rotterdam, bestuurscommissies in Amsterdam, de gemeenteraadsfractie en leden van het college van burgemeester en wethouders mogen geen lid zijn van het afdelingsbestuur. Leden van de gebiedscommissie, bestuurscommissie, gemeenteraadsfractie en wethouders kunnen de vergaderingen van het bestuur bijwonen, met raadgevende stem.

Aanpassing huishoudelijk reglement

Huishoudelijk reglement, deel 2, bestaande artikel 2.5 lid 2 vervangen door:

Leden van de gebiedscommissies in Rotterdam, bestuurscommissies in Amsterdam, de gemeenteraadsfractie en leden van het college van burgemeester en wethouders mogen geen lid zijn van het (onder-)afdelingsbestuur. De voorzitter van de gemeenteraadsfractie en wethouders kunnen de vergaderingen van het bestuur bijwonen, met raadgevende stem. Indien de fractievoorzitter verhinderd is, kan hij zich laten vervangen door een ander fractielid.

In artikel 2.5. wordt vervolgens een nieuw lid 2 opgenomen, met vernummering van de overige leden:

Lid 2. In functie gekozen bestuurslidmaatschappen worden vervuld door verschillende personen. Wanneer zich geen kandidaat meldt voor een in functie gekozen bestuurslidmaatschap, kan één persoon gedurende ten hoogste zes maanden maximaal twee in functie gekozen bestuurslidmaatschappen combineren. Voor deze combinatie is instemming van de afdelingsvergadering vereist. Na de periode van zes maanden is het partijbestuur gerechtigd tot het geven van dispensatie. Deze dispensatie is in beginsel tijdelijk.

Huishoudelijk reglement, deel 3:

In artikel 3.5. wordt een nieuw lid 2 opgenomen, met vernummering van de overige leden:

2. In functie gekozen bestuurslidmaatschappen worden vervuld door verschillende personen. Wanneer zich geen kandidaat meldt voor een in functie gekozen bestuurslidmaatschap, kan één persoon gedurende ten hoogste zes maanden maximaal twee in functie gekozen bestuurslidmaatschappen combineren. Voor deze combinatie is instemming van de gewestvergadering vereist. Na de periode van zes maanden is het partijbestuur gerechtigd tot het geven van dispensatie. Deze dispensatie is in beginsel tijdelijk.

Huishoudelijk reglement, deel 4:

In artikel 4.11 wordt een nieuw lid 2 opgenomen, met vernummering van de overige leden:

2. In functie gekozen bestuurslidmaatschappen worden vervuld door verschillende personen. Wanneer zich geen kandidaat meldt voor een in functie gekozen bestuurslidmaatschap, kan één persoon gedurende ten hoogste zes maanden maximaal twee in functie gekozen bestuurslidmaatschappen combineren. Voor deze combinatie

tie is instemming van het congres vereist. Na de periode van zes maanden is de Verenigingsraad gerechtigd tot het geven van dispensatie. Deze dispensatie is in beginsel tijdelijk.

In artikel 4.11 wordt een nieuw lid 12 opgenomen:

12. Leden van het partijbestuur kunnen niet tevens lid zijn van een ander bestuur van een bestuurslaag binnen de partij.

CONGRESVOORSTEL

HOE OM TE GAAN MET GIFTEN

Voorstel tot de opname van nieuwe artikelen in de statuten en de huishoudelijke reglementen.

Inleiding

NIET AMENDEERBAAR

Het partijbestuur vraagt het congres om in te stemmen met de onderstaande wijzigingen op en toevoegingen aan de statuten en de huishoudelijke reglementen van de PvdA. Met het opnemen van regels met betrekking tot contributies en giften voldoen we als partij aan de Wet financiering politieke partijen (WFPP). In deze wet wordt bepaald hoe er wordt omgegaan met bijdragen en de openbaarmaking daarvan.

Uitgangspunten bij de voorgestelde wijzigingen in de Statuten en de Huishoudelijke reglementen:

1. De giftenregeling wordt opgenomen in de huishoudelijke reglementen en niet in een apart reglement.
2. De PvdA kan giften aannemen van natuurlijke en niet-natuurlijke personen. Echter, we nemen wel een mogelijkheid op om giften te weigeren.
3. Ook contributies vallen onder de Wet financiering politieke partijen. In verband daarmee conformeren we ons aan de wettelijke grens van € 1.000 voor het registreren van bijdragen en vervalt de grens van € 500 voor contributies alleen.

Voorstel I

AMENDEERBAAR

De Statuten worden als volgt gewijzigd:

Verwijderen in artikel 15 lid 2 sub b de woorden: natuurlijke personen

Toelichting

NIET AMENDEERBAAR

De term natuurlijke personen is verwijderd uit art. 15. lid 2 sub b om aan te geven dat de partij nu ook giften mag ontvangen van rechtspersonen en andere samenwerkingsverbanden zonder rechtspersoonlijkheid.

Voorstel II

AMENDEERBAAR

De Huishoudelijke reglementen worden als volgt gewijzigd

Huishoudelijk reglement, deel 1:

Na artikel 1.25 wordt ingevoegd een nieuw artikel 1.26, met doornummering van de daaropvolgende artikelen:.

Artikel 1.26 Giftenregeling

Lid 1:

Met dit artikel wordt beoogd vorm te geven aan een giftenregeling in de zin van de Wet financiering politieke partijen.

Lid 2

- a. Onder gift wordt verstaan: iedere om niet ontvangen bijdrage, in de vorm van geld, goederen of diensten.
- b. Niet als gift wordt aangemerkt de uit hoofde van het lidmaatschap van de partij of uit specifieke partijfuncties verschuldigde contributie, aanvullende of specifieke contributie.

Lid 3. De toelaatbaarheid van giften

- a. De partij neemt geen giften aan:
 - die anoniem worden gedaan of waarvan de juiste herkomst niet valt vast te stellen;
 - die kennelijk worden gedaan in de verwachting van economische of politieke begunstiging;
 - waarvan aanvaarding de integriteit of het belang van de partij kan schaden.
- b. Individuele leden en kandidaten geplaatst op een kandidatenlijst nemen geen giften aan ten bate van de eigen verkiezingscampagne.

Lid 4. Verantwoording van bijdragen

Overeenkomstig hetgeen is bepaald in de Wet op de financiering politieke partijen:

- a. zal van bijdragen van meer dan € 1.000 euro bedrag, datum en naam en adres van de gever worden geregistreerd;
- b. worden bijdragen van in totaal € 4.500 euro of meer per jaar, overeenkomstig hetgeen bepaald is in de wet (WFPP), opgenomen in het door de minister van Binnenlandse Zaken op te stellen overzicht van bijdragen aan politieke partijen.

Lid 5. Procedure na ontvangen van niet toelaatbare giften

- a. Anonieme giften en giften waarvan de herkomst niet valt vast te stellen worden over gemaakt op de daartoe aangewezen rekening van de minister van Binnenlandse Zaken.
- b. Alle overige niet toelaatbare giften worden gerestitueerd.

Lid 6 Dit artikel is van overeenkomstige toepassing op:

- a. lokale afdelingen, gewesten en alle andere organisatorische verbanden in/met de partij;
- b. de neveninstellingen.

Toelichting

NIET AMENDEERBAAR

Art.1.26 lid 1, verwijst naar de Wet Financiering Politieke Partijen. Lid 2 definieert welke bijdragen als gift worden gezien en bepaalt daarmee de reikwijdte van lid 3: verschuldigde contributie wordt niet aangemerkt als gift. Echter, als het bedrag de verschuldigde contributie (zoals dat is opgenomen in de tabel van het partijbestuur) te boven gaat, dan wordt dat hogere bedrag wel gezien als een gift. Lid 6 geeft aan op wie de bepalingen van toepassing zijn; het artikel is ook van toepassing op afdelingen, gewesten (incl. de daaronder vallende waterschappen) en neveninstellingen. In lid 3 staat welke giften toelaatbaar zijn.

Voorstel III

AMENDEERBAAR

Huishoudelijk reglement, deel 2:

In artikel 2.5 wordt een nieuw lid 9 gevoegd onder vernummering van de daaropvolgende leden:

Art. 2.5 lid 9

Het afdelingsbestuur heeft de bevoegdheid de giften als bedoeld in artikel 1.26 lid 2 te weigeren indien aanvaarding de integriteit of het belang van de partij kan schaden.

Huishoudelijk reglement, deel 3:

In artikel 3.5 wordt een nieuw lid 12 gevoegd onder vernummering van de daaropvolgende leden:

Art. 3.5 lid 12

Het gewestelijk bestuur heeft de bevoegdheid de giften als bedoeld in artikel 1.26 lid 2 te weigeren indien aanvaarding de integriteit of het belang van de partij kan schaden.

Huishoudelijk reglement, deel 4:

In artikel 4.10 wordt een nieuw lid 11 gevoegd onder vernummering van de daaropvolgende leden:

Art. 4.10 lid 9

Het partijbestuur heeft de bevoegdheid de giften als bedoeld in artikel 1.26 lid 2 te weigeren indien aanvaarding de integriteit of het belang van de partij kan schaden.

Toelichting

NIET AMENDEERBAAR

De term natuurlijke personen is verwijderd uit art. 15 lid 2 letter b Statuten om aan te geven dat we als partij nu ook giften mogen ontvangen van rechtspersonen en andere samenwerkingsverbanden zonder rechtspersoonlijkheid. De ingevoegde leden van de art. 2.5, 3.5 en 4.10 huishoudelijk reglement geven afdelingsbesturen, gewestelijke besturen en het partijbestuur de bevoegdheid giften te weigeren indien de aanvaarding de integriteit of belangen van onze partij schaadt of kan schaden. Hiervoor zal nog een leidraad worden opgesteld.